

Sociala värden i olika sociala världar,
delrapport 3.

Fosie

av Mikael Stigendal

LEVNADS
undersökningen

Förord.....	5
1. VARFÖR?	9
1.1 Projektets bakgrund.....	10
1.2 Projektets syften.....	11
1.3 Projektets resultat.....	12
1.4 Rapportens disposition.....	13
2. PERSPEKTIV	17
2.1 Människosyner.....	19
2.2 Sociala krafter	20
2.3 ... i minst sju dimensioner.....	20
Varför finns stadsdelen?.....	20
Hur finns stadsdelen?.....	21
Vem bor i stadsdelen?.....	21
Vad gör stadsdelsborna?.....	21
Vilka resurser har stadsdelsborna?.....	21
Vad är meningen med stadsdelen?.....	22
Vem bestämmer och vad?.....	22
2.4 Perspektiv på segregation	22
2.5 Olika sociala världar.....	23
3. SOCIALA VÄRDEN I FOSIE	25
3.1 TID OCH RUM.....	26
3.1.1 Ålder, storlek, upplåtelseform och täthet.....	26
3.1.2 Boendekvalitet.....	30
3.1.3 Sammanfattning	34
3.2. BEFOLKNING	35
3.2.1 Demografi.....	35
3.2.2 Hälsa	39
3.2.3 Kontinuitet.....	42
3.2.4 Sammanfattning	43
3.3. SOCIALA STRUKTURER.....	44
3.3.1 Klass.....	45
Förvärvsfrekvens och arbetslöshet	45
Klasstruktur.....	47
3.3.2 Familj	50
3.3.3 Sociala nätverk.....	52
3.3.4 Sammanfattning	55
3.4. RESURSER.....	57
3.4.1 Utbildning	58
3.4.2 Ekonomi.....	59
3.4.3 Social kompetens	63

Engagemang.....	63
Initiativ.....	65
Samhällsintresse.....	70
3.4.4 Sammanfattning.....	72
3.5. KULTURER.....	74
3.5.1 Identiteter.....	74
3.5.2 Kulturella engagemang.....	77
3.5.3 Sammanfattning.....	80
3.6. MAKT.....	81
3.6.1 Barnomsorg, skola och vård.....	81
3.6.2 Stadsdelsreformen.....	83
3.6.3 Egenmakt.....	86
3.6.4 Sammanfattning.....	91
3.7. HELHET.....	93
3.7.1 Bäst i stadsdelen.....	93
3.7.2 Sämst i stadsdelen.....	95
3.7.3 Favoritområde i Malmö.....	98
3.7.4 Levnadsförhållanden.....	98
3.7.5 Sammanfattning.....	101
4. SLUTSATSER.....	103
4.1 Sociala värden	104
Historisk segregation.....	104
Rumslig segregation.....	105
Demografisk segregation.....	105
Strukturell segregation.....	105
Resurssegregation.....	105
Kulturell segregation.....	106
Maktsegregation.....	106
4.2 ... i olika sociala världar.....	106
5. HUR?.....	109
5.1 Konstruktionen av frågeformuläret.....	110
5.2 Rekrytering och utbildning.....	111
5.3 Urvalet.....	111
5.4 Arbetsorganisationen.....	111
5.5 Analys och tolkning.....	113
5.6 Svarsfrekvens.....	113
Tabellförteckning.....	117
Aktuella referenser och inspirationer.....	120

Förord

Många har del i Levnadsundersökningen. Många har bidragit med sitt arbete, sin fantasi och kreativitet. Andra har bidragit med beslut, ledarskap, administrativ förmåga och kunskaper. Vissa har också bidragit med starka känslor. Många har brytt sig. Nu är det dags för ett stort tack till alla.

Ett stort tack först till alla deltagare.

Etapp 1: Södra Innerstaden och Husie (950327-950617 & 950807-951124)

Lilian Andersson, Dragutin Dolenc, Eva Eriksson, Renée Gadde, Tamara Grabed, Bengt Gustafsson, Kajsa Gullander, Mi Höglund-Rydén, Barbro Jarnhäll, Käthe Johansson, Ing-Marie Lindberg, Katarina Mårtensson, Gunnel Olsson, Wivi-Anne Petersson, Jiri Polak, Veronica Seguel, Cecilia Ståhlberg, Juan Angel Tapia, Barbro Warius och Marie Ågren

Etapp 2: Fosie, Hyllie och Oxie (960401-060614 & 960819-961004)

Madelaine Andersson, Ann-Christin Bergholm, Lasse Bergquist, Carole Book, Anders Durango, Birgitta Ekbladh, Margareth Hindsö, Torsten Hultman, Karin Ingvarsson, Liz Jarlsbed, Sonja Kristiansen, Ann-Christin Kroon, Monica Larsen, Marianne Levinsson, Gerda Lindb-Melander, Lillemor Lundin, Niklas Lundin, Britt Lundquist, Teresa Maynou, Ulla Nilsson, Viveka Nilsson, Irene Norberg, Ulla Ohlsson, Lousie Sandin, Inga Sjöholm, Sven-Gunnar Swantesson, Ulla-Majja Tanskanen och Liz Åkerlund

I och med etapp 2 fick jag möjlighet att anlita flera av deltagarna från etapp 1 som handledare. Ett stort tack till Eva Eriksson, Ing-Marie Lindberg, Renée Gadde, Kajsa Gullander, Katarina Mårtensson och Gunnel Olsson.

Lokalen dit vi begav oss i mars 1995 heter Sofielunds Folkets Hus, även kallad Dundret, och där har vi fått husera hela tiden. Han som ordnade rum till oss där heter Håkan Larsson, ombudsman på Unga Örnar. Håkan har verkligen stött oss från början till slut och för det förtjänar han ett stort tack. Den som såg till att lokalerna blev målade heter Carlos Cortés och han anlidades som vaktmästare på Sofielunds Folkets Hus månaden innan vårt projekt började. Sen dess har Carlos alltid lika förtjänstfullt ställt upp och hjälpt oss med våra materiella problem. Tack, Carlos.

Att projektet överhuvudtaget satte igång berodde på stödet från några nyckelpersoner inom kommunen. Mats Andersson på Stadskontoret var den som nappade på idén först. Han förankrade projektet och har fungerat som dess beskyddare. Tack, Mats.

Ett ännu större tack vill jag emellertid rikta till Ewa Ekberg-Wihlén, IoF-chef i Södra Innerstaden. Vi träffades för första gången i januari 1995 och sen dess har hon varit min fasta punkt i den kommunala tillvaron. I och med etapp 2 tog hon

även på sig ett arbetsgivaransvar och räddade därmed projektet ur en synnerligen svår knipa. Under hela tiden har vi haft ett mycket konstruktivt, förtroendefullt och öppet samarbete. Ett stort tack, Ewa.

Innan starten av etapp 1 tillsatte vi en referensgrupp som skulle hjälpa till med synpunkter på framför allt projektets vetenskapliga innehåll och relevans. Vi träffades vid flera tillfällen, vilket resulterade i många goda råd och synpunkter. Ett tack till Gunnar Olofsson, Pia Forsberg och Anders Järnegren från Sociologiska Institutionen i Lund, Bertil S Hansson från Samhällsmedicinska Institutionen, Tapio Salonen från Socialhögskolan i Lund, Britta Ström och Mats Andersson från Stadshuset, Anders Wennerström från Invandrarförvaltningen, Eva Ekberg-Wihlén från f d Socialförvaltningen Centrum samt Inger Leite från f d Östra Socialförvaltningen.

Ett särskilt tack vill jag rikta till Gunnar Olofsson, en av mina tidigare handledare under avhandlingsarbetet. Gunnar var en av de första som på hösten 1994 stödde projektet. Han har också vid flera tillfällen ställt upp med rekommendationsbrev. Dessutom har han ganska många gånger ringt och undrat hur det går. Ett stort tack, Gunnar.

Under arbetet med etapp 1 fick jag förtroendet att ingå i en av arbetsgrupperna för Malmö stads projekt Vision 2000. Där lärde jag känna Kennet Hagelin, enhetschef inom Rosengårds stadsdelsförvaltning. Samarbetet med honom i projektet Vision 2000 fungerade som en mycket berikande inspirationskälla för mina tankar om Levnadsundersökningen. Vid flera viktiga tillfällen sade Kennet också precis vad som behövde sägas. Kennet kom också med många värdefulla synpunkter på mitt första manus. För allt detta skall han ha ett stort tack.

Under våren 1996 stiftade jag bekantskap med Bo-Göran Carlsson vid Malmöhus Läns Allmänna Försäkringskassa i Lund. Sen dess har vi utbytt tankegångar vid åtskilliga tillfällen med stor betydelse för Levnadsundersökningen. Bo-Göran bjöd också in mig till att hålla föredrag om bl a Levnadsundersökningen på konsthallen i November 1996 för chefer inom Försäkringskassan, Stadsdelsförvaltningarna och Arbetsförmedlingen. Även Bo-Göran läste mitt första manus och kom med många värdefulla synpunkter. Tack, Bo-Göran.

Under våren 1996 anlätades jag av Christina Isaksson Eldh på Storstadskommittén för att skriva en rapport om resultatet från Levnadsundersökningen. Rapporten presenterades på Bommersvik i juni 1996, vilket resulterade i många konstruktiva och givande synpunkter från kommittéledamöter och sekretariat. Storstadskommittén har sen dess stött projektet på olika sätt och det vill jag särskilt tacka Christina för.

Under hösten 1996 skrev jag en ny version av rapporten som jag sen presenterade i slutet av januari 1997 på Sociologförbundets årskonferens i Lund. Jag vill särskilt tacka Per Olof Olofsson och Mats Benner för synpunkter.

Rapporten till Sociologförbundets årskonferens låg sen till grund för det intensiva arbetet med rapporterna under våren. Parallellt med projektledarskapet för etapp 3 har jag på tre månader skrivit fem rapporter. Utan mina tidigare manus till först Storstadskommittén i juni 1996 och Sociologförbundets årskonferens i januari 1997 hade det givetvis inte gått. Med hjälp av de tidigare manusversionerna kunde jag utveckla mina tankar, teorier, angreppssätt, dispositioner, skrivsätt och analysmetoder. Dessutom kunde jag utveckla arbetsformer som gjorde det möjligt att skriva fem rapporter samtidigt.

Ett stort tack också till Sussi Ekelund på Idea Text & Bild. I och med etapp 2 gav hon projektet en grafisk form. Hon utformade bl a frågeformuläret. Hon har också gjort omslagen till rapporterna. Från början var det meningen att hon även skulle ha stått för layouterna. För att kunna ha kontroll över tiden in i minsta sekund bestämde jag mig emellertid för att layouta rapporterna själv. Sussi hjälpte mig med att staka ut riktlinjer, men sen har jag slutfört arbetet själv. Sussi skulle alldeles säkert ha åstadkommit ett mycket bättre resultat, men tiden och tekniken räckte inte till. Layouten måste verkligen betraktas som ett experiment. Jag tog risken med tvåspalt av läsbarhetsskal. Tvåspalt ser man annars ganska sällan i vetenskapliga sammanhang.

Av stor betydelse för projektet har också kontakterna med Newcastle haft, särskilt med Bill Lancaster vid University of Northumbria. Bill är en nytänkare som jag har haft förmånen att få utbyta erfarenheter och kunskaper med under flera års tid. Jämförelsen mellan såväl Malmö och Newcastle som Sverige och England i stort ger sannerligen upphov till många värdefulla insikter. Vid årsskiftet 1996-97 fick Bill möjligheten att anställa en doktorand som skall skriva en avhandling om Malmö och Newcastle. Hon heter Natasha Vall och skall hålla på i tre år. Snart kommer han att anställa ännu en doktorand som skall jämföra boendet i Malmö och Newcastle. Samarbetet mellan Bill och mig har bara börjat. Här finns möjligheter till studiebesök, utbildningar, samarbete och forskning.

Den som har arbetat mest med projektet vid sidan om mig själv heter Lars Larheden. Han har fungerat som en synnerligen viktig stöttepelare och medarbetare från början till slut. Liksom jag har han haft flera roller i projektet; handledare såväl som kvalitetskontrollant, föreläsare, manuskriptläsare och fixare i allmänhet. Ett stort tack, Lars.

Förutom Lars har handledarna för etapp 3 hjälpt mig på olika sätt i slutfasen av skrivarbetet. Jag har fått hjälp med bl a manuskriptläsande. Ett stort tack till Renée Gadde, Eva Eriksson, Ing-Marie Lindberg och Ljiljana Kocovic.

Tack också till Peter Billing. Vårt 10-åriga samarbete kulminerade med doktorsavhandlingen i juni 1994. Därefter deltog Peter från och till i Levnadsundersökningen. Han tog bl a ansvar för datautbildning och skrivarkonferens. Inför starten av etapp 3 kom vi emellertid att gå olika vägar. Jag önskar honom all framgång.

Slutligen, men egentligen först av alla, vill jag tänka några varma tankar om min sambo Kerstin Sörensson. Vi fick inte det lugn och den stabilitet som vi hade hoppats på efter de kaotiska och hektiska åren med avhandlingen. Efterhand blev det emellertid möjligt även för Kerstin att delta i projektet. Hon har bl a haft ansvaret för arkivering och kopiering. Vi fick nöja oss med att dela arbetsliv istället för fritidsliv och det var nog ändå inte så dumt. Varma tankar tänker jag även om mina söner Fredrik och Johan. När ens pappa har en arbetstid som sällan understigit 60 timmar per vecka så är det nog inte alltid så kul. Men nu skall det tvekan bli ändring. Nu skall det bli mer fotboll, pågar!

Att skriva fem rapporter på tre månader har givetvis sina risker. Både ens hälsa och sociala relationer sätts på spel. Dessutom kanske man i hastigheten både tänker, räknar och skriver fel. Vad som kvarstår av hälsa och sociala relationer får väl den närmaste tiden utvisa. Vad som kvarstår av tankefel, räknafel och skrivfel får läsaren upptäcka. Jag har emellertid fått en alldeles utmärkt hjälp med läsning i slutfasen, både till innehåll och korrektur, så förhoppningsvis kvarstår inte så många fel.

Den som är intresserad av slutsatser om hela Malmö får vänta till någon gång runt årsskiftet. Då publicerar jag en bok om hela projektet där jag förutom analyser av varje stadsdel även utvecklar mina tankar om olika sociala världar. Där jämför jag även med situationen i Newcastle.

Många tack. Många människor. Långa förord. Ännu ett projekt? Döm själv.

Malmö den 8 maj 1997

1. VARFÖR?

Ännu ett projekt?

Under efterkrigstidens första decennier framhölls Malmös ekonomiska, politiska och sociala utveckling ofta som föredöme. Malmö var en av landets ledande industristäder och hjulen verkade snurra av sig själva. Skatterna var lägre än i de flesta andra svenska städer och ett stabilt samförstånd rådde i stadsfullmäktige mellan socialdemokrater och moderater. Satsningar på ökad välfärd i form av t ex sjukvård och boende väckte stor uppmärksamhet runt om i landet. Malmö kunde försvara sitt rykte som "socialismens Mekka". Det var ju i Malmö som den svenska socialdemokratin föddes en gång i tiden och socialdemokrater brukade ibland tala om Malmö som sitt Mekka.

Trots all välfärdsutveckling uppstod emellertid nya samhällsklyftor och i mitten av 1960-talet började samhällsforskarna använda ett nytt begrepp; nämligen segregation. Redan 1969 använde Sveriges dåvarande statsminister Olof Palme begreppet när han i ett tal beskrev just Malmös utveckling: "Undersökningar bär vittne om en kvardröjande fattigdom, en begynnande invandrarslum. Det är härifrån vi fått rapporter om klassklyftor på det kulturella området, om tendenser till segregation på bostädernas och skolans område."

Segregationen förvärrades under 1970- och 80-talen i takt med industrinedläggningar och industrisamhällets allmänna tillbakagång. Kommunledningen försökte motverka de ökade klyftorna med satsningar på den offentliga sektorn, men därmed måste man höja skatterna, vilket i sin tur utsatte samförståndet i stadsfullmäktige för hårda påfrestningar. I mitten av 70-talet sprack samförståndet och staden polariserades politiskt. Malmö förvandlades efterhand till högskattekommun.

Efter 66 år vid makten förlorade socialdemokraterna kommunalvalet 1985. Den nya borgerliga fyrtioalliansens vallöften visade sig emellertid vara svåra att uppfylla och socialdemokraterna vann tillbaka makten i valet 1988. Först efter valet 1991 kunde moderaterna på allvar genomföra sitt systemskifte. Visa av tidigare erfarenheter inriktade sig den

borgerliga regimen nu inte bara på direkta nedskärningar, utan i första hand på grundläggande förändringar av förvaltningar och styrformer. Inom t ex vården delade man upp politikernas ansvar enligt modellen med beställare och utförare.

I valet 1994 skiftade majoriteten återigen färg. Nu genomför socialdemokraterna sitt eget systemskifte. Istället för decentralisering på marknadens villkor vill socialdemokraterna demokratisera kommunen och föra ner besluten närmare malmöborna. Därför har man delat upp Malmö i 10 självstyrande stadsdelar.

Malmö har nog aldrig tidigare förändrats lika grundläggande på så kort tid som under 1990-talet. Förutom två radikala omläggningar av politiken, först moderaternas och sedan socialdemokraternas, har Malmö drabbats av massarbetslösheten. Under 90-talets första år sköt arbetslösheten i höjden från 2,4% till 12,4%. Under samma tid ökade invandringen och nådde en rekordnivå 1994. Nu rörde det sig inte längre om västeuropéer eller latinamerikaner, utan till stor del om människor från än mer främmande kulturer, framför allt muslimer. Mer än var fjärde malmöbo har numera utländsk bakgrund. Ute vid Jägersro ligger Islamic center, Sveriges största moské. Från att tidigare ha varit betraktad som "socialismens Mekka" har Malmö förvandlats till ett Mekka för Skandinaviens muslimer.

1.1 Projektets bakgrund

I närmare 10 år arbetade jag på en doktorsavhandling om Malmö tillsammans med historikern Peter Billing. Vi disputerade i juni 1994 med avhandlingen "Hegemonins decennier. Lärdomar från Malmö om den svenska modellen". Där försöker vi förklara stadens uppgång och fall. Avhandlingen slutar med socialdemokraternas valnederlag 1985.

Efter disputationen ville jag fortsätta och ta reda på vad 90-talets grundläggande förändringar har inneburit för Malmö. Jag frågade mig framför allt vad förändringarna har inneburit för segregationen. Håller

Malmö rentav på att spricka? Hur stor är risken för en utveckling lik många städer i t ex England där stadsdelar börjar leva sina egna liv, avskilda från resten av samhället?

Jag frågade mig också varför satsningarna mot segregationen inte har lett till bättre resultat. Som Storstadskommittén (SOU 1995:142) konstaterar i sitt betänkande har enorma resurser satsats av stat och kommuner genom åren för att komma tillrätta med problemen. "Trots dessa omfattande satsningar som har gjorts under en följd av år kvarstår orsakerna till problemen. De har till och med fördjupats och förstärkts". Varför kvarstår då orsakerna till problem? Varför lyckas inte stat och kommuner nå bättre resultat trots alla satsade resurser? Storstadskommitténs egen förklaring stämmer säkert till viss del: "Projektet har avlöst varandra i en strid ström, utan att några synbara trendbrott har skett. Insatserna har till stor del haft en karaktär av kampanjer vilka har fokuserats på symptomen och inte orsakerna".

Jag vill emellertid gräva lite djupare. Att orsakerna kvarstår tror jag också beror på hur man beskriver problemen. Som jag ser det lär orsakerna till problemen kvarstå så länge segregationen beskrivs i enbart negativa termer. Lägre inkomst- eller utbildningsnivåer i en stadsdel behöver inte vara liktydigt med sämre samhällsmedborgare. Dessvärre brukar man inte intressera sig för vad människor i ekonomiskt fattiga stadsdelar med hög arbetslöshet faktiskt har. Vi måste på allvar börja ifrågasätta människosynen som ligger till grund för problembeskrivningarna. Hur kan arbetslösa så kategoriskt dömas ut som problem? På vilka grunder kan myndigheter anse sig få rätt att styra och ställa i arbetslösa människors privatliv? Varför är det ens förhållande till just marknadsekonomin som skall få avgöra när man inte kan anses klara sig själv längre?

Inte bara politiker och förvaltningar har ett ansvar för hur problemen beskrivs, utan givetvis även forskarna. Frågan om vilken människosyn forskningen

grundar sig på ställs alldeles för sällan. Utan att ha tagit del av erfarenheter från samhällslivet kan forskarna ändå anse sig ha rätt. Vissa forskare kan t ex förespråka drastiska nedskärningar utan att känna till de sociala konsekvenserna. Enligt min uppfattning har en stor del av den svenska samhällsforskningen avgränsat sig alldeles för långt ifrån vanliga människors vardagsverklighet. Då kan man inte heller få syn på vad människor som inte påstås ha faktiskt har. Då upplever man inte heller vad ens forskning faktiskt kan få för konsekvenser. Samhällsforskningen skulle må bra av ett närmande till vanliga människors vardagsverklighet. Lokalsamhället innehåller mycket kreativitet och fantasi som forskningen skulle kunna dra nytta av.

1.2 Projektets syften

Projektet syftar **för det första** till att undersöka segregationen i Malmö. Vad innebär segregationen? Är segregationen bara en fråga om skillnader mellan bra och dåligt? Vilken omfattning har segregationen? Var går gränserna för segregationen? Är stadsdelarna segregerade i sig eller går gränserna mellan stadsdelarna? Vad beror segregationen på? Vilka sociala krafter ger upphov till segregationen?

Undersökningen grundar sig på övertygelsen att sociala värden inte bara kan mätas med marknadsekonomiska måttstockar. Sociala värden handlar inte bara om förvärvsarbete, inkomster och utbildningsnivå. Projektet utgår från en betydligt bredare människosyn. I mitt perspektiv på sociala värden i en stadsdel ingår t ex historia, boendemiljö och hälsoläge, men även nätverk, föreningsengagemang och kultur.

Forskningen om segregation brukar ofta begränsa sig till det mänskliga eländet. Lokalsamhällen med t ex hög arbetslöshet tenderar att dömas ut fullständigt. Jag vill verkligen inte förringa arbetslöshetens skadeverkningar, men utifrån den bredare människosyn som jag ansluter mig till syns även stadsdelens goda krafter. Med goda krafter menar jag

förutsättningar för social utveckling i en bredare mening än bara på marknadsekonomins villkor, t ex vad gäller familj eller föreningsliv. Det är först genom att ifrågasätta den dominerande människosynen som vi på allvar kan få syn på vad befolkningen i segregerade stadsdelar faktiskt har. Först då får vad de faktiskt har en betydelse.

För det andra syftar projektet till att utveckla och pröva nya forskningsmetoder. En ny syn på segregation som baserar sig på gamla metoder lär inte leda särskilt långt. Nya synsätt måste gå hand i hand med nya metoder. Projektet besjålas därför inte bara i teorin av en bredare människosyn, utan även i sina metoder. En ny syn på segregation kräver framför allt att vi försöker överbrygga gapen mellan forskning och erfarenhet. Som jag påpekade ovan lever en allt för stor del av samhällsforskningen i sin egen värld.

Jag har försökt förena projektets två syften i den lokala levnadsundersökning som jag startade i mars 1995. När undersökningen avslutas sommaren 1997 har runt 4.000 malmöbor blivit intervjuade om sina levnadsvillkor och värderingar. Därmed kommer undersökningen upp i en storleksordning nästan jämförbar med Socialforskningsinstitutets levnadsnivåundersökningar. Under loppet av 25 år har levnadsnivåundersökningar genomförts vid fyra tillfällen, men alltid på en nationell nivå med en riksomfattande täckning. Vår undersökning är nästan lika stor, men lokalt begränsad till Malmö. 1991 års Levnadsnivåundersökning är en av våra inspirationskällor och vi ställer frågor av ungefär samma omfattning. Till inspirationskällorna hör även bl a den statliga maktutredningen och samhällsmedicinska institutionens lokala folkhälsoundersökningar.

Till skillnad från de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna görs intervjuerna i vår undersökning inte av högskoleutbildade experter, utan av människor med lokal förankring i Malmö stadsdelar. Merparten av intervjuerna har utförts av kommunanställda vårdbiträden, förskollärare,

barnskötare, invandrarsekreterare, lärare, vårdare, socialsekreterare, läkarsekreterare och fritidsledare. Intervjuerna representerar således olika yrkesgrupper, i både höjd- och breddled. Vad som förenar dem är deras erfarenheter av arbete med människor i stadsdelen. Många kommunanställda hamnar ofta i intervjuliknande situationer och lär sig då också genom praktiska erfarenheter hur man formulerar och ställer frågor. Vanligtvis utvecklar man dessutom en gedigen social kompetens. Det hör liksom till jobbet.

I projektets sista etapp, under våren 1997, har även arbetslösa socialbidragstagare deltagit i projektet. 90-talets utveckling på arbetsmarknaden tvingar oss att ompröva många gamla fördomar, kanske särskilt om socialbidragstagare. Nu för tiden kan långtidsarbetslöshet och socialbidragsberoende drabba nästan vem som helst. Dagens socialbidragstagare består till inte så liten del av människor med både erfarenheter, utbildning och ambitioner. Hälften av de 50 deltagarna i projektets sista etapp har rekryterats bland socialbidragstagare.

Tanken är att utgå från vad deltagarna faktiskt redan kan, men som kanske inte alltid framgår av de formella meriterna. Deltagarna rekryteras dessutom från just de stadsdelar som vi undersöker och vet således redan en hel del om stadsdelen och dess befolkning. En utbildning skräddarsys som bygger vidare på deras kompetens. Deltagarna får lära sig den forskningsmetodologi som behövs för att kunna fylla sin funktion i projektet och genomföra intervjuerna. Utbildningen syftar även till att skapa en allmän förståelse för vad forskning innebär. Deltagarna får också lära sig mer om sin stadsdel. Utifrån ett representativt urval tilldelas deltagarna därefter ett antal intervjupersoner som de själva spårar upp och genomför intervjuer med.

1.3 Projektets resultat

Projektet resulterar för det första i ett stort datamaterial som jag analyserar och publicerar i rapportform. Levnadsundersökningen utgår från den

uppdelning av staden som genomfördes den 1 januari 1996. Då övertog 10 nya stadsdelsförvaltningar ett samlat ansvar för barnomsorg, fritid, äldreomsorg, kultur, skola och primärvård. Vi har intervjuat ett representativt urval av befolkningen i alla de 10 stadsdelarna. Därför publicerar jag också resultatet i 10 rapporter, en för varje stadsdel. Förutom djupgående analyser av varje stadsdel innehåller rapporterna även jämförelser med andra stadsdelar. En hel del faktauppgifter låter sig nämligen knappast värderas annat än i jämförelsens sken. Vad som är lågt eller högt, stort eller smått, starkt eller svagt, framgår först genom jämförelser.

För det andra resulterar projektet i en kompetenshöjning för deltagarna, t ex frågeformulering och intervjuteknik. Jag vill särskilt framhålla den djupare förståelse för människorna i stadsdelen, där man annars arbetar eller bor, som alla hembesök leder till. Projektet tar således tillvara inte bara hårddata, utan även mer spontana intryck, känslor och upplevelser från mötena med stadsdelens människor. Dessutom möjliggör projektet praktiska erfarenheter av forskningens och kunskapens möjligheter, vilket kanske kan stimulera till vidare utbildning. Deltagarnas engagemang, känslor, kreativitet, entusiasm och fantasi är av stor betydelse för projektet. För att ta tillvara upplevelserna av intervjuerna anordnar vi särskilda skrivarkvällen. Deltagarna skriver ner sina berättelser i essäform och det kommer sen till användning i mitt arbete med rapporterna. Ibland kan utdrag ur deltagarnas berättelser levandegöra mina resonemang eller klargöra vad jag menar.

Min förhoppning är att båda resultaten av projektet skall komma till användning i det lokala arbetet ute i stadsdelarna. Rapporterna vänder sig inte bara till politiker, personer i ledande befattningar, forskare och utredare utan även till kommunanställda i allmänhet såväl som till den intresserade allmänheten, t ex föreningsengagerade. Förhoppningsvis kommer rapporterna att kunna utgöra en grogrund för

diskussioner, prioriteringar och planering. Därutöver hoppas jag att även den kunskap som projektdeltagarna har skaffat sig kan komma till användning. Eftersom deltagarna rekryteras från alla möjliga håll kan projektet sägas representera en stadsdelsförvaltning i miniatyr. Deltagarnas erfarenheter och kunskaper från projektet borde därför kunna komma väl till användning i det fortsatta arbetet med integrationen av stadsdelarna.

1.4 Rapportens disposition

Krisen i det svenska samhället visar sig inte bara i massarbetslöshet, budgetunderskott och segregation. Krisen gäller i allra högsta grad även perspektiven på samhället, politikernas och myndigheternas såväl som forskarnas. En betydligt större del av samhällsforskningen borde ägnas åt att utveckla nya perspektiv.

Jag vill försöka dra mitt strå till stacken och i del 2 ifrågasätter jag därför den människosyn som ligger till grund för en hel del av forskningen om segregation. Allt för ofta grundar sig samhällsforskningen på vad som brukar kallas ekonomismens människosyn. Istället för snäva mätningar som bygger på ekonomismens människosyn (t ex förvävsintensitet) bör vi intressera oss för allt som har betydelse för den sociala världen. Perspektivet måste vidgas och omfatta vad jag vill kalla sociala krafter.

Jag har utvecklat en teoretisk modell som lämpar sig för analyser av både bostadsområden, stadsdelar och städer. Analysmodellen skiljer mellan sju olika dimensioner av sociala krafter. Alla bostadsområden, stadsdelar, städer eller samhällen måste först och främst skapas för att överhuvudtaget kunna finnas till. Det måste för det första finnas en historia. För det andra måste alla stadsdelar utformas fysiskt. Inga bostadsområden kan existera i tomma intet. För det tredje måste det bo människor av kött och blod i dessa stadsdelar. Dessa människor av kött och blod gör något, dvs de ingår för det fjärde i sociala strukturer.

Om den fjärde dimensionen riktar in sig på varat så handlar den femte dimensionen om vad befolkningen har eller inte har, t ex utbildning och ekonomi, men även social kompetens. Jag betraktar social kompetens som den sociala världens viktigaste värde.

Att socialt verksamma människor av kött och blod med olika resurser bor i historiskt utformade miljöer räcker emellertid inte. Befolkningen måste också uppleva livet som meningsfullt, åtminstone i någon mån. Analysmodellens sjätte dimension inriktar sig därför på kulturella mönster, t ex identiteter och värderingar. I modellens sjunde och sista dimension frågar jag mig vem som bestämmer. Vem eller vilka har makten i stadsdelen och hur kommer makten till uttryck?

I del 3 analyserar jag stadsdelens sociala krafter utifrån ovanstående analysmodell. För att kunna avgöra vad som är mycket och litet, stort och smått, starkt och svagt, respektive högt och lågt jämför jag i denna rapport resultaten från Levnadsundersökningen av Fosie, Hyllie och Oxie. Just dessa tre stadsdelar lämpar sig mycket väl för jämförelser.

Fosie och Hyllie verkar i stor utsträckning likna varandra. Båda stadsdelarna har sina miljonprogramsområden. Fördelningen av upplåtelseformer skiljer sig inte särskilt mycket. Enligt Malmö Stads "Områdesfakta" är andelen registrerat arbetslösa ungefär lika hög. Andelen socialbidragstagare är också ungefär lika hög. Innebär likheterna att segregationen följer samma mönster? Vad kan en jämförelse mellan Fosie och Hyllie säga oss om hur olika sociala krafter kan samverka respektive motverka varandra?

Oxie är i sin tur en av Malmös mer välbeställda stadsdelar. I Oxie är andelen arbetslösa såväl som andelen socialbidragstagare låg. Nästan hela befolkningen bor i antingen äganderätt eller bostadsrätt. Till skillnad från Fosie och Hyllie verkar Oxie svara upp mot ekonomismens normalitetsideal. Innebär det att alla sociala krafter är starka och goda? Omvänt kan man fråga sig om situationen i Fosie och

Hyllie innebär att alla sociala krafter är antingen svaga eller dåliga?

Utöver jämförelserna ägnar jag särskild uppmärksamhet åt var och en av de tre stadsdelarna i egna rapporter. Innehållet i rapporterna är således i viss utsträckning gemensamt, men tonvikten ligger på den enskilda stadsdelen.

Hela tiden står de geografiska kategorierna i centrum. Jag utgår hela tiden från i vilken stadsdel eller i vilket delområde människor bor. Andra kategoriseringar som t ex klass eller nationalitet kommer först i andra hand och kopplas till de geografiska kategorierna. Jag analyserar således inte primärt t ex barnfamiljernas situation i Fosie. Den fråga som styr analysen av varje dimension gäller hur situationen ser ut i stadsdelen eller hur svaren fördelar sig på delområdena.

Levnadsundersökningens datamaterial lämpar sig visserligen alldeles utmärkt för analyser av andra kategoriers situation, men tiden och resurserna räcker inte till. Att belysa varje intressant befolkningskategoris levnadssituation i en enda rapport skulle dessutom leda till ett alldeles för stort och svåröverskådligt resultat. Om intresse finns återkommer jag istället gärna med analyser av andra befolkningskategorier.

Del 4 innehåller slutsatserna. För det första drar jag en rad slutsatser om segregation vad gäller var och en av analysmodellens dimensioner. För det andra drar jag slutsatser om förekomsten av olika sociala världar. Sammanfaller olika former av segregation i den utsträckning att vi kan tala om olika sociala världar?

I del 5 redogör jag för projektets metodologi. Med metodologi brukar man vanligtvis mena metodlära, men här använder jag begreppet för den helhet av metoder som kommer till användning i projektet. Var och en av projektets olika faser har krävt sina metodologiska överväganden och utvecklingsprocesser. Del 5 innehåller också en redogörelse för svarsfrekvensen och en analys av bortfallet.

Eftersom rapporten riktar sig till en bred läsekrets har jag valt att inte använda mig av referenser och notapparater. Utförliga referenser och källhänvisningar sparar jag till projektets huvudrapport. Då är det också min avsikt att knyta projektet till den aktuella debatten.

I huvudrapporten har jag också för avsikt att använda fler statistiska metoder. Delrapporterna bygger på ganska enkla statistiska metoder. I stort sett

begränsar jag mig till mätningar av frekvenser, medelvärden och medianvärden. Det är emellertid min övertygelse att enkla statistiska metoder räcker ganska långt. Även mina analyser av felmarginalerna har jag för avsikt att redovisa i huvudrapporten. Felmarginalerna visar sig emellertid inte orsaka några större problem eftersom merparten av statistiken bygger på ganska stora populationer.

2. PERSPEKTIV

Vad innebär segregation?

Varför är människosynen viktig?

Vad är en social kraft?

Hur kan man mäta sociala krafter?

När uppstår en social värld?

Segregation brukar ofta användas som ett brett och samlande begrepp för fattigdom, elände och social misär. Begreppets vetenskapliga bakgrund och innebörd klargörs inte särskilt ofta. I vetenskaplig mening betecknar segregation en särskild form av social skiktning, dvs uppdelning mellan olika grupper av människor i högre och lägre. Social skiktning på arbetsmarknaden i termer av klass, kön eller etnicitet behöver däremot inte innebära segregation. Löneskillnader mellan olika grupper leder inte heller självklart till segregation. Det är när skiktningen även kommer till uttryck geografiskt som vi kan tala om segregation.

Segregation utgör således ett tillstånd där sociala och geografiska skillnader sammanfaller. Socialt avgränsade grupper bor, lever och arbetar i geografiskt avgränsade områden. Samma grupp av människor som rent socialt befinner sig högre upp på samhällsstegen bor också i 'finare' områden. Den sociala skiktningens relation av över- och underordning avspeglar sig geografiskt. Områdena står liksom de sociala skikten i hierarkiska relationer till varandra. I tillstånd av segregation sammanfaller grupp- och områdestillhörighet.

Beroende på vilka skillnader som sammanfaller uppstår också olika former av segregation. När t ex grupper av olika nationaliteter bor och lever var för sig brukar man tala om etnisk segregation. Socio-ekonomisk segregation uppstår när de geografiska skiljelinjerna sammanfaller med klasskillnader. I en demografisk segregation sammanfaller de geografiska skiljelinjerna med demografiska kännetecken som ålder och kön. I dagens segregerade Sverige sammanfaller dessutom ofta flera olika sociala skiktningar. Den etniska segregationen är vanligtvis också socio-ekonomisk.

Segregation är således relativt och kan bara pekas ut i en jämförelse mellan geografiska områden. Invandrartäta områden med höga socialbidragsberoenden stämpas ofta helt felaktigt som segregerade. Enskilda områden är inte segregerade i sig själva. Segregation uppstår genom

motpoler, vilka var för sig är tämligen homogena. Med segregationsbegreppet mäter man så att säga inga absoluta temperaturer, utan snarare skillnader mellan kallare och varmare.

Undersökningar av segregation måste därför noggrant ta reda på vilka områden som bör jämföras och var gränserna går. Går gränserna på t ex kvartersnivå eller stadsdelsnivå? Vilka enheter undersöker vi? En stadsdel är ingen självklar segregationsenhet. Segregation kan mycket väl uppstå inom ramen för ett enskilt bostadsområde, mellan dess olika kvarter. Även generellt sett fattiga stadsdelar kan bestå av rika delar. "En segregerad stad är således sammansatt av relativt homogena bostadsområden, medan en osegreerad stad har en relativt heterogen sammansättning av befolkningen", skriver Sven E Olsson Hort i sin bok "Segregation – ett svenskt dilemma". I den osegreerade staden bor människor blandade, oavsett nationalitet, kön, klass och ålder.

Allt sedan genombrottet på 60-talet handlar segregationsforskningen i stort sett om att sätta plus och minus på olika områden utifrån hur sociala skiktningar sammanfaller med geografiska avgränsningar. Segregation är enbart av ondo, hävdade segregationsforskningens pionjärer. Efter 25 års debatt och diskussioner råder idag en närmast total samstämmighet i synen på segregation. Förslagen till lösningar skiljer sig visserligen, men problemformuleringarna från vänster till höger sammanfaller. Segregation för absolut inget gott med sig, utan enbart problem, tycks man mena.

Frågan som däremot inte alls diskuteras är på vilka grunder man sätter plus och minus. Hur kan man bara sådär rakt av karakterisera ett område som 'kallare' än andra? Vilken människosyn ligger till grund för kategoriseringarna av människor och områden i termer av över och under, högre och lägre?

2.1 Människosyner

Forskningen och debatten om segregation bygger allt för ofta på en särskild människosyn som mäter människor utifrån lönearbetets och marknadens villkor. Synsättet härstammar från 1700-talets klassiska liberalism och brukar kallas ekonomism. Människor som inte själva kan försörja sig utan måste lita till socialförsäkringssystemen betraktas i praktiken inte som riktigt normala. Då anses man sakna något; t ex utbildning, men kanske rentav även 'god vilja'.

De främsta förespråkarna av ekonomismens människosyn finner vi enligt min mening bland nationalekonomerna. Många nationalekonomer verkar fortfarande tro på en 'sann mänsklig natur'. Oberoende av tid och rum anses vi alla i grunden vara rationella egoister. Först när vi driver våra egna intressen på bekostnad av andra förverkligar vi oss själva. Normala människor säljer dyrt och köper billigt. Annars är vi inte riktigt normala. Då förverkligar vi ju nämligen inte vår 'sanna natur'.

Den forskning och debatt som utgår från ekonomismens människosyn avgränsar sitt synfält ganska snävt. Initiativ som människor i utkanten av det etablerade samhället faktiskt ändå tar, trots arbetslöshet och kanske även socialbidragsberoende, hamnar i skymundan. Utifrån en strikt ekonomistisk människosyn saknar nämligen arbete och engagemang utanför marknadsekonomin betydelse. Samhället står och faller med marknadsekonomin. Därmed syns inte allt skapande som sker utanför alla ordinarie förvärvsarbeten och av andra skäl än egoistiska.

I stället för att ta vissa sociala egenskaper för givna måste vi gå till botten med frågan om vad socialt är. Vi kan inte tala om människan i socialt avseende om vi inte börjar med en syn på hennes relationer till andra människor. I sitt sociala vara blir inte människan social utan hon är i grunden social så fort vi möter henne, betraktar henne, tänker oss henne eller börjar tala om henne. Det socialas skapande krafter ligger inte utanför det sociala utan mitt i. Det sociala är så att säga sin

egen orsak. Vi kan inte först och främst hänvisa till orsaker som ligger utanför det sociala i våra förklaringar av det sociala. Människan går inte in i det sociala med en uppsättning färdiga sociala egenskaper. Det sociala kan inte reduceras till enbart uttrycksform för en sann mänsklig natur. Sociala sammanhang har istället sin egen logik och dynamik. Om sen människan utvecklar en rationellt kalkylerande förmåga beror på hennes sociala vara.

Så fort vi talar om människor i socialt avseende talar vi om t ex kvinnor, män, rika, fattiga, arbetare, hyresgäster, småföretagare, politiker, medborgare etc. Vi talar inte i första hand om rationellt kalkylerande och själviska individer. Vissa kritiker av nationalekonomerna vill gärna vända på steken och ersätta egoismen med altruism, dvs osjälviskhet. Fortfarande tror man således på en sann mänsklig natur. Endast innebörden av denna sanna mänskliga natur skiljer sig. Som jag ser det måste vi göra upp med all tro på en sann mänsklig natur. Människan är i grunden lika lite osjälvisk som självisk.

Vilken individuell egenskap bör vi då sätta mest värde på utifrån ovanstående definition? Jo, helt enkelt i vilken utsträckning människor klarar av sina relationer till andra. Sociala sammanhang, allt ifrån enskilda sociala relationer till hela samhällen, står och faller med människors förmåga till sammanhållning. Detta är vad jag menar med social kompetens. Det är den sociala kompetensen som avgör samhällets utveckling i stort; t ex initiativförmåga och ledarskap, men även förståelse, konfliktlösningsförmåga, omsorg, solidaritet, tolerans och lojalitet; allt beroende på sammanhanget.

Vad samhället i första hand behöver är socialt kompetenta medborgare. Utbildning är givetvis viktig, men jag vill sätta den sociala kompetensen i första rummet. Social kompetens och utbildningsnivå hänger dessutom inte alltid ihop. Det är inte självklart att människor som tar sig igenom långa utbildningar blir socialt kompetentare. Omvänt finns det en outnyttjad

potential av social kompetens bland lågutbildade och lågavlönade.

Om vi istället för flera hundra år gamla antaganden om människans sanna natur tar fasta på människors sociala kompetens förändras också perspektivet på sociala problem. Människor som inte klarar av sina sociala relationer brister i social kompetens. Då kan också sociala problem uppstå. Det kan gälla våld eller vandalism, men även girighet och svek. Sociala problem behöver därmed inte vara begränsade till utpekade problemområden som t ex Rosengård eller Södra Innerstaden, utan kan även uppstå bland mer välbeställda familjer på Bellevue eller i Husie.

2.2 Sociala krafter ...

Istället för snäva mätningar som bygger på ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) bör vi intressera oss för allt som har betydelse för den sociala världen. Perspektivet måste vidgas och omfatta vad jag vill kalla sociala krafter.

Med sociala krafter menar jag t ex en stadsdels såväl som dess befolknings inneboende förmågor. Ofta menar man kanske med sociala krafter t ex organisationer, partier, förvaltningar eller företag. Sådana sociala krafter vill jag klassificera som subjektiva. Begreppet sociala krafter är nämligen för mig betydligt bredare än så. Alla tänkbara orsaker till social verkan, allt som kan ha betydelse för det sociala kallar jag sociala krafter. Sociala krafter omfattar därmed inte bara subjektiva förmågor, utan även objektiva egenskaper som t ex bostädernas kvalitet och boendemiljöns utformning.

Sociala krafter kan både motverka varandra, samverka och förstärka varandra. Motverkande sociala krafter tar ut varandra, syns inte så tydligt, syns kanske inte alls och får vanligtvis ingen större social verkan. Av samma skäl ligger t ex min penna kvar på bordet trots tyngdkraften. Bordet motverkar inte själva tyngdkraften utan dess verkan. Vare sig bordet står där eller ej så utsätts pennan för tyngdkraften. Genom att

motverka tyngdkraftens verkan hindrar emellertid bordet pennan från att trilla ner på golvet.

Även sociala krafter kan existera utan att omedelbart synas. Gynnsamma sociala förutsättningar leder därför inte heller självklart till en gynnsam social utveckling. Destruktiva sociala krafter kan förekomma även i områden med till synes gynnsamma förutsättningar. Omvänt kan människor i områden med sämre förutsättningar sätta sig över sina svårigheter och ändå utveckla sin sociala värld. Formerna underlättar eller försvårar, möjliggör eller begränsar, men skapar inte sitt eget innehåll. Det krävs människor som kan ta initiativ och engagera sig.

2.3 ... i minst sju dimensioner

Om vi istället för snäva fokuseringar utifrån ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) vidgar perspektivet till att omfatta allt av betydelse för den sociala världen så breder en stor mångfald ut sig inför våra ögon. Mångfalden kan nog lätt förlama. Att mäta förvärvsintensitet är så mycket lättare. Vilka sociala krafter är viktigare än andra? Vilka sociala krafter hör ihop? Hur kan vi sortera och prioritera? Jag föreslår att vi delar in mångfalden i åtminstone sju olika dimensioner.

Varför finns stadsdelen?

En första dimension har att göra med stadsdelens historia. Byggnader, gator och torg måste ju skapas. De växer inte fram av naturliga skäl. När de väl har skapats materialiseras en inneboende kraft som talar till befolkningen, men som också har betydelse för hur invånarna talar eller inte talar med varandra. Stadsdelar mognar liksom människor med åldern. Rikt förgrenade stadsliv uppstår inte över en natt, utan beror på hur området växte fram och på vems villkor. Historiska händelser och utvecklingsförlopp kan sätta sin ofrånkomliga prägel på ett område. Människors kollektiva strävan binds ofta till miljön. Jag tänker här på t ex historiskt nedärvda beteenden och attityder som kan underlätta men också försvåra för

utvecklingen av konstruktiva sociala relationer. Områdets historia skapar också en grogrund för identiteter.

Hur finns stadsdelen?

En andra dimension av sociala krafter omfattar stadsdelens rumsliga utformning och här kan vi skilja mellan det stora och det lilla rummet. Med det lilla rummet menar jag befolkningens bostäder. Om i extremfallet stadsdelen enbart består av en-rumslägenheter kan knappast barnfamiljer bo kvar eller flytta dit. Allt för stora bostäder sätter å andra sidan gränser för människor med snäva ekonomiska marginaler. Även bostädernas kvalitet och upplåtelseformer är av betydelse för vilka människor som kan och vill flytta dit. Bostäder som t ex ägs av privata fastighetsägare med vinsten som enda intresse kan knappast attrahera människor som vill något mer med sitt boende annat än att enbart konsumera och sova.

Med det stora rummet syftar jag på miljön. Områdets fysiska utformning kan både underlätta och försvåra för sociala relationer. Jag har i tidigare sammanhang använt begreppen när- och fjärrsamhälle för två ytterligheter av fysiska miljöer. I närsamhället identifierar invånarna sig själva med området på grundval av många naturliga mötesplatser, t ex gatumiljöer, kvartersbutiker, torg, lokala caféer eller pubar, portgångar, samlingslokaler etc. I närsamhället bor människor också nära varandra. Fjärrsamhällets invånare identifieras tvärtom utifrån av t ex kommunala tjänstemän eller politiker genom att utpekas som invånare i ett problemområde. Närheterna mellan hemmet, arbetslivet och affärerna i närsamhället skapar möjligheter för sociala relationer. I fjärrsamhället begränsas tvärtom möjligheterna till sociala relationer av distansen mellan hemmet, arbetslivet och affärerna. Fjärrsamhället saknar dessutom i stort sett naturliga mötesplatser. I närsamhället finns det däremot gott om mötesplatser

som underlättar för utvecklingen av invånarnas sociala relationer.

Vem bor i stadsdelen?

En tredje dimension av sociala krafter består av själva befolkningen och dess naturliga egenskaper. Eftersom det sociala står och faller med människor av kött och blod, utgör invånarnas naturliga egenskaper en grundläggande förutsättning för ett områdes sociala resurser. De naturliga egenskaperna kan vi mäta med demografiska mått som ålder och kön, men givetvis ingår även hälsa och dödlighet. Sjukdomar och dålig hälsa försvårar för initiativ och engagemang.

Till dimensionen befolkningens naturliga egenskaper hör också kontinuiteten i områdets sociala relationer, vilket vi kan vi mäta i t ex bofasthet. Stora omflyttningar stärker knappast områdets sociala resurser, utan försvårar tvärtom för all social utveckling. Dessutom kan graden av flyttningar betraktas som mätare på hur väl invånarna trivs. Kontinuiteten i områdets sociala relationer beror också på hur nära varandra invånarna bor. En befolkning som bor utspridd på ett större område stöter av naturliga skäl inte på varandra så ofta.

Vad gör stadsdelsborna?

En fjärde dimension av sociala krafter beror på de sociala strukturerna. Vad människor sysslar med eller inte sysslar med och vem som sysslar med vad har stor betydelse för t ex hälsa och identitet, men också tidsutrymme. Dygnet har ju som bekant bara 24 timmar och människor som måste dubbelarbeta, på grund av låga löner eller familjeförhållanden, har säkert svårt att hinna med t ex ett föreningsengagemang. De viktigaste strukturella kategorierna är klass och familj.

Vilka resurser har stadsdelsborna?

En femte dimension av sociala krafter består av befolkningens sociala resurser. Hit räknar jag utbildning, hushållsekonomi och social kompetens. All

utbildning bidrar inte självklart till utvecklingen av konstruktiva sociala relationer. Grovt sett är det framför allt i utbildningar för arbete i den offentliga tjänsteproduktionen (vård, omsorg och utbildning) som en utveckling av den sociala kompetensen förekommer.

Vad gäller hushållsekonomin kan vi konstatera att ekonomisk press vanligtvis försvårar sociala engagemang och underminerar initiativ. Människor som ständigt måste tänka på sin ekonomi förlorar både i tid och ork. Tidigare berodde hushållsekonomin nästan uteslutande på sysselsättningen, men nu avgörs befolkningens ekonomiska resurser även i stor utsträckning av kreditmarknaden. Efter låneekonomins segertåg på 80-talet sitter många fast i skuldfallen. Därför räcker det inte med analyser av sysselsättningen, utan befolkningens ekonomiska resurser utgör en egen sociala kraft.

Vad social kompetens innebär har jag redan tidigare berört. I en grundläggande mening kan social kompetens definieras som människors förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Hur mycket social kompetens man visar prov på hänger givetvis också ihop med ens situation i övrigt. Den sociala kompetensen kan mycket väl motverkas av andra sociala krafter, t ex familjesituationen eller boendemiljön. Ytterst ger våldsstatistiken uttryck för en bristande social kompetens, men ibland kan andra sociala krafter mer eller mindre tvinga fram ett våldsbeteende även hos människor med hög social kompetens. I dagens läge med hög arbetslöshet och allmänt sett pressade livsvillkor ställs människors sociala kompetens på hårda prov.

Vad är meningen med stadsdelen?

En sjätte dimension av sociala krafter har att göra med kulturen i området. Kultur handlar som jag ser det inte bara om litteratur, konst, musik, teater och film, utan mer allmänt om 'meningen med livet'. Kulturer stakar ut vad som är sant och falskt, rätt och riktigt, vackert och fult, respektive möjligt och omöjligt. Kulturer kan

vara stora och små, ganska enhetliga eller mer motsägelsefulla. Det är genom kulturer vi skaffar oss identiteter och känner oss delaktiga i gruppen eller kanske rentav i samhällsgemenskapen. Om en drogkultur slår rot stärker det inte precis områdets attraktivitet, åtminstone inte för de flesta människor. Områdets kulturer hänger i stor utsträckning ihop med dess historia, men inflyttningar av t ex invandrargrupper kan leda till stora förändringar.

Vem bestämmer och vad?

En sjunde dimension av sociala krafter handlar om makt. Vilken politik sätter sin prägel på stadsdelen och hur agerar de kommunala förvaltningarna? Förvaltningarnas kvalitet och inriktning kan vara av stor betydelse för ett områdes sociala utveckling. En konstruktiv social utveckling kan även befrämjas genom indirekta kommunala insatser som t ex aktivitetsstöd eller tillhandahållande av lokaler. Frågan man måste ställa sig är emellertid i vilken utsträckning förvaltningarna stjälpes istället för hjälper. I den syn som fortfarande präglar förvaltningarnas agerande är människor sociala när de själva klarar av sin försörjning eller utbildar sig. Människor som tvingas förlita sig på bidrag betraktas åtminstone i praktiken inte som riktigt normala. Dagens välfärdspolitik syftar i stor utsträckning till att normalisera 'onormala' medborgare utifrån ekonomismens människosyn.

2.4 Perspektiv på segregation

Forskning som bara tar fasta på etnisk, socio-ekonomisk och/eller demografisk segregation utgår från en alldeles för snäv syn på människor och samhälle. Resurserna och möjligheterna hamnar i skymundan till förmån för problemen. Det gäller emellertid inte vilka problem som helst utan problem som har att göra med relationen till marknadsekonomin.

Jag vill istället vidga perspektivet på segregation genom att utgå från alla de ovanstående sju dimensionerna. Då inbegriper perspektivet inte bara

problemen, utan även möjligheterna. Då behöver segregation inte bara vara så entydigt dålig, utan kan också ha sina fördelar. Det säger inte sig själv om segregation är bra eller dåligt, utan det beror på vilket samhälle vi vill ha.

Alla former av segregation står emellertid och faller med homogenitet. För att segregation skall kunna uppstå måste det finnas motpoler, vilka var för sig är tämligen homogena. Homogeniteten är då ett mått på motpolernas respektive styrka. Ju homogenera område, desto starkare social kraft. Områden där t ex alla invånare tillhör samma nationalitet rymmer en stark social kraft. Sen behöver styrkan inte nödvändigtvis manifesteras sig, men den finns där som en möjlighet eller risk.

I den följande analysen använder jag homogeniteten som mått på sociala krafter styrka. Homogeniteten ligger sen till grund för mina slutsatser om segregation. Jag intresserar mig således inte bara för etniska, socio-ekonomiska och demografiska skiljelinjer, utan även för skiljelinjer som gäller t ex historia, miljöer, hälsa, kontinuitet, social kompetens, kultur och makt. Viktigt är också att ta reda på i vilken utsträckning olika former av segregation sammanfaller, samverkar eller motverkar varandra.

Vad homogenitet kan innebära i var och en av dimensionerna återkommer jag till. Här vill jag bara ge några exempel. Ett områdes historiska homogenitet beror på byggnadernas ålder och eventuella manifestation av gemensamma ideal. I områden med stor historisk mångfald, dvs en blandning av gammalt och nytt, utgör knappast historien en samlande social kraft.

Den rumsliga homogeniteten kan delas in i det lilla och det stora rummets homogenitet. Det lilla rummets homogenitet kan vi mäta på grundval av bostädernas storlek och upplåtelseformer. Fördelningen av bostäder på såväl storlek som upplåtelseformer har betydelse för vem som kan bo där. I t ex ett område som bara består av enrumslägenheter kan barnfamiljer knappast bo. Det stora rummets homogenitet beror på

områdets förmåga att underlätta respektive försvåra sociala relationer. Områden med blandningar av när- och fjärrsamhällen enhetliggör knappast befolkningen.

Befolkningens homogenitet mäter jag med demografiska mått, i termer av hälsa och med mått på kontinuitet (bofasthet). Ju sämre kontinuitet, desto mer tenderar stadsdelen att präglas av oro och instabilitet. Den sociala strukturens homogenitet kan vi mäta i termer av klass, familj och nätverk. Områden med t ex hög arbetslöshet skapar en grogrund för utanförskap. Starka nätverk kan emellertid motverka arbetslöshetens utanförskap. Omvänt kan starka nätverk mycket väl också förstärka utanförskapet och bidra till uppbyggnaden av nya samhällsformer, utanför det etablerade samhället.

Vad gäller de sociala resurserna kan homogeniteten mätas i termer av såväl hushållsekonomi som utbildning, men även med mått på social kompetens. Kulturell homogenitet visar sig i levnadsvanor och identitet. Homogenitet i maktutövning beror t ex på om politikerna verkligen vet vad de vill och hur politiken genomförs.

I rapportens slutsatser kommer jag att peka ut vad som kan kallas segregationspoler. Med begreppet syftar jag på geografiskt avgränsade områden i stadsdelen med starka sociala krafter. Segregationspoler utgör beståndsdelarna i all segregation. Efter belysningen av varje dimensions segregationspoler kommer jag att kunna dra slutsatser om förekomsten av segregation. Slutsatserna gäller i första hand graden av segregation inom respektive dimension; dvs historia, rum, befolkning, strukturer, resurser, kultur och makt. Därutöver försöker jag också dra vissa slutsatser om i vilken utsträckning de olika formerna av segregation hänger ihop.

2.5 Olika sociala världar

Segregationsforskningens allt för ensidiga fokusering på enskilda skiljelinjer har lett till en brist på begrepp för hur olika former av segregation kan sammanfalla. Teorin om segregation borde därför kopplas betydligt

bättre till en teori om integration. Att olika former av segregation sammanfaller behöver nämligen inte nödvändigtvis innebära sociala sammanbrott. Istället kan nya former av integration och nya former av samhällsliv mycket väl uppstå.

I t ex Los Angeles har gängen tagit över delar av staden. Sveriges Television visade en mycket intressant dokumentärfilm den 9 januari 1997 om hur gängen skapar sina egna normer, lagar och landgränser, helt utanför det etablerade samhällets kontroll. Gängen lever i sina egna subsamhällen, där ond och bråd död hör till vardagen. Filmen speglade särskilt kvinnornas situation.

Jämförelsen mellan Malmö och Los Angeles är kanske inte särskilt rättvis, men exempel på hur stadsdelar kan avgränsa sig från det etablerade samhället och börja leva sina egna liv finns i ganska många europeiska städer. Vanligtvis kretsar livet i sådana subsamhällen kring kriminalitet och droger. Subsamhällena uppstår när olika former av segregation sammanfaller och samverkar. Då kan man verkligen tala om olika och skilda sociala världar.

Frågan om i vilken utsträckning olika sociala världar kan sägas existera i Malmö och dess stadsdelar kan jag inte besvara fullt ut i projektets delrapporter. Svaret på

frågan kräver nämligen ett perspektiv på integration, vilket jag varken har tid eller möjligheter att utveckla i delrapporterna. Därför kan jag inte heller alltid avgöra vilka sociala krafter i stadsdelarna som är goda och vilka som är dåliga. Det beror nämligen ytterst på vad vi vill med Malmö och dess stadsdelar. Det beror på vilken integration av Malmö som ter sig mest möjlig och önskvärd.

Jag har för avsikt att återkomma till frågorna om integration i projektets huvudrapport. Då hoppas jag också kunna presentera en teori om olika sociala världar. I ljuset av en teori om olika sociala världar hoppas jag kunna uttala mig om vart Malmö och dess stadsdelar är på väg. Kan vi se exempel på sociala sammanbrott i Malmö eller är det istället nya sociala världar som håller på att uppstå? Hur ser i så fall relationerna mellan de olika sociala världarna ut? Kan vi fortfarande verkligen tala om Malmö som ett enhetligt samhälle? Vilka sociala krafter verkar för en fortsatt integration av Malmö och vilka verkar mot?

3. SOCIALA VÄRDEN I FOSIE

Vilka är Fosie-borna?

Hur bor de?

Vad gör de?

Hur mår de?

Hur ser de på sig själva och sin stadsdel?

3.1 TID OCH RUM

3.1.1 Ålder, storlek, upplåtelseform och täthet

Fosie får betraktas som en mycket ung stadsdel. Endast Rosengård har en lika låg andel bostäder byggda före andra världskriget. Hela 2/3 av bostäderna byggdes på 1960- och 70-talen. Husen byggdes till största delen på åkermark och Fosie saknar således en längre tradition av stadsliv.

Tabell 1. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (byggnadsår)

	Byggnadsår				
	-40	41-60	61-70	71-80	81-
Malmö	24	27	24	15	9
Fosie	3	25	47	20	6
Hyllie	4	22	30	39	6
Oxie	8	3	13	42	34
Centrum	49	7	12	15	16
Södra					
Innerstaden	54	29	8	6	3
Västra					
Innerstaden	22	65	8	2	4
Limhamn-					
Bunkeflo	22	33	16	14	15
Rosengård	3	14	76	7	0
Husie	11	9	42	24	14
Kirseberg	22	39	21	2	16

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

De snäva tidsperspektiven märks i merparten av delområdena. Andelen hus byggda under efterkrigstidens första 15 år uppgår på Augustenborg, Almhög och Heleneholm till runt 90%. Var femte bostad i Fosie rymms i dessa hus. På Västra Söderkulla, Östra Söderkulla, Hermodsdal och Nydala uppgår

andelen hus byggda under 60-talet till nästan 100%. Dessa bostäder utgör 36% av samtliga bostäder i Fosie. Delområdena Lindängen och Almvik präglas i sin tur av byggandet under 70-talet eller närmare bestämt åren innan byggkrisen började 1972. Här återfinns vi nästan var femte bostad i Fosie.

Han var ett av TOLV syskon som hade vuxit upp i en familj där föräldrarna var STATARE. Jag frågade bl a om han någon gång hade behövt att gå och lägga sig hungrig men på detta svarade han nej. Efter konfirmationen hade han själv börjat arbeta och tyckte att han hade behandlats väl av de bönder han arbetat för. Som gift hade han arbetat som gårdskarl, först nere i Vellinge, där han och hans fru även köpte ett hus 1947. Insatsen på huset var 950 kronor då, resten togs på lån i bank. Huset beböll dom tills de beslöt sig för att flytta in till Malmö och köpte en lägenhet här. I Malmö fortsatte han att arbeta som gårdskarl fram till sin pension, och numera tycker han att han är väl värd att få njuta av livet, vilket han också tycker att han gör. (Monica Larsen)

I Fosie avtecknar sig de olika stadierna i den svenska efterkrigstidens bostadspolitik synnerligen väl. En vandring genom historien börjar lämpligtvis på Augustenborg, MKB:s första bostadsområde. Augustenborg präglades av 1945 års bostadssociala utredning och dess tankar om grannskapsenheter. En fortsatt vandring genom Almhög, Nydala och Söderkulla visar hur idealen om grannskapsenheter allt mer låter sig överordnas ekonomiska överväganden om storskalighet. Ute på Lindängen har närsamhällets grannskapsenheter definitivt ersatts av fjärrsamhället. Delområdenas gränser sammanfaller således i stor utsträckning med tidsperiod.

Tabell 2. Bostäder (%) i delområden (byggnadsår)

	Byggnadsår									
	Andel av delområde					Andel av stadsdel				
	-1940	41-60	61-70	71-80	1981-	-1940	41-60	61-70	71-80	1981-
Heleneholm	2	84	14	0	1	0	4	1	0	0
Eriksfält	45	20	16	4	16	1	0	0	0	0
V Söderkulla	1	0	97	0	2	0	0	12	0	0
Ö Söderkulla	1	0	98	1	1	0	0	3	0	0
Hermodsdal	0	0	100	0	0	0	0	7	0	0
Nydala	2	0	98	0	0	0	0	14	0	0
Almhög	5	94	0	0	0	0	9	0	0	0
Gullviksborg	4	1	79	2	15	0	0	5	0	1
Augustenborg	3	96	1	0	0	0	9	0	0	0
Hindby	14	58	2	6	20	1	3	0	0	1
Gullvik	12	1	27	11	49	0	0	1	0	1
Almvik	0	0	5	92	4	0	0	0	7	0
Lindängen	0	0	20	71	9	0	0	3	11	1
Kastanjegården	0	0	0	100	0	0	0	0	1	0

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Ser vi till bostädernas storlek visar sig Fosie överensstämma ganska exakt med genomsnittet för hela Malmö, mätt i genomsnittet av antalet rum. För enkelhetens skull räknar jag samtliga fyra rum eller större (4+) som fyra rum. Bostäderna i Fosie består i genomsnitt av 2,7 rum. Tyngdpunkten ligger på 3-rumsbostäder. Såväl större som mindre bostäder är underrepresenterade.

Tabell 3. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (antal rum)

	Antal rum				Medel
	1	2	3	4+	
Malmö	13	31	29	26	2,7
Fosie	9	32	39	20	2,7
Hyllie	9	26	37	27	2,8
Oxie	1	7	18	74	3,7
Centrum	19	34	28	18	2,5
S Innerstaden	27	42	22	9	2,1
V Innerstaden	15	38	28	20	2,5
Limhamn-					
Bunkeflo	7	18	16	60	3,3
Rosengård	5	32	46	17	2,8
Husie	5	11	28	56	3,4
Kirseberg	13	38	25	24	2,6

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Merparten av Fosie-borna bor i delområden där fördelningen av bostäder inte skiljer sig särskilt mycket

från genomsnittet. En överrepresentation av mindre bostäder finner vi i stort sett bara i stadsdelens ena hörn, nämligen på Heleneholm. Delområdena

Eriksfält, Gullvik och särskilt Kastanjegården utmärker sig åt andra hållet. Där finner vi en kraftig överrepresentation av större bostäder.

Tabell 4. Bostäder (%) i delområden (antal rum)

	Antal rum							
	Andel av delområde				Andel av stadsdel			
	1	2	3	4+	1	2	3	4+
Heleneholm	23	46	21	10	1	2	1	1
Eriksfält	11	4	17	67	0	0	0	2
V Söderkulla	7	25	48	20	1	3	6	2
Ö Söderkulla	2	32	54	11	0	1	2	0
Hermosdal	7	36	42	15	0	3	3	1
Nydala	10	32	42	16	1	5	6	2
Almhög	6	44	41	10	1	4	4	1
Gullviksborg	9	25	38	28	1	2	2	2
Augustenborg	9	52	36	3	1	5	3	0
Hindby	4	25	33	38	0	1	1	2
Gullvik	1	3	8	88	0	0	0	2
Almvik	8	24	49	19	1	2	4	1
Lindängen	12	30	41	17	2	4	6	3
Kastanjegården	0	0	6	94	0	0	0	1

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Antalet rum säger givetvis inte hela sanningen om befolkningens bostadsutrymme. Rummen kan ju t ex vara små. Dessutom kan ju mindre hushåll mycket väl bo i större lägenheter och tvärtom. Med hjälp av resultaten från Levnadsundersökningen kan vi mer specifikt jämföra bostadsutrymmet för några olika hushållstyper i Fosie, Hyllie och Oxie.

Tabell 5. Boendeyta för några hushållstyper i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde av kvadratmeter)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ensamhushåll	61	69	78
Barnhushåll	86	100	131
Sambohushåll med 2 barn	89	104	133

Mönstret framträder helt klart. Fosie-borna har i allmänhet en mindre boendeyta än invånarna i såväl Hyllie som Oxie. Relativt sett är skillnaderna ungefär lika stora för samtliga hushållstyper mellan såväl Fosie och Hyllie som Fosie och Oxie. Fosie-bornas bostadsyta uppgår till ungefär 86% av Hyllie-bornas och 67% av Oxie-bornas.

Skillnaderna i bostadsyta hänger delvis samman med fördelningen av upplåtelseformer. I Oxie utgörs bostadsbeståndet till mer än hälften av äganderätt. Även Hyllie har en högre andel äganderätt än Fosie. Kommunala hyresrätter och särskilt bostadsrätter är överrepresenterade i Fosie, vilket framgår av nedanstående tabell. Endast Hyllie och Kirseberg har en högre andel bostadsrätter.

Tabell 6. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (upplåtelseformer)

	Upplåtelseformer			
	Kommunal hyresrätt	Privat hyresrätt	Bostadsrätt	Äganderätt
Malmö	14	37	34	15
Fosie	19	28	43	10
Hyllie	28	13	46	13
Oxie	5	1	36	57
Centrum	5	67	27	0
S Innerstaden	10	48	41	1
V Innerstaden	10	57	30	3
Limhamn-Bunkeflo	5	18	15	62
Rosengård	43	26	26	5
Husie	1	16	30	52
Kirseberg	14	25	46	15

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Var och en av upplåtelseformerna har sina starka fästen. Nästan hälften av alla kommunala hyresrätter finns på Augustenborg, där andelen uppgår till 91%. En motsvarande koncentrationen av privata hyresrätter finner vi på Hermodsdal. Hälften av alla privata hyresrätter är koncentrerade till Hermodsdal och Lindängen. På Västra och Östra Söderkulla, samt

Almvik utgör i sin tur bostadsrätterna mer än 95% av bostadsbeståndet. Hela 12% av Fosies befolkning bor i bostadsrätter på Västra Söderkulla. Eriksfält, Gullvik och i synnerhet Kastanjegården, slutligen, domineras av äganderätt, med andelar på minst 85%. Övriga sex delområden består av mer blandade upplåtelseformer, särskilt Nydala.

Tabell 7. Bostäder (%) i delområden (upplåtelseformer)

	Upplåtelseformer							
	Andel av delområde				Andel av stadsdel			
	Komm hyrrätt	Priv hyrrätt	Borätt	Ägrätt	Komm hyrrätt	Priv hyrrätt	Borätt	Ägrätt
Heleneholm	11	78	11	0	1	4	1	0
Eriksfält	0	12	2	86	0	0	0	2
V Söderkulla	0	1	98	1	0	0	12	0
Ö Söderkulla	0	0	98	2	0	0	3	0
Hermodsdal	5	95	0	0	0	7	0	0
Nydala	36	22	40	2	5	3	6	0
Almhög	5	40	48	7	0	4	4	1
Gullviksborg	65	5	18	12	4	0	1	1
Augustenborg	91	5	3	0	8	0	0	0
Hindby	0	21	33	46	0	1	1	2
Gullvik	0	4	11	85	0	0	0	2
Almvik	0	0	96	4	0	0	8	0
Lindängen	0	56	44	0	0	8	7	0
Kastanjegården	0	0	0	100	0	0	0	1

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

3.1.2 Boendekvalitet

Invånarnas levnadsvillkor i Fosie, Hyllie och Oxie skiljer sig således rent objektivt vad gäller t ex boendeyta och upplåtelseformer. Kan vi även tala om en skillnad i boendekvalitet mellan stadsdelarna? Vi ställde frågor om just boendekvalitet i levnadsundersökningen och därför kan vi låta befolkningen komma till tals. Om vi börjar med själva bostaden förefaller Oxie-borna mest nöjda. 42% av Oxie-borna uppger sig vara mycket nöjda, jämfört med 40% av Hyllie-borna och 29% av Fosie-borna (svarsalternativ 10). Skillnaderna visar sig i genomsnittet.

Oxie-borna är dessutom mest entydiga i sin syn på bostaden. Spridningen på svaren är störst i Fosie. Att döma av befolkningens svar verkar bostadskvaliteten vara mer ojämn i Fosie. Siffrorna är kanske lite svårjämförbara eftersom framför allt Oxie-borna i så

stor utsträckning är ansvariga för sin egen bostad. Ett missnöje med bostaden riktar sig därmed huvudsakligen mot dem själva. I en stadsdel som Fosie kan befolkningen ha större anledning att offentligt vädra sitt missnöje.

Tabell 8. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med Din bostad?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	1	0	2
1	1	0	0
2	2	1	0
3	3	2	0
4	4	2	1
5	8	6	4
6	7	4	2
7	14	9	9
8	21	21	23
9	12	15	17
10 Mycket nöjd	29	40	42
	100	100	100
Medel	7,7	8,3	8,6
Totalt	553	448	173

Hur fördelar sig då missnöjet med bostaden geografiskt? Jag undersökte den geografiska fördelningen på alla som har svarat mindre än 5 på frågan. Den kraftigaste överrepresentationen av missnöjda fann jag på Heleneholm, Hermodsdal och Nydala. Där uppgår andelen missnöjda av respektive delområdes befolkning till strax över 20%, jämfört med 11% i hela Fosie. En motsvarande underrepresentation finner vi på Eriksfält, Gullvik, Kastanjegården, Ö Söderkulla, V Söderkulla och Almvik. I dessa delområden är nästan ingen missnöjd med sin bostad.

Hur ser man då på utemiljön (frågan exemplifierades med gård, plantering, bänkar, gata, grönt, buller etc)? Svaren framgår av nedanstående tabell. Återigen vill jag varna för vissa svårigheter i jämförelsen. Bor man i eget hus är man i viss utsträckning ansvarig för sin egen utemiljö och ett eventuellt missnöje riktar sig delvis mot en själv. Skillnaderna mellan stadsdelarna visar sig vara större än i svaren på frågan om bostaden. Fosie-borna är klart mindre nöjda med sin utemiljö än

såväl Hyllie-borna som Oxie-borna. Till skillnad från i föregående fråga toppas statistiken av Hyllie-borna. Särskild anmärkningsvärd är den betydligt högre andelen mycket nöjda i Hyllie, 38% jämfört med 27% i Oxie och 20% i Fosie (svarsalternativ 10). Återigen skiljer sig spridningen på svaren. Hyllie-borna och Oxie borna är mer entydiga i sin syn på utemiljöns kvaliteter.

Skillnaderna i svar mellan stadsdelarna låter sig nog delvis förklaras med samma argument som ovan, dvs graden av eget ansvar. Även om man bor i privat hyresrätt, med all tänkbar brist på inflytande, beror kvaliteten på själva bostaden i högre utsträckning på en själv än kvaliteten på utemiljön. Hyresgäster i privata hyresrätter kan knappast anklagas för brister i utemiljön. Påverka kvaliteten på sin bostad kan man däremot vanligtvis i viss utsträckning genom t ex ommöblering, tapetsering eller målning.

Tabell 9. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med utemiljön?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	4	0	2
1	2	0	1
2	4	1	1
3	4	2	2
4	3	1	3
5	11	10	7
6	7	4	8
7	13	11	14
8	22	19	19
9	11	13	17
10 Mycket nöjd	20	38	27
	100	100	100
Medel	7,1	8,1	7,8
Totalt	553	448	173

Av Fosies delområden är de missnöjda kraftigt överrepresenterade på Heleneholm och Hermodsdal. I dessa två delområden uppgår andelen missnöjda med

utemiljön till drygt en tredjedel, jämfört med 17% i hela Fosie. Med missnöjda menar jag alla som har svarat mindre än 5 på frågan. 20% av alla missnöjda bor på Hermodsdal. Minst missnöjda är man på Västra och Östra Söderkulla. Där uppgår andelen missnöjda med utemiljön till bara några enstaka procent. Även på Kastanjegården uppgår andelen missnöjda till mindre än 10%.

Till skillnad från frågan om utemiljön beror knappast ens möjligheter till inflytande över den kommunala servicen på om man bor i hyresrätt, bostadsrätt eller äganderätt. Den kommunala servicen styrs ju genom politiska beslut. Resultaten framgår av tabellen nedan. Genomsnittet skiljer sig enligt samma mönster som tidigare. Hyllie-borna är något mer nöjda än Fosie-borna, men mest nöjda är Oxie-borna. Spridningen på svaren är däremot ungefär lika stor i stadsdelarna.

Tabell 10. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med den kommunala servicen i Ditt bostadsområde?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	1	2	1
1	2	2	0
2	4	1	2
3	4	3	3
4	6	6	3
5	30	28	18
6	8	11	10
7	12	11	13
8	14	19	20
9	7	6	14
10 Mycket nöjd	10	13	16
	100	100	100
Medel	6,1	6,4	7,1
Totalt	544	445	174

I Fosie finner vi en kraftig överrepresentation av missnöjda med kommunal service (svarsalternativ 0-4) på särskilt Gullvik och Hindby, men även på Almhög.

På Gullvik är 48% av de boende missnöjda med den kommunala servicen och på Hindby 38%, jämfört med genomsnittet 17% för hela Fosie. Omvänt är nästan ingen missnöjd med den kommunala servicen på Kastanjegården och Västra Söderkulla.

Vi bad även intervjupersonerna att försöka väga samman alla för- och nackdelar med boendet. Hur nöjd respektive missnöjd är man totalt sett med sitt boende? Skillnaderna framstår återigen klart. Mycket nöjda är 24% av Fosie-borna, 31% av Hyllie-borna och 36% av Oxie-borna (svarsalternativ 10). Den högre spridningen på svaren i Fosie tyder på en ojämnare boendekvalitet där.

Tabell 11. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt boende?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	1	0	1
1	1	0	1
2	1	1	0
3	3	1	0
4	4	1	2
5	9	8	5
6	7	6	3
7	14	13	11
8	21	22	25
9	15	16	17
10 Mycket nöjd	24	31	36
	100	100	100
Medel	7,6	8,1	8,4
Totalt	553	448	173

I Fosie är det sammanvägda missnöjet med boendet störst på Hermodsdal och Nydala. Där uppgår andelen missnöjda med boendet totalt sett till 28% respektive 21%, vilket kan jämföras med 10% i stadsdelen som helhet. Av alla missnöjda i Fosie bor 21% på Hermodsdal och 25% på Nydala. Minst missnöjd verkar man vara på Västra och Östra Söderkulla samt Kastanjegården. Där säger sig inte en enda av

intervjupersonerna vara missnöjd med sitt boende totalt sett.

Svaren på ovanstående fråga möjliggör också en mätning av hur respektive befolkning väger samman för- och nackdelar med sitt boende. I vilken utsträckning samvarierar svaren på ovanstående fråga med svaren på övriga boendefrågor? I alla tre stadsdelarna betyder bostadens kvalitet mest för hur man värderar sitt boende totalt sett. Det är framför allt kvaliteten på bostaden som avgör hur nöjd respektive missnöjd man är med sitt boende. Är man nöjd med sin bostad så är man ofta också nöjd med sitt boende totalt sett. Fosie utmärker sig med sin särskilt höga samvariation. Är man nöjd med sin bostad i Fosie så är man i hög utsträckning också nöjd med sitt boende totalt sett och tvärtom. För att få invånarna mer nöjda med sitt boende totalt sett, bör man således i första hand rikta in sig på förbättringar av bostädernas kvalitet.

Tabell 12. Samvariation med frågan om hur nöjd man är med sitt boende totalt sett (korrelationskoefficienter)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Bostad	0,73	0,57	0,61
Utemiljö	0,61	0,47	0,56
Kommunal service	0,39	0,34	0,32

3.1.3 Sammanfattning

- Historia: Fosie är en av Malmös yngsta stadsdelar. Djupare traditioner av stadsliv saknas nästan helt.
- Bostädernas storlek: Bostäderna är klart mindre än i Hyllie och Oxie. Delområdena Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält utmärker sig med en kraftig överrepresentation av stora bostäder. En motsvarande överrepresentation av mindre bostäder finner vi enbart på Heleneholm.
- Upplåtelseformer: I merparten av delområdena dominerar en upplåtelseform. Nydala är det mest blandade delområdet.
- Fosie-borna är i allmänhet mindre nöjda med sin bostad än Hyllie-borna och Oxie-borna. Skillnaderna i bostadskvaliteten är större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Mest missnöjda med sin bostad är invånarna på Heleneholm, Hermodsdal och Nydala. Mest nöjda med sin bostad är invånarna på Eriksfält, Gullvik, Kastanjegården, Ö Söderkulla, V Söderkulla och Almvik.
- Fosie-borna är i allmänhet mindre nöjda med sin utemiljö än Hyllie-borna och Oxie-borna. Skillnaderna i kvaliteten på utemiljön är betydligt större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Mest missnöjda med sin utemiljö är invånarna på Heleneholm och Hermodsdal. Mest nöjda med sin utemiljö är invånarna på Ö Söderkulla, V Söderkulla och Kastanjegården.
- Fosie-borna är i allmänhet mindre nöjda med den kommunala servicen än Hyllie-borna och Oxie-borna. Skillnaderna i kvaliteten på den kommunala servicen är ungefär lika stora som i Hyllie och Oxie. Mest missnöjda med den kommunala servicen är invånarna på Gullvik och Hindby. Mest nöjda med den kommunala servicen är invånarna på Kastanjegården och Ö Söderkulla.
- Fosie-borna är i allmänhet mindre nöjda med sitt boende totalt sett än Hyllie-borna och Oxie-borna. Skillnaderna i kvaliteten på boendet är klart större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Mest missnöjda med sitt boende totalt sett är invånarna på Hermodsdal och Nydala. Mest nöjda med sitt boende totalt sett är invånarna på V Söderkulla, Ö Söderkulla och Kastanjegården.

3.2. BEFOLKNING

3.2.1 Demografi

Fosie är Malmös största stadsdel, sett till invånarantal. Drygt 14% av malmöborna bodde i Fosie den 1 januari 1996. Ålderssammansättningen

överensstämmer nästan exakt med genomsnittet för hela Malmö. Fosie har således inte likt Oxie eller Rosengård en slagsida åt de yngre åldersgrupperna, men inte heller likt Hyllie eller Västra Innerstaden en slagsida åt de äldre åldersgrupperna. Ungdomar i 20-årsåldern har ingen dominerande ställning som i Södra Innerstaden eller Centrum.

Tabell 13. Befolkning i Malmö och dess 10 stadsdelar (1/1 – 1996)

	Antal invånare	Andelar av invånare i åldersgrupper (%)		
		-18	19-64	65-
Malmö	245699	20	59	20
Fosie	35493	21	60	19
Hyllie	30754	20	52	28
Oxie	10681	32	60	8
Centrum	33399	16	68	16
S Innerstaden	28317	16	67	17
V Innerstaden	28164	11	56	33
Limhamn-Bunkeflo	29127	24	56	20
Rosengård	19133	34	53	12
Husie	16465	22	60	18
Kirseberg	12851	22	59	19

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Mätt i invånarantal är Lindängen det största delområdet i Fosie. Tätt därefter följer Nydala och sen Västra Söderkulla. De minsta delområdena är Kastanjegården, Eriksfält och Östra Söderkulla. Gullviksborg, Gullvik, Eriksfält, Lindängen och

Hermodsdal är delområden med en mer ungdomlig profil, medan pensionärerna har en stark ställning på Almhög, Västra Söderkulla och Östra Söderkulla. Kastanjegården, Heleneholm och Augustenborg har de högsta andelarna av invånare i arbetsför ålder.

Tabell 14. Befolkning (%) i delområdena (1/1 – 1996)

	Andel av Fosie	Andelar av invånare i åldersgrupper		
		-18	19-64	65-
Heleneholm	4	14	67	19
Eriksfält	3	25	53	22
V Söderkulla	12	16	57	27
Ö Söderkulla	3	17	57	26
Hermosdal	6	25	62	13
Nydala	14	19	61	20
Almhög	7	12	60	28
Gullviksborg	8	32	58	10
Augustenborg	8	15	65	20
Hindby	5	24	54	22
Gullvik	4	29	62	9
Almvik	8	22	63	15
Lindängen	15	25	59	16
Kastanjegården	2	19	71	10

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Fosie är en av Malmös invandrantätaste stadsdelar, dock inte på långt när i samma höga utsträckning som Rosengård. Drygt var tredje invånare i Fosie har utländsk bakgrund. Relaterar vi däremot antalet till antalet invandrare i hela Malmö visar sig en nästan lika hög andel bo i Fosie som i Rosengård, 19% jämfört med 22%. Kategorin utländsk bakgrund omfattar både utländska medborgare och svenska medborgare födda i utlandet eller barn under 18 år födda i Sverige med minst en av föräldrarna född i utlandet.

Tabell 15. Personer med utländsk bakgrund i Malmö och dess 10 stadsdelar (%)

	Andelar av respektive befolkning	Andelar av personer med utländsk bakgrund i Malmö
Malmö	27	100
Fosie	34	19
Hyllie	26	12
Oxie	15	2
Centrum	24	12
Södra		
Innerstaden	33	15
Västra		
Innerstaden	10	4
Limhamn-		
Bunkeflo	11	5
Rosengård	74	22
Husie	14	4
Kirseberg	22	4

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Augustenborg är Fosies i särklass invandrartätaste delområde. Hälften av invånarna på Augustenborg har utländsk bakgrund. Av samtliga invandrare i hela Fosie bor 12% på Augustenborg. Motpolen ligger i andra änden av Fosie och heter Kastanjegården. I resten av delområdena varierar invandrartätheten mellan 21% och 43%. Av alla Fosies invandrare bor flest på Lindängen, nämligen 18%.

Tabell 16. Personer med utländsk bakgrund i Fosies delområden (%)

	Andelar av respektive befolkning	Andelar av personer med utländsk bakgrund i Fosie
Heleneholm	38	4
Eriksfält	21	2
V Söderkulla	23	8
Ö Söderkulla	26	2
Hermodsdal	39	7
Nydala	38	15
Almhög	31	7
Gullviksborg	43	10
Augustenborg	50	12
Hindby	27	4
Gullvik	22	3
Almvik	24	6
Lindängen	39	18
Kastanjegården	17	1

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Av de fem största invandrargrupperna är personer från det forna Jugoslavien i särklass flest. Personer från det forna Jugoslavien utgör en något högre andel i Fosie än i Malmö som helhet. Även polackerna, den näst största gruppen, utgör en något högre andel än i Malmö som helhet. Därefter följer danskar, bosnier och ungrare.

Intervjun blev en fin förmiddag med IP som talade kantonesiska och med vuxen dotter som tolkade. Jag blev bjuden på tårta trots tidig förmiddag och äkta kinesiskt te, som smakade mycket gott. IP och jag

blev lämnade ensamma en stund, medan dottern startade tvättmaskinen i källaren och eftersom IP nästan inte talade svenska blev det en stund av gissningar från båda håll och en fåordsdialog med enstaka ord och gester tills dottern återkom. IP och dottern åkte till Rosengård ibland för att läsa kantonesiska tidningar. I övrigt var IP's värld ganska begränsad. Hon kunde inte läsa mycket svenska, så att förstå vad de sade på TV som hon ju hade var nog ganska svårt. Dessutom var hon sjuklig och led av olika krämpor, så att bo i samma hus som dotter och svärson var hennes trygghet och lycka i tillvaron. (Margareth Hindsö)

Invandrare från det forna Jugoslavien och polacker dominerar, men i övrigt får invandrarna i Fosie betraktas som något mer splittrade än i såväl Hyllie som Oxie, vilket framför allt siffran över andelen övriga invandrargrupper visar. Mer än hälften av invandrarna tillhör olika minoritetsgrupper.

Tabell 17. De största invandrargrupperna i Fosie, Hyllie, Oxie och Malmö (andelar av samtliga invandrare)

	Fosie	Hyllie	Oxie	Malmö
Jugoslavien	18	14	14	16
Polen	13	14	13	11
Danmark	6	8	12	8
Libanon		5		5
Bosnien	5			5
Ungern	5		7	
Iran		8		
Finland			7	
Övriga	53	51	47	56
Totalt	100	100	100	100

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

I Fosies invandrartätaste delområde, Augustenborg, dominerar invandrare från det forna Jugoslavien i än högre utsträckning. Inkluderar vi även flyktingar från Bosnien uppgår andelen personer från det forna

Jugoslavien till 33% av samtliga invandrare på Augustenborg. Personer med utländsk bakgrund från

det fem största grupperna fördelar sig i stadsdelen och dess delområden enligt nedanstående tabell:

Tabell 18. Fördelningen av Fosies 5 största invandrargrupper i delområdena (andelar av samtliga invandrare i respektive delområde och andelar av respektive grupps befolkning i hela stadsdelen)

	Personer med utländsk bakgrund									
	Andel av delområde					Andel av stadsdel				
	Jugo	Pol	Dan	Bos	Ung	Jugo	Pol	Dan	Bos	Ung
Heleneholm	16	9			5	4	3			5
Eriksfält	24	16	6			3	2	2		
V Söderkulla	20	14	9		6	9	9	12		10
Ö Söderkulla	19	25	6		9	2	5	2		5
Hermodsdal	11	13	6	15		5	8	8	22	
Nydala	21	8	7	10		17	9	16	30	
Almhög	19	8	8	14		7	4	8	18	
Gullviksborg	11	17			5	6	14			12
Augustenborg	24	8		9		16	7		22	
Hindby	41	13	5		4	10	4	4		4
Gullvik	30	15	5		5	4	3	2		3
Almvik	12	17	9			4	8	9		
Lindängen	13	16	6		6	13	22	18		22
Kastanjegården	20	9				1	1			

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Av tabellen kan vi utläsa var de olika grupperna har sina starkaste koncentrationer. Koncentrationen av personer med bakgrund i det forna Jugoslavien är störst på Hindby, där gruppens andel uppgår till 41%. Personer med utländsk bakgrund i Polen har sin största koncentration på Östra Söderkulla med 25%. En koncentration av personer med bakgrund i Danmark saknas i stort sett. Medborgare med dansk bakgrund är förhållandevis jämnt fördelade på 10 av stadsdelens delområden, men saknas helt på Gullviksborg, Kastanjegården, Heleneholm och Augustenborg. Personer med bakgrund i Bosnien är koncentrerade till fyra delområden, främst Hermodsdal och Almhög. Personer med utländsk bakgrund i Ungern har sin största koncentration på Östra Söderkulla.

Min första intervju var hos en ung bosnisk kille. Han var trevlig och hjälpsam men jag fick lite ont i hjärtat. Han mådde så dåligt, hade inte många vänner och vad jag förstod hade han bemska upplevelser med sig i bagaget hit. Jag var ledsen när jag gick därifrån och han är fortfarande den jag minns mest. (Liz Jarlsbed)

Den i särklass största koncentrationen av en enda nationalitet finner vi på Hindby, där personer med utländsk bakgrund i det forna Jugoslavien utgör 41% av samtliga personer med utländsk bakgrund. Personer med bakgrund i det forna Jugoslavien dominerar även på Gullvik med 30%. Eftersom andelen personer med utländsk bakgrund är ganska liten både på Hindby och Gullvik kan knappast befolkningskoncentration av en enda nationalitet sägas vara särskilt hög i Fosie,

åtminstone inte sett utifrån ett perspektiv på samtliga personer med utländsk bakgrund i respektive delområde.

Det var en onsdag kväll, som jag gick runt och ringde på hos flera olika intervjupersoner på Augustenborg, i hopp om att kanske kunna boka in någon intervju. Jag ringde på dörren hos en indisk man. Jag presenterade mig och blev genast insläppt. Mannen visade mig in i rummet. Det var lite halvskumt i rummet, solen sken och persiennerna var halvt förvidna. På höger sida om dörren stod en soffa och framför den ett soffbord. Vid väggen stod en bokhylla och där låg hans turban. Jag fick anstränga mig för att inte stirra på hans hår, som han hade satt upp i en liten tofs mitt uppe på huvudet. På vänster sida stod två fätöljer som var fulla med kläder. Han sa "tvättat" och rafsade snabbt ihop kläderna och bar in dem i vad jag förmodade var sovrummet. Sedan pekade han på fätöljen så att jag skulle sätta mig. Självt satte han sig i soffan och började samla ihop tidningar och reklam som täckte i stort sett hela bordet. Mannen hade en del frågor om levnadsundersökningen och dess syfte. Jag förklarade efter bästa förmåga. (Birgitta Ekbladh)

Vad säger oss då tabellens högra halva om befolkningkoncentrationerna i respektive delområde? Istället för till det totala antalet personer med utländsk bakgrund i delområdet relaterar jag nu till respektive befolkningsgrupps totala antal personer i hela stadsdelen. Den största koncentrationen av en enda nationalitet finner vi på Nydala där 30% av stadsdelens totala antal personer med bosnisk bakgrund bor. Därefter följer Hermodsdal och Augustenborg, också med en koncentration av personer med utländsk bakgrund i Bosnien, samt Lindängen där 22% av stadsdelens samtliga personer med polsk bakgrund bor.

Det blev en lång kväll, vi drack the och pratade och när jag tyckte att jag skulle gå hem, tyckte de att besöket kunde vara längre. Mannen menade att det var trevligt med svenskt besök, något som nästan aldrig hände. Jag kände mig mycket uppskattad, men samtidigt ledsen över att det är så svårt att komma in i vårt samhälle. Familjen umgicks med grannar och vänner som var från Polen. (Margareth Hindsö)

3.2.2 Hälsa

Folkhälsoundersökningar brukar använda sig av både subjektiva och objektiva mått på hälsa. Till de objektiva måtten hör t ex medellivslängd eller sjukdomar. I Levnadsundersökningen är det främst frågorna om t ex rökning och andelen förtidspensionärer som lämpar sig för mer objektiva mätningar av hälsoläget. Folkhälsoundersökningar innehåller ofta också en fråga om hur man själv rent subjektivt bedömer sin hälsa. Frågan gäller då vanligtvis både fysisk och psykisk hälsa. I Levnadsundersökningen har vi valt att dela upp frågan på fysisk och psykisk hälsa var för sig. Fysisk hälsa samvarierar säkert i stor utsträckning med psykisk hälsa, men dålig psykisk hälsa kan också bero på andra orsaker. Personer med god fysisk hälsa kan ändå uppge sig ha en dålig psykisk hälsa beroende på t ex ensamhet eller ekonomiska svårigheter. Därför ville vi dela upp frågan.

Nu, nu är det dags för den frågan igen! Jaha, vi lever i en tid av stora påfrestningar för många människor. Arbetslöshet och nedskärningar har trappat upp kraven. många människor mår varken fysiskt eller psykiskt särskilt väl. Jag skulle vilja veta hur just du mår. Hur känner du dig nu, rent fysiskt, om du ser till din hälsa och ditt välbefinnande?

Han tänker efter och jag känner oron, måtte han må bra. - Ja, säger han, nu är det så här att i våras

blev jag opererad för prostatacancer. Jag känner hur det griper tag i mig. Man vill så gärna göra något åt det men kan inte. Det känns inte rättvist. Här sitter en trevlig man med en trevlig fru i en behaglig ålder och borde få lov att njuta av livet. Jag ser hur det rycker lite i underläppen på honom och så fortsätter han och berättar att han fick ta bort en leverfläck också för en månad sen. Han tittar ner i golvet. Här sitter jag i en fin och välvårdad lägenhet tillsammans med denne man som har fått cancer. Kanske blir han botad, kanske inte.

Efter denna frågan ska man så vidare till nästa: Hur känner du dig just nu, rent psykiskt, om du ser till din hälsa och ditt välbefinnande? Det känns som om jag inte vill ställa denna frågan. Redan innan kan jag tänka mig svaret. Han tittar på mig och sen ner i golvet. Förmodligen tänker han att det kan du väl själv förstå. Till slut svarar han: Man har ju mått bättre i sina dagar. (Liz Jarlsbed)

Av de tre stadsdelarna är Fosie-borna minst nöjda med sin fysiska hälsa. Spridningen på svaren är emellertid också störst i Fosie. Trots det lägre medeltalet befolkas Fosie därför ändå av en ganska stor andel mycket nöjda invånare, faktiskt lika stor som i Hyllie och Oxie. 23% av Fosie-borna säger sig vara mycket nöjda (svarsalternativ 10) med sin fysiska hälsa, vilket kan jämföras med 21% av Hyllie-borna och 24% av Oxie-borna.

Tabell 19. "Hur känner Du Dig just nu, rent fysiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket dåligt	1	1	0
1	4	2	1
2	4	3	2
3	6	3	1
4	4	4	2
5	12	13	11
6	11	7	6
7	10	12	13
8	17	25	24
9	9	9	16
10 Mycket bra	23	21	24
	100	100	100
Medel	6,8	7,2	7,8
Totalt	551	448	174

Hur fördelar sig då hälsoläget i stadsdelen? Är människor med dålig hälsa koncentrerade till vissa delområden? Låt oss undersöka populationen med dålig eller mycket dålig fysisk hälsa, dvs alla som har svarat mindre än 5. Det rör sig om en andel på 18% av hela stadsdelsbefolkningen i åldrarna 18-75 år. Det visar sig att 59% av samtliga bor i tre delområden, nämligen Hermodsdal, Augustenborg och Hindby. I dessa tre delområden bor 19% av hela stadsdelsbefolkningen, vilket säger en hel del om den kraftiga överrepresentationen av andelen med dålig hälsa. Andelen med dålig hälsa uppgår till 28% på Hermodsdal, 26% på Augustenborg och hela 35% på Hindby. I motsvarande grad är andelen med dålig hälsa underrepresenterade på Västra och Östra Söderkulla samt Kastanjegården. Här bor 7% av alla med dålig hälsa, men 15% av hela befolkningen.

Hur fördelar sig då hälsoläget om vi avgränsar populationen ännu mer och bara undersöker alla med mycket dålig hälsa, dvs svarsalternativ 0 eller 1? Då framstår Augustenborg i en klass för sig. På

Augustenborg, med sin befolkningsandel på 8% av alla invånare i Fosie, bor nämligen 33% av alla med mycket dålig hälsa i stadsdelen. 75% av alla med dålig hälsa på Augustenborg (0-4) klassar sin hälsa som mycket dålig (0-1). De andra två delområdena med dålig hälsa kommer inte i närheten av Augustenborg. På Hindby anser sig ingen ha en mycket dålig hälsa och på Hermodsdal uppgår andelen med mycket dålig hälsa till 25% av alla med dålig hälsa.

Rent psykiskt verkar man må något bättre i alla tre stadsdelarna. Återigen finner vi en större spridning på svaren i Fosie. Andelen mycket nöjda med sin psykiska hälsa är nästan lika hög i Fosie som i Hyllie och Oxie, 25% respektive 28% och 28%.

Tabell 20. "Hur känner Du Dig just nu, rent psykiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket dåligt	2	1	1
1	2	2	1
2	5	2	3
3	5	5	3
4	6	5	2
5	11	9	9
6	8	5	8
7	11	11	11
8	14	22	20
9	11	11	14
10 Mycket bra	25	28	28
	100	100	100
Medel	7,0	7,5	7,6
Totalt	550	448	173

På samma sätt som ovan avgränsar jag populationen med dålig psykisk hälsa, dvs alla som har svarat mindre än 5. Andelen med dålig psykisk hälsa är något högre än andelen med dålig fysisk hälsa. Geografiskt överensstämmer fördelningen på delområden ganska väl med den fysiska hälsan, men med några intressanta

skillnader. Överrepresentationen på Augustenborg av människor med dålig hälsa är något högre. 15% av alla med dålig psykisk hälsa bor på Augustenborg jämfört med 13% av alla med fysisk hälsa. Befolkningen på Hindby har däremot en betydligt bättre psykisk hälsa än fysisk. Det omvända förhållandet gäller på Heleneholm där befolkningen i allmänhet tycks må sämre psykiskt än fysiskt.

De största skillnaderna visar sig emellertid om vi jämför andelarna med mycket dålig fysisk respektive psykisk hälsa (svarsalternativen 0 eller 1). En kraftig överrepresentation råder framför allt på Nydala, men även på Hermodsdal. Enligt Levnadsundersökningens siffror bor 33% av alla med mycket dålig psykisk hälsa på Nydala och 21% på Hermodsdal. Populationen är visserligen ganska liten så de exakta siffrorna får tas med en nypa salt, men vad som står klart är att invånarna på Nydala och Hermodsdal mår i allmänhet betydligt sämre psykiskt än fysiskt.

Enligt den samhällsmedicinska expertisen råder det ett rent objektiva samband mellan rökning och hälsa. Rökning kan anses vara ett mått på hälsa, både som verkan och orsak. Att man röker har å ena sidan i hög utsträckning visat sig bero på en otillfredsställande levnadssituation, t ex stress. Allmänt sett röker människor med sämre levnadsvillkor i högre utsträckning än människor med bättre. Å andra sidan brukar rökning framhållas som den enskilt största orsaken till dålig hälsa.

Tabell 21. "Röker Du?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja, regelbundet	33	25	23
Ja, men bara ibland	11	8	10
Nej, jag har slutat röka	21	25	28
Nej, jag har aldrig rökt	35	42	39
	100	100	100
Totalt	558	447	174

Andelen rökare är betydligt högre i Fosie än i såväl Hyllie som Oxie, särskilt vad gäller kategorin dagligrökare. Skärskådar vi rökarna visar de sig vara ganska proportionellt fördelade på delområdena, med undantag för Augustenborg, där 13% av stadsdelens rökare bor. Rökarna är således kraftigt överrepresenterade på Augustenborg. 63% av invånarna på Augustenborg röker, antingen dagligdags eller ibland.

Överrepresentationen på Augustenborg visar sig vara ännu större om vi skärskådar dagligrökarna. 17% av alla dagligrökare i Fosie bor på Augustenborg. Dagligrökarna är något överrepresenterade även på Nydala och Lindängen, men inte alls i lika stor utsträckning som på Augustenborg. 58% av Augustenborgarna röker regelbundet varje dag, att jämföra med 33% i hela Fosie.

Andelen förtidspensionärer kan också sägas ge ett objektivt mått på hälsoläget i stadsdelarna. Fosie toppar statistiken. I Fosie utgör andelen förtidspensionärer 9% av alla invånare i arbetsför ålder, jämfört med 6% i Hyllie och 2% i Oxie. Återigen är det Augustenborg som utmärker sig. Av samtliga delområden är förtidspensionärerna mest överrepresenterade på Augustenborg. 15% av Fosies alla förtidspensionärer bor på Augustenborg. Förtidspensionärerna är nästan lika överrepresenterade på Lindängen.

3.2.3 Kontinuitet

Levnadsundersökningen gör det möjligt att mäta kontinuiteten i termer av bofasthet. Höga siffror för bofastheten avspeglar en hög boendekontinuitet. Av de tre stadsdelarna är bofastheten lägst i Fosie. Hälften av invånarna i åldrarna 18-75 år har bott på samma adress i mindre än 6 år och 3 månader, jämfört med 7 år och 9 månader i Hyllie och 10 år i Oxie.

40% av Fosies invånare har bott på samma adress under de senaste 10 åren, jämfört med 43% av Hyllie-bornas och 53% av Oxie-bornas. Fosie-bornas har bott på i genomsnitt 2,3 adresser under de senaste 10 åren,

jämfört med Hyllie-bornas 2,2 och Oxie-bornas 1,8 adresser. Fosie och Hyllie skiljer sig således inte särskilt mycket i termer av boendekontinuitet. I Oxie ligger däremot boendekontinuiteten på en betydligt högre nivå.

Tabell 22. Utflyttade (%) från Fosies delområden (andelar av av respektive delområdes befolkning)

	1992	1993	1994	1995
Heleneholm	24	30	25	22
Eriksfält	8	7	9	8
V Söderkulla	7	7	8	7
Ö Söderkulla	8	9	8	8
Hermodsdal	25	28	24	25
Nydala	16	19	17	15
Almhög	16	18	17	15
Gullviksborg	15	16	14	16
Augustenborg	19	22	20	21
Hindby	12	10	12	9
Gullvik	6	6	8	8
Almvik	9	11	10	10
Lindängen	17	17	15	12
Kastanjegården	5	6	6	5

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Boendekontinuiteten skiljer sig ganska stort mellan Fosies delområden. Mätt i termer av andelen utflyttade varierar boendekontinuiteten mellan 25% på Hermodsdal och 5% på Kastanjegården. Förutom Hermodsdal är befolkningsomsättningen hög och boendekontinuiteten därmed låg även på Heleneholm och Augustenborg. Skillnaderna har varit tämligen konstanta under de senaste åren. År efter år toppas statistiken av Hermodsdal, Heleneholm och Augustenborg.

3.2.4 Sammanfattning

- Befolkningsmässigt är Fosie Malmös största stadsdel
- Befolkningen fördelar sig ganska jämnt över åldrarna. Åldersfördelningen stämmer väl överens med fördelningen i Malmö som helhet. Ingen enskild åldersgrupp sätter således sin prägel på hela Fosie. Likväl skiljer sig fördelningen i stadsdelens olika områden. På Gullviksborg, Gullvik, Eriksfält, Lindängen och Hermodsdal bor en övervikt av barn och ungdomar. Äldre dominerar på Almhög, Ö Söderkulla och V Söderkulla. Flest invånare i arbetsför ålder finner vi på Kastanjegården, Heleneholm och Augustenborg
- Fosie är efter Rosengård Malmös näst invandrartätaste stadsdel. En nästan lika stor andel som i Rosengård av samtliga personer i Malmö med utländsk bakgrund bor i Fosie. Augustenborg är det i särklass invandrartätaste delområdet.
- Fosie-borna har i allmänhet sämre fysisk hälsa än Hyllie-borna och Oxie-borna. Skillnaderna i fysisk hälsa är större än i Hyllie och Oxie. Sämst fysisk hälsa har invånarna på framför allt Augustenborg, men även på Hindby och Hermodsdal.
- Fosie-borna har i allmänhet sämre psykisk hälsa än Hyllie-borna och Oxie-borna. Skillnaderna i psykisk hälsa är större än i Hyllie och Oxie. Sämst psykisk hälsa har invånarna på framför allt Augustenborg, men även på Heleneholm, Hermodsdal och Nydala.
- Fosie-borna röker i betydligt högre utsträckning än Hyllie-borna och Oxie-borna. Mest röker invånarna på Augustenborg.
- Andelen förtidspensionärer är högre i Fosie än i Hyllie och Oxie. Mest överrepresenterade är gruppen förtidspensionärer på Augustenborg.
- Bofastheten är lägre än i Hyllie och Oxie. Lägst bofasthet har delområdena Hermodsdal, Heleneholm och Augustenborg.

3.3. SOCIALA STRUKTURER

I följande kapitel analyserar jag klass- och familjestrukturerna. Vad människor gör eller inte gör har stor betydelse för det sociala, i termer av t ex normbildning, identitetskänsla, motivering och disciplinering. Eftersom ekonomismens människosyn inte ligger till grund för min analys utan ett betydligt bredare perspektiv på det sociala ägnar jag lika stor uppmärksamhet åt familjestrukturen. Inte bara arbetslivet innebär arbete utan i högsta grad även familjen. Dessutom vill jag ta reda på i vilken utsträckning människor ingår i sociala nätverk. Med sociala nätverk menar jag här lite mer lösligt sammansatta strukturer än arbetslivets och familjens, men ändå med stor betydelse för det sociala.

Sociala relationer mellan människor kan vara flyktiga och tillfälliga som på bussen eller i Konsumkön, men vanligtvis ingår vi i strukturer. Med strukturer menar jag här framför allt relationerna på jobbet och i familjen. Ibland upplever vi säkert strukturerna som ett tvång. Om vi inte är arbetslösa måste vi t ex gå till jobbet varje dag. Strukturerna ger oss emellertid också en social betydelse och bekräftar vår närvaro i den sociala världen. Vi mår säkert bra även utanför strukturerna en tid. Alla behöver vi väl en semester med lite ledigare sociala relationer, men helt utanför alla samhällsstrukturer mår vi knappast bra i längden, åtminstone inte om vi vill överleva rent socialt. Väl inne i strukturerna spelar vi olika roller. Strukturer står och faller med att vi spelar våra roller och spelar dem hyfsat väl. Olika strukturer inbegriper olika roller. Olika roller ställer olika krav.

Klass är ett begrepp som i vetenskapliga sammanhang täcker in människors olika roller i arbetslivets strukturer. Jag tänker inte här ge mig in på någon närmare diskussion av klassbegreppets alla tänkbara innebörder utan hänvisar tryggt till min och Peter Billings doktorsavhandling ”Hegemonins decennier”. Det klassbegrepp som jag använder i den

följande analysen är SCB:s socioekonomiska indelning (SEI). Till skillnad från tidigare statusbegrepp, vilka egentligen inte tar fasta på rollerna utan snarare på resultaten av rollerna, vanligtvis mätt i inkomst, baserar sig SEI på de utbildningsmässiga krav som hör ihop med rollerna. Klassindelningen enligt SEI beror på hur lång utbildningstid som normalt krävs för yrket.

Klass kan även sammanfalla med t ex kön eller etnicitet. I vår avhandling visar vi hur den svenska modellen grundade sig på en könshomogenitet inom den kvalificerade delen av arbetarklassen. Under efterkrigstidens första decennier bestod de kvalificerade arbetarna i Malmö till mer än 90% av män. De okvalificerade arbetarna var däremot ganska jämnt uppdelade på könen. Kombinationen av klass och kön enhetliggjorde således de kvalificerade arbetarna, vilket underlättade för utvecklingen av gemensamma intressen och därmed gynnades även fackföreningar som Metall. I motsvarande grad bidrog kombinationen av klass och kön till att försvåra för utvecklingen av gemensamma intressen bland de okvalificerade arbetarna. Nu för tiden bidrar även etniska skillnader till splittringen av klasskategorier. Okvalificerade arbetare som förenar sig kring en gemensam strävan får ibland börja med att reda ut på vilket språk de skall tala. Tjänsteproduktionens starka frammarsch har också bidragit till uppsplittringen av klasstrukturen.

Det var en man i sextioårsåldern. När jag talade med honom på telefonen lät han trevlig, tyckte det var kul och ställde gärna upp. Han bodde högst upp i ett åtta våningsbus, som dessutom såg ganska schabbigt ut i trappan med en obehaglig doft. När jag ringt på öppnades dörren efter att han låst upp alla låsen. Han var klädd i vita shorts och vit skjorta med brynja under. Vidare stank han av rakvatten. Jag blev inbjuden och vi satte oss i köket, efter att han låst ytterdörren ordentligt. Det var ganska stökigt och massor av pryglar överallt. Den obehagliga känslan kom efterhand när intervjun

fortlöppte och han började berätta om sitt liv. Han var skild sedan ett tiotal år och i samband med den genomgått en djup depression på flera år. Vid samma tid hade han fått en arbetskada och kunde inte arbeta längre. Utbildningen han startat klarade han inte av. Nu var han sjukpensionerad och satt mest hemma. Han hade träffat en ny kvinna, men hon hade dött för knappt ett år sedan. Hela tiden anspelade han på sprit och öl, hur trevligt det var att gå på krogen. Efter hand blev det mer och mer obehagligt och jag forcerade intervjun utan att försöka ha något mellansnack. När vi var färdiga frågade han om jag ville ha lite kaffe, men jag förklarade att jag skulle på en ny intervju. Det var kanske fejt och han var förmodligen helt ofarlig, men han var ensam och behövde någon att prata med. (Marianne Levinsson)

Även familjestrukturen har genomgått stora förändringar. Efterkrigstidens första decennier präglades av kärnfamiljen där mannen lönearbetade och kvinnan stod för hemarbetet. En hel del kvinnor lönearbetade dessutom deltid på kvällar och helger. Kärnfamiljens styrka låg i dess förmåga till disciplinering. Män och kvinnor disciplinerade varandra i tydliga roller, vilket också möjliggjorde disciplinering av barnen. Förankringen i släktskap, traditioner och gemensam historia underlättade för produktionen av skötsamma, lojala och motiverade arbetare. Kärnfamiljens styrka bidrog även till dess fall. Kvinnor och ungdomar revolterade mot disciplineringen. Även förändrade konsumtionsnormer, utvidgningen av den offentliga sektorn och kvinnornas intåg på arbetsmarknaden urholkade dess kraft.

3.3.1 Klass

Förvärvsfrekvens och arbetslöshet

Ett första mått på klasstrukturens genomslag grundar sig på hur många som ingår respektive inte ingår i det ordinarie arbetslivet. Svaren på den frågan fördelar sig enligt nedanstående tabell. Arbetslösheten ligger på en högre nivå i Fosie än i Hyllie och särskilt Oxie, liksom andelen förtidspensionärer.

Tabell 23. "Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på Dig just nu?" (exkl ålderspensionärer i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Oavlönat hemarbete	2	1	2
Längre studier	8	11	5
Förtidspensionär	9	6	2
Arbetslös	18	15	10
Förvärvsarbetande	59	62	77
Föräldraledig	3	5	3
Långtidssjukskriven	1	0	1
	100	100	100
Totalt	398	343	155

Ett vanligt mått på klasstrukturens genomslag utgörs av förvärvsfrekvensen, dvs andelen förvärvsarbetande av samtliga i arbetsför ålder. Oxie har en betydligt högre förvärvsfrekvens än såväl Fosie som Hyllie, 77% jämfört med 62% respektive 59%. För Fosies del beror detta i stor utsträckning på den höga arbetslösheten, men även på en högre andel studerande och förtidspensionärer. Förvärvsfrekvensmättet säger således inte hela sanningen om klasstrukturens genomslag. Bakom låga siffror på förvärvsfrekvensen kan det mycket väl dölja sig annat än elände, vilket framför allt Hyllie visar med sin relativt höga andel studerande.

Tabell 24. Förvärvsfrekvens (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Män	65	63	84
Kvinnor	53	62	71

Påfallande är skillnaderna mellan könen i såväl Fosie som Oxie. Kvinnorna har en betydligt lägre förvärvsfrekvens än männen. Varför? Ja, för Fosies del inte på grund av skillnader i arbetslöshet. Kvinnorna är arbetslösa i ungefär samma grad som männen, vilket framgår av nedanstående tabell. Däremot studerar kvinnorna i högre utsträckning än männen. Andelen förtidspensionärer, oavlönade hemarbetare samt föräldralediga och långtidssjuka är också högre bland kvinnorna.

Tabell 25. Arbetslöshet (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Män	19	17	10
Kvinnor	18	13	11

Kommunens områdesfakta möjliggör mätningar av homogenitet och förändringar vad gäller arbetslösheten. Nedanstående tabell innehåller uppgifter över den totala arbetslösheten, dvs den sammanlagda andelen av arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, 1990 och 1996 samt differensen däremellan i såväl absoluta som relativa tal.

Tabell 26. Arbetslöshet (%) i Fosies delområden 1990 och 1996 (18-64 år)

	1990	1996	Abs diff	Rel diff
Heleneholm	4,5	19,3	14,8	4,3
Eriksfält	1,3	5,1	3,8	4,0
V Söderkulla	2,6	9,8	7,2	3,8
Ö Söderkulla	3,0	9,1	6,1	3,0
Hermodsdal	4,0	19,5	15,5	4,9
Nydala	4,0	16,2	12,2	4,0
Almhög	3,4	15,0	11,6	4,4
Gullviksborg	3,4	14,3	10,8	4,2
Augustenborg	5,4	19,9	14,5	3,7
Hindby	1,9	10,4	8,5	5,5
Gullvik	1,7	5,0	3,3	3,0
Almvik	1,9	12,4	10,5	6,6
Lindängen	4,2	14,6	10,4	3,5
Kastanjegården	1,6	6,5	4,9	4,1

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996 och 1991)

Arbetslöshetsstatistiken toppas av Augustenborg såväl 1990 som 1996. Däremot är det inte Augustenborg som har drabbats av den största förändringen relativt sett, utan Almvik. Där har arbetslösheten ökat från 1,9% till 12,4%, vilket utgör en ökning i relativa tal med 6,6 ggr. Därefter kommer Hindby. Augustenborg tillhör faktiskt delområdena som har drabbats av den minsta förändringen i relativa tal. Minst har arbetslösheten ökat på Östra Söderkulla och Gullvik. Därefter följer Lindängen och Augustenborg. I absoluta tal är däremot ökningen av arbetslösheten på Augustenborg bland de största.

Tabellen visar hur ojämnt spridd arbetslösheten är i Fosie. Skillnaderna spänner mellan i ena änden delområdena Eriksfält, Gullvik och Kastanjegården med arbetslöshetsnivåer på mindre än 7%. I andra änden befinner sig arbetslösheten i närheten av 20-procentsstreck. Där återfinns vi Augustenborg, Hermodsdal och Heleneholm.

Rädd har jag varit en enda gång. En kille i 30-årsåldern med drogad blick bjöd mig in i lägenheten

och låste dörren bakom mig. Lägenbeten såg ut som en kvart. Tomflaskor överallt, överfyllda askfat, kartonger och videoband på golvet. Killen var lite tveksam till att ställa upp och detta var enda gången jag lagt ner hela min själ i att övertyga en intervjuperson om att han absolut inte skulle känna sig tvingad att delta. Jag drog mig sakta mot dörren och erbjöd mig villigt att riva formuläret, stryka honom från listan och glömma alltihop. Han lät sig övertygas och släppte ut mig. Det tog en stund innan hjärtverksamheten lagt sig och jag kunde andas normalt. (Karin Ingvansson)

I vår undersökning har vi också mätt inslaget av arbetslöshet i stadsdelarna utifrån en fråga om arbetslöshetens varaktighet. Resultatet skiljer sig inte nämnvärt mellan stadsdelarna, mätt i medianvärde. Arbetslösheten för hälften av alla arbetslösa har varit ungefär lika länge i Fosie, Hyllie och Oxie. Undersöker vi den geografiska fördelningen på de långtidsarbetslösa i Fosie finner vi däremot klara skillnader. Till de långtidsarbetslösa har jag här räknat alla med längre arbetslöshetsperiod än medianvärdet, dvs hälften av alla arbetslösa. Den kraftigaste överrepresentationen av långtidsarbetslösa hittar vi på Heleneholm och Gullviksborg. Eriksfält och Gullvik verkar tvärtom sakna långtidsarbetslösa invånare helt.

Klasstruktur

Om vi då övergår till den del av befolkningen som fortfarande förvärvsarbetar fördelar de sig enligt nedanstående tabell. Arbetarklassen utgör en betydligt större andel i Fosie än i Hyllie och Oxie, 58% jämfört med 37% respektive 39%. Arbetarklassens inre sammansättning med avseende på andelen kvalificerade respektive okvalificerade arbetare skiljer sig däremot inte särskilt mycket mellan stadsdelarna. Andelen okvalificerade arbetare av hela arbetarklassen utgör 62% i såväl Fosie som Hyllie och 59% i Oxie. Arbetarklassen i Fosie och Hyllie skiljer sig inte heller med avseende på andelarna av varu- och

tjänstearbetare. Oxie har däremot en klart högre andel tjänstearbetare, 74% jämfört med 62% i Hyllie och 60% i Fosie.

Tabell 27. Socioekonomisk indelning (SEI) av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ej facklärd, varuarbetare	9	6	3
Ej facklärd, tjänstearbetare	27	17	20
Facklärd, varuarbetare	14	8	7
Facklärd, tjänstearbetare	8	6	9
Lägre tjänstemän (1)	6	7	6
Lägre tjänstemän (2)	8	11	9
Tjänstemän på mellannivå	16	22	25
Högre tjänstemän	4	9	8
Fria yrkesutövare, akadem	2	6	3
Företagare exkl lantbrukare	6	9	9
Lantbrukare	0	0	0
	100	100	100
Arbetarklass	58	37	39
Tjänstemän	34	49	48
Företagare	8	15	12
	100	100	100
Totalt	282	213	119

Den högsta andelen okvalificerade arbetare finner vi på Augustenborg. Andelen okvalificerade varu- eller tjänstearbetare av alla förvärvsarbetande uppgår där till 56%. Därefter följer Hindby, Gullviksborg, Hermodsdal och Nydala med 50% och strax under. Eriksfält, Kastanjegården och Gullvik bebos tvärtom av den lägsta andelen. I dessa delområden uppgår andelen okvalificerade varu- eller tjänstearbetare av alla förvärvsarbetande till runt 15%.

Andelen tjänstemän är i motsatt utsträckning betydligt lägre i Fosie än i Hyllie och Oxie. Skillnaderna är särskilt stora vad gäller tjänstemän på mellannivå och högre tjänstemän. I Hyllie och Oxie bor det också en klart högre andel företagare, 15%

respektive 12% jämfört med 8% i Fosie. Proportionerna mellan de två företagarkategorierna i Fosie är 1 på 3, till fördel för vad man brukar kalla proletära företagare. Av samtliga företagare utgör således de proletära i runda tal 75% och akademikerna

25%. Samma proportioner råder i Oxie, men i Hyllie är andelen akademiska företagare högre. I runda tal var tredje företagare i Hyllie är akademiker. Inom vilka näringsgrenar arbetar då de boende i Fosie, Hyllie och Oxie?

Tabell 28. Indelning efter näringsgren av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Jordbruk, skogsbruk, trädgårdsskötsel, jakt och fiske	1	0	1
Brytning av mineraliska produkter	0	0	0
Tillverkning	21	17	18
El-, gas-, värme- och vattenförsörjning	0	1	3
Byggnadsverksamhet	10	6	4
Varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet	10	10	13
Samfärdsel, post- och telekommunikationer	9	10	9
Bank-, försäkrings-, fastighets och uppdragsverksamhet	6	8	10
Offentlig förvaltning och andra tjänster	42	47	42
	100	100	100
Totalt	281	214	119

Fördelningen på näringsgrenar skiljer sig delvis mellan stadsdelarna. En viss övervikt för traditionella näringsgrenar råder i Fosie. Nästan var tredje arbetar inom näringsgrenarna Tillverkning eller Byggnadsverksamhet, till skillnad från mindre än var fjärde i såväl Hyllie som Oxie. Vilka är då de vanligaste yrkena i Fosie?

Tabell 29. De 8 vanligaste yrkena bland förvärvsarbetande i Fosie (%)

Yrke (enl YK1980)	Andel av förvärvsarbetande
Städare	7
Sjukvårdsbiträden	6
Sekreterare	4
Barnskötare	4
Hemvårdare	4
Ingenjör, el och tele	3
Affärsbiträden	3
Plåtslagare	3

Det vanligaste yrket i Fosie är städare och ganska tätt därefter följer sjukvårdsbiträde. I Hyllie är sekreterare det vanligaste yrket, inkluderande 7% av alla förvärvsarbetande. Oxies yrkesstatistik toppas av sjukvårdsbiträden med 8% av alla förvärvsarbetande.

Efter ett par besök hos en IP, som ville vänta ett par veckor med intervju, bestämde vi att ses på hennes arbetsplats på MAS. Det var spännande att gå genom kulverten till hennes kontor. Trots att det var källarlokal fanns det ganska stora fönster och där var mycket fint i lokalerna. Det fanns många olika kontor där nere, något jag inte haft en aning om. Vi gick igenom formuläret tillsammans, en del var redan klart. IP som var arbetsledare berättade att mycket hade förändrats under hennes ca tjugo år på MAS. Från början arbetade en städerska åtta timmar/dag, vid besparing för en del år sedan ändrades tiden till sex timmar/dag och nu var man nere i fyra och en halv timme/dag på samma storlek

av lokaler. Det säger sig självt att man inte kan hinna lika mycket, lika noga, på nästan halva tiden. Men som hon sade, våra politiker bryr sig inte och är inte sjuka så de berörs inte av hur lokalerna sköts, de bara beslutar det vi skall genomföra.. Dessutom är det svårt för en städerska att få ekonomin att gå ihop, man måste pussla ihop timmar från olika avdelningar för att komma upp till sex eller till åtta timmar/ dag. Så det är ett evigt spring runt MAS och upp och ner i hissar under arbetsdagen. Undrar om politiker eller högre chefer vet om detta och om de själva skulle acceptera att bära sin diplomatportfölj runt, runt till olika rum och skrivbord hela dagen? (Margareth Hindsö)

Invånarna i de tre stadsdelarna arbetar olika mycket. Den högsta andelen halvtidsarbete eller mindre finner vi i Fosie. Där arbetar 8% normalt sett högst 20 timmar per vecka, jämfört med 5% i såväl Hyllie som Oxie. Andelen heltidsarbetande är ungefär lika stor i Fosie och Hyllie, men klart lägre i Oxie. Istället arbetar en betydligt högre andel mer än 40 timmar i Oxie. Skillnaderna mellan stadsdelarna visar sig också i medeltalen. Hyllie-borna förvärvsarbetar i genomsnitt mest. Minst förvärvsarbetar Fosie-borna.

Tabell 30. Indelning efter arbetstid av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

Antal timmar	Fosie	Hyllie	Oxie
<21	8	5	5
21-30	11	10	11
31-35	5	4	8
36	1	0	3
37	5	2	3
38	4	5	4
39	1	0	1
40	58	60	49
>40	6	12	17
	100	100	100
Medel	37,3	39,0	38,4
Totalt	279	210	119

Klasstruktur, näringsgren, yrkesfrekvens och arbetstid får alla betraktas som objektiva mått på befolkningens arbetssituation. Även subjektiva mått kan givetvis användas för att mäta arbetssituationen. Därför innehåller Levnadsundersökningen en fråga om hur missnöjd respektive nöjd man är med sitt arbete. Vi lät intervjupersonerna värdera sitt arbete på en skala från 0 till 10, där 0 stod för ”Inte alls nöjd, mycket missnöjd”, medan 10 betecknade ”Mycket nöjd, inte alls missnöjd”. Svaren framgår av nedanstående tabell.

Tabell 31. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt arbete?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	2	0	0
1	1	1	0
2	1	1	3
3	3	2	3
4	3	2	3
5	8	11	6
6	7	6	8
7	12	13	18
8	24	23	21
9	14	12	14
10 Mycket nöjd	24	27	24
	100	100	100
Medel	7,5	7,7	7,6
Totalt	278	213	119

Stadsdelarna verkar inte skilja sig alls. Medeltalet hamnar på precis samma nivå. En nästan exakt lika stor andel i de tre stadsdelarna säger sig också vara mycket nöjda med sitt arbete. De objektiva skillnaderna mellan stadsdelarna verkar således inte sätta sina spår i värderingen av arbetet. En lägre utbildningsnivå behöver inte gå hand i hand med ett större missnöje. Däremot sätter givetvis de objektiva skillnaderna sina spår i plånboken och det återkommer jag till i ett senare kapitel.

3.3.2 Familj

Den senaste riksomfattande undersökningen av hushållens familjesammansättning daterar sig så långt tillbaka i tiden som 1990. Kommunen måste fortfarande förlita sig på Folk och Bostadsräkningens statistik från det året trots alla stora sociala förändringar i Malmö sen dess. Förhoppningsvis kan vår undersökning bidra till att råda bot på bristerna.

Ett annat intervjuminne är pratstunden hos det gifta pensionerade paret i villan på Eriksfält. Det var kvinnan som var utvald. Jag fick kaffe ock kaka och satt vid köksbordet mitt emot mannen som var sysselsatt med att skruva isär en klocka. Kvinnan stod lutad mot diskbänken och båda två var lika engagerade i intervjufrågorna. De smågnabbades om svaren och mannen suckade när kvinnan berättade att ett av hennes största problem var att hennes man måste ha lagad, varm mat varje dag. Självt klarade hon sig på kaffe, lite småplock och stora mängder vatten. Det framgick också att hon inte känt sig färdig med arbetslivet då hon för några år sedan gick i pension. Hon tyckte att hon hade ork, energi och kapacitet kvar. När jag berättade om Levnadsundersökningen utbrast hon: "Det hade ju varit något för mig! Ett sådant jobb hade väl jag kunnat få!" När jag tackade för mig var klockan fortfarande trasig. (Karin Ingvarsson)

Nedanstående tabell visar resultaten av Levnadsundersökningen. Fosie har nästan precis samma hushållsstruktur som Hyllie. I Oxie är däremot hushållen i allmänhet betydligt större. Siffrorna skiljer sig kraftigt från FoB 1990 såsom den presenteras i Områdesfakta. Enligt Områdesfakta uppgick andelen ensamhushåll i Fosie 1990 till 46%, vilket skulle innebära en halvering på sex år. Kan detta verkligen stämma? Säkert inte till fullo eftersom åldersgrupperna över 75 år inte ingår i vår undersökning. Levnadsundersökningen är därmed inte direkt jämförbar med FoB 1990.

Tabell 32. Hushåll efter antal boende i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 boende	24	22	6
2 boende	39	39	33
3 boende	14	15	23
4+ boende	23	24	38
	100	100	100
Medel	2,5	2,5	3,1
Totalt	556	448	174

Låt oss emellertid försöka fastställa ett extremvärde och anta att samtliga personer över 75 år bor i ensamhushåll. Hur skulle hushållsstrukturen se ut då? Jo, då skulle andelen ensamhushåll stiga till 31%, men inte mer. Vi kan således på goda grunder dra slutsatsen att andelen ensamhushåll i Fosie på sex år faktiskt har sjunkit ganska dramatiskt med minst 16%-enheter. Fosie är inte alls lika präglad av ensamhushåll som tidigare.

Tabell 33. Barnfamiljer (%) i Fosie, Hyllie och Oxie (andelar av hushåll)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Barnhushåll	40	39	59
därav ensamförälder	34	27	19
Totalt	556	448	174

Andelen barnfamiljer skiljer sig inte heller mellan Fosie och Hyllie, vilket ovanstående tabell visar. Däremot bor en högre andel av Fosie-barnen i hushåll med endast en förälder. Oxie präglas i betydligt större utsträckning av kärnfamiljer, dvs barnfamiljer med två hemmavarande föräldrar.

En fränskild fyrabarnsmor var en härlig upplevelse. Hon hade haft ganska raka och klara ideér i sin fostran av barnen. Fd makens stöd kunde hon inte räkna med, men barnen träffade honom ute. I stället

för att tjata på barnen att ställa skorna på plats i hallen, bade hon samlat alla i en sopsäck och ställt utanför dörren. Så fick var och en leta tills de lärde sig hur det skulle vara. Samma sak med kläder som spreds i lägenheten. Allt blev lagt i en sopsäck som ställdes i hallen och där fick de leta reda på sina saker. (Margareth Hindsö)

Jämför vi med FoB 1990 verkar andelen barnfamiljer i Fosie ha ökat betydligt, från 21% till i vår undersökning 40%. Liksom i fallet ovan med andelen ensamhushåll ställer svårigheterna i jämförbarhet mellan undersökningarna till vissa problem. Levnadsundersökningen riktar sig ju inte till samtliga invånare i stadsdelen. Sett utifrån ett perspektiv på samtliga invånare i stadsdelen leder frånvaron av åldersgrupperna över 75 år till en för hög andel barnhushåll i Levnadsundersökningen. Med hjälp av samma antaganden som ovan i fallet med ensamhushållen kan vi emellertid kompensera för bristerna, åtminstone i grova tal, och då kvarstår ändå en stor skillnad mellan 1990 och 1996. Att andelen barnhushåll har ökat rent generellt under 90-talet tyder också befolkningsstatistiken på. I mitten av 90-talet utgjorde barnen en högre andel av befolkningen än tidigare. Andelen barnhushåll har ökat med åtminstone 15%-enheter. Andelen barnhushåll med endast en förälder skiljer sig däremot inte mer än marginellt.

Han var från Marocko. Man kan ju inte precis säga att livet lekte för honom. Han fick inte träffa sin son han hade sen förut och var nu gift och hade fått 2 barn med en fru som nu ville skiljas. Hans medicinskåp var fyllt till bredden med diverse medel. I slutet av intervjun berättade han att han ville dö. Jag rådde honom att söka professionell hjälp och berättade lite om vilka möjligheter som fanns. Hoppas att jag inte gjorde fel som lade mig i men jag kunde inte bara gå därifrån utan att göra något. (Liz Jarlsbed)

Barnfamiljerna är överrepresenterade på Gullviksborg, Hindby, Hermodsdal, Gullvik, Eriksfält och Lindängen. I dessa delområden utgör andelen barnhushåll drygt 50% av samtliga hushåll. En motsvarande underrepresentation av barnhushåll finner vi på Almhög, Heleneholm, Kastanjegården, Västra Söderkulla och Augustenborg. Barnfamiljer med ensamstående föräldrar är särskilt överrepresenterade på Hermodsdal, där runt 60% av alla barnhushåll består av endast en förälder, men även på Hindby där samma kategori uppgår till runt 50%. På Gullvik, Kastanjegården och Eriksfält bor det nästan enbart barnhushåll med två föräldrar.

Fredag förra veckan intervjuade jag en flicka som har tre barn. Alla har olika pappor, som dom inte kan träffa ofta. Men när det är sommar brukar dom att åka till sin respektive pappa. Hon har varit drogmissbrukare och blev misshandlad av sina föräldrar. Hon kämpar inte bara för sitt eget liv, utan även för barnen. Hon pratade mycket om barnen. Hon vill inte att dom ska bli som hon är. Hon älskar sina barn och hon har en stark vilja. Jag hoppas hon kan vinna sin kamp och klara sig själv. (Teresa Maynou)

3.3.3 Sociala nätverk

Med sociala nätverk menar jag mer lösligt sammansatta sociala strukturer. Sociala nätverk kan växa fram t ex mellan grannar eller mellan föräldrar på ett dagis. Sociala nätverk har vanligtvis inte lika klara syften som arbetslivet och familjen. Därför uppstår heller inga lika tydliga roller, åtminstone inte i allmänhet, men sociala nätverk inbegriper ändå en viss beständighet och kontinuitet. Sociala nätverk uppstår ibland i syfte att utveckla och befästa t ex en arbetslivsgemenskap. För människor utan förvärvsarbete och familj kan sociala nätverk däremot utgöra den enda möjligheten till bekräftelse.

På grund av sina lösliga former ter sig sociala nätverk svåra att mäta. Ett mått kan vara hur mycket man umgås med sina grannar. Vi ställde frågan i Levnadsundersökningen. Svartalternativen löper på en skala från 0 till 10 mellan motpolerna 'Inte alls' och 'I mycket hög grad'. Att döma av medeltalen umgås Oxie-borna mest med sina grannar. Umgängesintensiteten skiljer sig inte nämnvärt mellan Fosie och Hyllie.

Tabell 34. "Umgås Du med grannarna?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Inte alls	29	23	14
1	8	12	8
2	11	13	10
3	10	13	13
4	7	8	6
5	13	13	14
6	5	4	9
7	6	4	10
8	5	4	8
9	2	3	1
10 I mycket hög grad	6	3	8
	100	100	100
Medel	3,3	3,2	4,3
Totalt	551	446	173

Andelen som inte alls umgås med sina grannar (svartalternativ 0) uppgår till 29%. Är de koncentrerade till vissa delområden? Den största överrepresentationen av invånare som inte alls umgås med sina grannar finner vi på Heleneholm, Nydala och Augustenborg. Andelen uppgår i dessa delområden till närmare 40%. Desto flitigare umgås man med sina grannar på Gullvik, Kastanjegården och Almvik. Där uppgår andelen som inte alls umgås med sina grannar till runt 10%.

Nästa IP var en sjukpensionerad kvinna. Hon var glad över mitt besök. Hon var en mycket ensam person. Under intervjun talade hon om det flera gånger. Hon ville gärna ha någon kontakt utanför familjen och delta i något men var inte modig nog att själv ta kontakt. Hon hade växt upp på landet i en familj på 8 syskon och tidigt fått hjälpa till i hemmet och på betstycket. Hon hade varit mycket sjuk och upplevde att man experimentera mycket med henne på MAS i Malmö. Därför sökte hon i stället vård på Sahlgrenska i Göteborg, där hon fick en underbar hjälp. Hon åkte sedan dit på kontroller men har numera inte ekonomiska möjligheter att fortsätta utan har fått anlita MAS. Hon har mycket litet pengar kvar att leva på efter att räkningar är betalda. Det är inte alltid hon kan äta alla måltider hon behöver. Det är beroende på vad som blir över. (Ulla Nilsson)

Två frågor som vi ställde om besök i hemmen ger också en antydning om förekomsten av sociala nätverk. Svaren redovisas i nedanstående tabell. Umgängesintensiteten med vänner och bekanta verkar inte skilja sig alls mellan stadsdelarna. Spridningen på svaren är också precis lika stor.

Tabell 35. "Brukar Du besöka vänner och bekanta eller ha vänner och bekanta på besök?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Nej	2	2	1
2 Ja, någon gång	50	48	45
3 Ja, ofta	48	50	54
	100	100	100
Medel	2,5	2,5	2,5
Totalt	555	447	173

Inte heller umgängesintensiteten med släktingar verkar skilja sig mellan stadsdelarna som helhet. I alla tre stadsdelarna umgås man mindre med släktingar än

med vänner och bekanta. I Fosie säger sig 48% umgås ofta med vänner och bekanta, medan 38% anger samma svar på frågan om umgänget med släktingar.

Tabell 36. "Brukar Du besöka släktingar eller ha släktingar på besök?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Nej	11	7	3
2 Ja, någon gång	51	52	61
3 Ja, ofta	38	41	36
	100	100	100
Medel	2,3	2,3	2,3
Totalt	555	447	173

Utvecklingen av sociala nätverk gynnas nog om man känner sig trygg i sitt bostadsområde. En brist på trygghetskänsla leder till att befolkningen stänger dörrarna och håller sig inne. Trygghetskänslan kan således sägas ge ett mått på förutsättningar för utvecklingen av sociala nätverk. Vi frågade hur säker och trygg man känner sig vid ensamma promenader i bostadsområdet när det är mörkt.

Tabell 37. "Hur säker och trygg känner Du Dig när Du går ensam i Ditt bostadsområde och det är mörkt?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket osäker	4	3	1
1	3	2	1
2	6	3	0
3	7	6	3
4	6	6	2
5	17	9	9
6	6	6	5
7	11	9	9
8	14	21	19
9	10	13	17
10 Mycket säker	17	23	34
	100	100	100
Medel	6,2	7,0	8,0
Totalt	553	447	173

Skillnaderna mellan stadsdelarna får sägas vara ganska stora. Oxie-borna känner sig uppenbarligen tryggast. Var tredje Oxie-bo anger svaret 10 på frågan. Entydigheten är också ganska stor, vilket den låga spridningen på svaren visar. Otryggheten verkar vara störst i Fosie, men även spridningen på svaren. 17% av Fosie-borna känner sig mycket säkra och trygga, jämfört med 23% i Hyllie och 34% i Oxie.

Ett minne av obehagligare sort är när jag en eftermiddag cyklar runt och knackar dörr hos de på listan som har hemligt telefonnummer. Jag stannar utanför en villa. På gaveln sitter en skylt från ett bevakningsföretag och på ytterdörren sitter flera dekaleringar med samma budskap. Jag ringer på men inget händer. Efter ytterligare en signal ser jag någon skymta förbi innansför glasrutan men ingen öppnar. När jag går tillbaka mot cykeln kommer en bil körande på uppfarten. Mannen vid ratten vevar ner rutan och jag förklarar mitt ärende. - "Det var ingen som öppnade väl", frågar mannen. "Jag har

förbjudit familjen att öppna för folk vi inte känner. Redan när du gick in på tomten bröt du en ljusstråle som utlöser en signal inne i huset, så de visste att du var på väg. Hade det varit mörkt ute hade strålkastaren vid entrén tänts."

Jag har fått en obehaglig känsla av att vara observerad och iakttagen men ler mitt vänligaste leende och förklarar mina ärliga avsikter. Mannen har läst igenom frågeformuläret men tycker att frågorna är för personliga. Han tycker inte att någon har med att göra vad han har för inkomster och han tycker att var och en ska sköta sig själv. Han tycker att mera resurser skall satsas på bevakning av villaområdet där han bor eftersom man inte kan lita på folk nuförtiden. Jag får dock ett halvt löfte om att han ska fylla i de frågor på formuläret som han inte tycker är för personliga och skicka in det per post. Jag väntar fortfarande. (Karin Ingvarsson)

Jag skärskådade den halva av befolkningen i Fosie som känner sig minst säker (dvs svarsalternativ 6 eller lägre). Det visar sig att andelen är något överrepresenterad i delområdena Heleneholm, Hermodsdal och Augustenborg, men i övrigt ganska jämnt fördelad på stadsdelen. Osäkerheten verkar således i stor utsträckning vara en fråga för hela stadsdelen och inte bara för enskilda delområden.

3.3.4 Sammanfattning

- Förvärvsfrekvens: Fosie har en lägre andel förvärvsarbetande än Hyllie och Oxie, vilket i stor utsträckning hänger ihop med en högre andel arbetslösa, men också en högre andel förtidspensionärer.
- Arbetslöshet: Arbetslösheten i Fosie skiljer sig inte mellan könen. Av Fosies delområden har Augustenborg den högsta andelen arbetslösa. Därefter följer Hermodsdal och Heleneholm. Under 1990-talets första hälft ökade arbetslösheten med fyra gånger, mest på Almvik. Långtidsarbetslösheten är störst på Heleneholm och Gullviksborg.
- Klasstruktur: Arbetarklassens andel av alla förvärvsarbetande är betydligt högre i Fosie än i Hyllie och Oxie. Sammansättningen på arbetarklassen skiljer sig däremot inte nämnvärt mellan stadsdelarna. Okvalificerade arbetare är som mest överrepresenterade på Augustenborg. Fosie har den lägsta andelen egna företagare av de tre stadsdelarna. Ser vi till sammansättningen på kategorin företagare visar sig Fosie ha den högsta andelen av vad som brukar kallas proletära företagare.
- Näringsgren: I Fosie arbetar en klart högre andel av alla förvärvsarbetande än i Hyllie och Oxie inom tillverkning och byggnad. Städare och sjukvårdsbiträde är de vanligaste jobben bland Fosie-borna.
- Arbetstid: Av alla förvärvsarbetande arbetar en betydligt lägre andel mer än 40 tim normalt per vecka i Fosie än i Hyllie och Oxie.
- Fosie-borna är ungefär lika nöjda med sina jobb som Hyllie-borna och Oxie-borna.
- Hushållsstruktur: Fosie har ungefär samma hushållsstruktur som Hyllie, men en betydligt högre andel mindre hushåll än Oxie.
- Barnfamiljer: Fosie har ungefär samma andel barnfamiljer som Hyllie, men betydligt lägre än Oxie. Barnfamiljerna dominerar på Gullviksborg, Hindby, Hermodsdal, Gullvik, Eriksfält och Lindängen. Delområden med en låg andel barnfamiljer är Almhög, Heleneholm, Kastanjegården, V Söderkulla och Augustenborg. Andelen ensamstående föräldrar är klart högre i Fosie än i Hyllie och mycket högre än i Oxie. Barnhushåll med ensamstående föräldrar dominerar framför allt på Hermodsdal, men även på Hindby. På delområdena Gullvik, Kastanjegården och Eriksfält dominerar tvärtom barnhushåll med samboende föräldrar.
- Sociala nätverk: Mätt i termer av umgängesintensitet mellan grannar verkar de sociala nätverken vara ganska svaga i Fosie och lika svaga i Hyllie, men klart starkare i Oxie. Umgängesintensiteten är särskilt låg på

Heleneholm, Nydala och Augustenborg. På Gullvik, Kastanjegården och Almvik umgås man desto flitigare med sina grannar. Nätverken verkar vara betydligt starkare mätt i termer av umgänge med vänner och släkt. Här skiljer sig inte stadsdelarna nämnvärt. Förutsättningarna för sociala nätverk verkar vara sämre i Fosie eftersom Fosie-borna känner sig klart mindre trygga än Hyllie-borna och betydligt mindre än Oxie-borna. Invånarna på Heleneholm, Hermodsdal och Augustenborg känner sig inte lika trygga som i Fosies övriga delområden.

3.4. RESURSER

Begreppet resurser är välkänt inom den svenska levnadsnivåforskningen. I själva verket grundar sig levnadsnivåundersökningarna från 1968 och framåt på en teori om resurser. Inspirerade av den brittiske forskaren Richard Titmuss betraktade den första generationen levnadsnivåforskare resurser som lämpliga mått på välfärd. Istället för subjektiva behov mätte man objektiva resurser i en rad olika avseenden. Med levnadsnivå menade man således graden av resurser och inte graden av lycka eller välbefinnande. Genom att fokusera på resurser och inte på hur människor använde resurserna eller i vilken grad resurserna leder till välbefinnande hoppades levnadsnivåforskarna kunna undvika normativa ställningstaganden.

I efterhand har den första generationens användning av resursbegreppet fått utstå en hel del kritik, även från levnadsnivåforskningens egna led: "Resurser har nämligen inte ett värde oberoende av det omgivande samhället, oberoende av de arenor på vilka de skall användas", skriver sociologen Robert Eriksson, en av levnadsnivåforskningens förgrundsgestalter under 80-talet. Huruvida resurser kan betraktas som stora eller små, goda eller dåliga, beror i stor utsträckning på sammanhanget och på vad de används till. Bedömningen av resurser skiljer sig också ofta åt mellan olika grupper. Om människor föredrar större ekonomiska resurser genom skattesänkningar eller bättre offentliga vårdresurser genom skattehöjningar är en fullständigt öppen fråga. Resurser måste således relateras till sina sammanhang. Bara i sammanhanget sken kan resurser värderas. Trots svårigheterna har levnadsnivåforskningen ändå hållit fast vid resursbegreppet, men på grund av alla uppenbara oenigheter om vad det goda livet innebär fokuserade man i den senaste levnadsnivåundersökningen 1991 mer på ofärd än på välfärd.

Jag vill istället placera in resursbegreppet i ett större perspektiv. Människors levnadsförhållanden beror inte

bara på resurserna med vars hjälp människor medvetet styr sina liv. Resurser utgör en dimension av sociala krafter med betydelse för det sociala, men jag har också pekat ut flera andra. Även tid, rum, befolkningens naturliga egenskaper, sociala strukturer, kultur och makt utgör dimensioner av sociala krafter med betydelse för det sociala. Om vi tar arbetslivets strukturer som exempel så beror knappast arbetsskadorna inom vården i första hand på den enskilde vårdarbetarens bristande resurser i utbildning. Arbetsskadorna beror i betydligt högre utsträckning på utformningen av strukturerna, t ex arbetets organisation. Enskilda vårdarbetare kan kanske skaffa sig resurser (t ex utbildning), byta jobb och därigenom undkomma risken för arbetsskador, men därmed försvinner ju inte arbetslivsstrukturerna och deras sociala kraft.

Förutom en utvidgning av perspektivet skiljer jag mig från levnadsnivåforskningen genom att inte använda begreppet nivå. Att försöka fastställa nivåer i människors levnadsförhållanden låser fast en vid normativa ställningstaganden. Därför har vi inte kallat vår undersökning för levnadsnivåundersökning, utan levnadsundersökning. Styrkan i sociala krafter behöver inte vara bättre eller sämre, större eller mindre, högre eller lägre, utan helt enkelt bara olika. Det är just olikheterna som vi måste analysera och klarlägga innebörden av.

Jag vill också betydligt klarare koppla resursbegreppet till vad människor faktiskt målmedvetet använder. Levnadsnivåforskningen använder resursbegreppet i en alldeles för bred och luddig mening. Människor använder knappast målmedvetet sin hälsa eller sin bostad. Hälsa och bostad utgör istället självständiga förutsättningar för allt socialt liv och bör inte inordnas under samma rubrik som t ex ekonomi. I mitt perspektiv på sociala resurser ingår ekonomi och utbildning. Såväl sin ekonomi som sin utbildning använder människor målmedvetet. Dessutom lyfter jag fram människors sociala kompetens. Liksom vi behöver pengar för att

köpa mat eller gå på bio och utbildning för att förklara vår situation eller klara vårt förvärvsarbete, behöver vi social kompetens för att överhuvudtaget kunna vara sociala.

3.4.1 Utbildning

Andelen lägst utbildade skiljer sig inte mellan Fosie och Hyllie. I båda stadsdelarna har nästan var femte invånare inte ens en 9-årig grundskoleutbildning. De

högst utbildade utgör emellertid en klart högre andel i Hyllie än i Fosie. 22% av Hyllie-borna har slutfört en eftergymnasial utbildning, jämfört med 13% av Fosie-borna. Hyllie överträffar även Oxie i andelen högst utbildade. I Oxie är däremot andelen förgymnasialt utbildade med kortare tid än 9 år klart lägre. Den sammanlagda andelen invånare med enbart förgymnasial utbildning, 9 år eller kortare, ligger emellertid på ungefär samma nivå i alla tre stadsdelarna, runt 36%.

Tabell 38. Utbildningsnivåer i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Förgymnasial utbildning, < 9 år	18	18	12
Förgymnasial utbildning, 9 år	20	18	22
Gymnasial utbildning, högst 2 år	34	27	29
Gymnasial utbildning, > 2 år	15	15	20
Eftergymnasial utbildning, < 3 år	6	11	11
Eftergymnasial utbildning, minst 3 år	7	11	6
Forskarutbildning	0	0	0
	100	100	100
Totalt	537	439	171

Vilka slutsatser kan vi då dra om vi jämför inriktningarna på respektive stadsdelsbefolknings utbildning? Vi använde samma indelningar som i 1990

års Folk och Bostadsräkning (FoB) och nedanstående tabell visar svarens fördelning på huvudkategorierna.

Tabell 39. Utbildningsinriktningar i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Allmän grundutbildning	47	43	47
Estetisk, humanistisk och religiös	1	2	1
Pedagogisk	3	6	3
Förvaltning, handel och kontor samt ekonomisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig	13	18	12
Industri och hantverk samt teknisk och naturvetenskaplig	20	15	21
Transport och kommunikation	1	2	1
Vårddyrken	12	11	12
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	0	0
Service, civil bevakning och militärtjänst	3	4	3
Ospecificerad	1	0	0
	100	100	100
Totalt	537	447	173

Andelen invånare med enbart allmän grundutbildning ligger på samma nivå i Fosie och Oxie. Även i övrigt är fördelningarna på inriktningar i dessa två stadsdelar nästan identiska. Vad gäller utbildningsinriktning kan således Fosie och Oxie sägas ha samma profil. Hyllie kännetecknas däremot av en något högre andel invånare med utbildningar utöver allmän grundutbildning. Andelen invånare med pedagogisk utbildning är också klart högre än i Fosie och Oxie, liksom inriktningarna inom kategorin förvaltning, handel och kontor samt ekonomisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig utbildning.

3.4.2 Ekonomi

Kommunens områdesfakta anger medianinkomsten för samtliga hushåll i stadsdelarna, vilket får anses vara grovt missvisande. Därmed tar man ju ingen hänsyn till stadsdelarnas hushållssammansättning. Att Fosie och Hyllie till större del än Oxie består av ensamhushåll slår givetvis igenom i inkomststatistiken om man drar alla hushåll över en kam. För att kunna jämföra stadsdelarna med avseende på ekonomiska

resurser måste vi istället relatera den disponibla inkomsten till olika hushållskategorier.

Tabell 40. Disponibel årsinkomst i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Enpersonshushåll	93600	108000	124800
Barnhushåll	168120	211680	249480
Sambo med barn	210960	239760	258000

Fosie-bornas sämre ekonomiska situation framgår klart av tabellen. Jämför vi hushåll med 1 boende visar sig Hyllie-bornas disponibla inkomst vara 15% högre än Fosie-bornas. Barnhushållen har i Hyllie 26% mer att röra sig med än i Fosie. I Oxie är barnhushållens disponibla inkomst 48% högre än i Fosie. Skillnaderna beror delvis på den högre andelen ensamstående föräldrar i Fosie. Ändå säger skillnaden en hel del om skillnaderna i barnens uppväxtvillkor. Om vi istället avgränsar jämförelsen till barnhushåll med två föräldrar så visar sig Hyllie-bornas och Oxie-bornas fortfarande disponera mer än Fosie-bornas, nämligen 14% respektive 22%.

Jag blev mycket vänligt bemött och IP som var sjukpensionär hade diabetes, ryggont och en armskada. Han kom från Ungern och hade bott många år i Sverige. Trots detta, eller på grund av arbetet, kunde han inte så mycket svenska. Arbetet hade upptagit så mycket av hans tid att fritiden troligen hade behövts för lite vila. Vi kämpade ihop och emellanåt blev det arm- och fingerspråk, men vi förstod varann. Jag gick ganska dämpad därifrån, en man, 60 år, ensam pga skilsmässa (orsak okänd), mycket dålig ekonomi som sjukpensionär och stora problem med matlagningen pga diabetes (han hade kanske aldrig lagat mat tidigare). Detta fördyrar ju dessutom mathållningen. Han var trots detta angelägen att delta i projektet, för som han menade, detta var ju mitt arbete som jag nog ville ha utfört. Jag har tänkt mycket på honom efter detta och funderat på hur han kunde få mer hjälp. (Margareth Hindsö)

I nedanstående tabell har jag räknat ut kvartilerna för hushållens disponibla inkomster i stadsdelarna. För att jämförelsen skall bli så rättvis som möjligt har jag avgränsat mig till familjehushållen. Med kvartilmättet delar vi in hushållen i fyra lika stora grupper med avseende på inkomst. Således markerar t ex den första kvartilen gränsen för den fjärdedel av hushållen som har den lägsta disponibla inkomsten. Den fjärde kvartilen markerar i sin tur den högsta disponibla inkomsten. Kvartilerna ger ett mått på inkomstspridningen. När vi väl har räknat fram kvartilerna kan vi även använda kvartilavståndet som mått på spridningen. Med kvartilavståndet menas skillnaden mellan den första och tredje kvartilen. Jag har mätt kvartilavståndet i både absoluta och relativa tal.

Tabell 41. Disponibel månadsinkomst (kr) för barnhushåll med två föräldrar i Fosie, Hyllie och Oxie (kvartiler och kvartilavstånd)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1:a kvartilen	12726	16195	19040
2:a kvartilen	17580	19980	21500
3:e kvartilen	22070	24603	25690
4:e kvartilen	45140	77120	37200
Kvartilavstånd, absolut	9345	8408	6650
Kvartilavstånd, relativt	1,7	1,5	1,3
Totalt	139	120	71

Tabellen säger en hel del om de ekonomiska klyftorna, dels inom respektive stadsdel och dels mellan stadsdelarna. Om vi använder kvartilavståndet som måttstock visar sig klyftorna vara störst i Fosie. Fosie består således inte bara av fattiga och Oxie av rika. Var och en av stadsdelarna har sina egna ekonomiska klyftor, störst således i Fosie och minst i Oxie. Däremot är de fattiga särskilt fattiga i Fosie.

Undersökningarna av människors ekonomiska resurser brukar ofta använda frågan om den sk kontantmarginalen. Inom levnadsnivåforskningen är den väl beprövad. Frågan om kontantmarginalen gäller hur människor skulle klara en ekonomisk krissituation. Hur många skulle klara av att skaffa fram 12.000 kr på en vecka om det var nödvändigt? Svaren fördelar sig enligt nedanstående tabell. Skillnaderna mellan stadsdelarna är som synes stora. Bara lite drygt en tredjedel av befolkningen i Fosie kan plocka ut 12.000 kr från eget bankkonto, men drygt hälften i såväl Hyllie som Oxie. 36% av Fosie-borna klarar inte eller troligtvis inte kontantmarginalen, jämfört med 21% i Hyllie och 16% i Oxie.

Tabell 42. "Om Ditt hushåll plötsligt hamnade i en situation där Du på en vecka måste skaffa fram 12.000 kr, skulle Du kunna klara det?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, från eget bankkonto	35	53	54
2 Ja, genom lån från släkting	12	12	16
3 Ja, genom lån från vänner	3	2	2
4 Ja, genom lån i bank	8	8	7
5 Ja, på annat sätt	7	5	5
6 Troligtvis inte	10	7	6
7 Nej	26	14	10
	100	100	100
Totalt	542	441	168

Den del av befolkningen som saknar en kontantmarginal (svarsalternativ 6 eller 7) visar sig vara klart överrepresenterad i två delområden, nämligen Heleneholm och Augustenborg. Där saknar runt 60% av befolkningen en kontantmarginal. På Kastanjegården klarar tvärtom samtliga invånare kontantmarginalen. På Eriksfält, Ö Söderkulla, Hindby och Gullvik rör det sig om runt 10% av befolkningen som inte klarar kontantmarginalen.

Hur står det då till med räkningarna? För hur stor andel av hushållen räcker inte de ekonomiska resurserna till räkningarna? Nedanstående tabell ger besked. Av hushållen i Fosie råkar nästan hälften i knipa, antingen varje månad eller då och då. 15% av hushållen har problem med räkningarna varje månad. I såväl Hyllie som Oxie säger sig runt 30% ha åtminstone vissa problem med räkningar.

Tabell 43. "Hur ofta har det hänt att Ditt hushåll under det senaste året har haft svårigheter att klara räkningarna?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Varje månad	15	5	10
Någon enstaka månad	32	24	22
Aldrig	52	71	69
	100	100	100
Totalt	544	444	167

Återigen är det på Heleneholm och Augustenborg som de ekonomiska resurserna visar sig vara knappast. Närmare 2/3 av befolkningen på Heleneholm såväl som på Augustenborg säger sig ha haft svårigheter med räkningarna under det senaste året, åtminstone någon enstaka månad. På Hermodsdal och Lindängen verkar de ekonomiska ramarna vara nästan lika snäva. Minst problem med räkningar verkar det vara på Kastanjegården och Gullvik samt Östra och Västra Söderkulla.

Antalet som sparar regelbundet är också ett mått på ekonomiska resurser. I tider när människor känner sig trygga kanske sparande i hög grad beror på personlig läggning, erfarenheter eller rentav ideologi. Trygghet är emellertid verkligen inte vad som kännetecknar dagens situation. Många människor sparar nog gärna en slant om de har möjlighet. Sambandet mellan sparande och ekonomiska resurser är nog därför klarare än på länge. I Fosie sparar endast hälften av befolkningen. Varannan använder således hela den disponibla inkomsten till konsumtion. I Oxie sparar däremot hela 70%.

Tabell 44. "Sparar Ditt hushåll regelbundet varje månad och långsiktigt?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Nej	48	37	30
Mindre än 1.000	32	35	36
Mellan 1.000 - 4.000	19	25	30
Mer än 4.000	1	3	4
	100	100	100
Totalt	542	438	167

På Heleneholm och Hermodsdal är det närmare 70% som inte sparar alls. Därefter följer Augustenborg, Nydala och Lindängen med runt 57%. Det mest utbredda sparandet finner vi på Eriksfält, Gullvik och Kastanjegården där det råder omvända siffror. I vart och ett av dessa tre delområden sparar minst 70% av befolkningen, på Eriksfält så många som 85%.

Bilägande speglar också i hög utsträckning ens ekonomiska resurser, kanske särskilt i Sverige. Bilismen slog nämligen igenom i Sverige före alla andra europeiska länder. För många svenskar utgör bilen ett mått på status och oberoende, men kanske framför allt frihet. Bilägandets omfattning verkar inte skilja sig i större utsträckning mellan Fosie och Hyllie, 63% respektive 67%. I Oxie äger däremot 85% av hushållen bil, vilket säkert delvis speglar förortsbons naturliga beroende av bilen på grund av de större avstånden till jobb och affärer.

Att resa på semester kanske inte speglar ekonomiska resurser i lika hög grad som bilägande, men ändå. De flesta människor åker nog gärna på semester om de har råd. Närmare hälften av Fosie-borna gjorde ingen semesterresa alls, varken inom landet eller utomlands. Av Oxie-borna åkte hälften på semester utomlands och ytterligare en fjärdedel inom landet.

Tabell 45. "Gjorde Du någon semesterresa (eller resa av rekreativ karaktär) under 1995?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja, utomlands	37	44	51
Ja, inom landet	18	21	24
Nej	46	36	25
	100	100	100
Totalt	554	447	173

Tidigare undersökningar har visat en minskning av hushållens tillgång till dagstidning. Minskningen anses huvudsakligen bero på ekonomiska orsaker. Människor offerar sin dagstidning för att de helt enkelt inte har råd. Vissa människor prioriterar förmodligen bort sin dagstidning av andra skäl eller så kanske de har tillgång till dagstidning på jobbet, men hushållets tillgång till dagstidning ger nog ändå delvis ett mått på ens ekonomiska resurser. Enligt vår undersökning saknar en större andel av hushållen tillgång till dagstidning i Fosie än i Hyllie och särskilt i Oxie. I Oxie har 94% av hushållen tillgång till dagstidning, jämfört med 82% i Hyllie och 74% i Fosie.

Vi ställde även en fråga om hur man själv rent subjektivt bedömer sin ekonomiska situation. Stadsdelsinvånarnas subjektiva bedömningar verkar överensstämma ganska väl med deras objektiva situation. Följaktligen betraktar sig Fosie-borna som fattigast. Hyllie hamnar mitt emellan, men lutar nog snarare mer åt Oxie än åt Fosie. 57% av Fosie-borna betraktar sig som antingen fattiga eller låginkomsttagare, jämfört med 42% av Hyllie-borna och 38% av Oxie-borna.

Tabell 46. "Hur ser Du på Din inkomst- och levnadsstandard?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Fattig	15	8	6
Låginkomst	42	34	32
Medelinkomst	35	47	52
Höginkomst	1	4	5
Välbärgad	1	2	1
Vet ej	5	5	5
	100	100	100
Totalt	551	446	172

Den starkaste överrepresentationen av fattiga finner vi på Heleneholm och Augustenborg. Var tredje invånare på Heleneholm och Augustenborg upplever sig själv inte ens som låginkomsttagare, utan som fattig. Inkluderar vi även låginkomsttagarna så toppar fortfarande Heleneholm och Augustenborg. 70% av befolkningen på Heleneholm respektive Augustenborg upplever sig själva som antingen fattiga eller låginkomsttagare. Motpolen finner vi framför allt på Kastanjegården, men även på Eriksfält och Gullvik. Där betraktar sig mindre än var tredje som fattig eller låginkomsttagare.

3.4.3 Social kompetens

Som jag tidigare har redogjort för vill jag definiera social kompetens som ens förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Detta är givetvis en mycket allmän definition så frågan är då hur man mäter social kompetens? Ja, som jag ser det kommer social kompetens till uttryck i t ex engagemang och initiativ. Att bry sig om sina nära och kära, men också om samhället i stort ger uttryck för en social kompetens. Långvarigt och frekvent TV-tittande ger däremot knappast uttryck för social kompetens och våldet utgör den sociala kompetensens absoluta motpol.

Engagemang

Den statliga maktutredningen publicerade 1989 en undersökning kallad "Medborgarnas makt". Där använde man medlemskap, aktivitet och uppdrag i föreningar som mått på medborgarnas engagemang. En omfattande kartläggning av alla tänkbara föreningar ledde till en indelning i 30 olika föreningskategorier. Vi har använt samma indelning i vår undersökning. Svaren anger således inte direkt hur många föreningar man är medlem i, utan vilka föreningskategorier man finns representerad i.

Därmed kan undersökningen spela oss vissa spratt om det är antal föreningsengagemang vi vill mäta. Människor kan ju vara medlemmar i flera föreningar inom en och samma föreningskategori. Kanske spelar man både ett instrument och sjunger i kör. Då märks bara hälften av ens engagemang. Vi måste emellertid ta den risken. Noteringar av människors alla föreningsengagemang skulle resultera i ett alldeles för svåröverskådligt material. Jag vill ju mäta föreningsengagemang och då kan representation i föreningskategorier också betraktas som en måttstock. Enligt maktutredningen förekommer dubbla medlemskap inom en och samma föreningskategori inte särskilt ofta.

I sina mätningar av föreningsengagemang definierar maktutredningen tre enkla begrepp, vilka förefaller lämpliga att använda även här. Med medlemsanslutning menar man medlemsantalet i förhållande till befolkningens storlek. Aktivitetsnivån betecknar förhållandet mellan antalet aktiva och medlemsantalet. Mobiliseringsgraden mäter förhållandet mellan antalet aktiva och befolkningens storlek. I följande tabell har jag listat drygt hälften av föreningskategorier, sorterade efter graden av medlemsanslutning i Fosie.

Tabell 47. Medlemsanslutning (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Förening för boende	60	57	53
Facklig organisation	52	55	58
Idrottsförening	24	29	37
Konsumentkooperativ eller annan samfällighet	22	35	33
Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening	8	11	13
Pensionärsorganisation	8	12	2
Föräldraförening	8	8	8
Annan hobbyförening	6	8	12
Annat religiöst samfund	6	2	0
Motororganisation	5	7	15
Humanitär hjälporganisation	5	7	9
Friluftsförening	4	6	9
Annan förening	4	6	4
Invandrarorganisation	4	4	0
Miljöorganisation	3	4	5
Handikapp- eller patientförening	3	6	2
Totalt	554	447	173

Boendeföreningar och facket toppar i alla tre stadsdelarna. Till boendeföreningar räknas t ex bostadsrättsförening, villaägareförening och hyresgästförening. Facket ansluter man sig till av egen fri vilja, men vill man t ex köpa en bostadsrätt måste man först söka medlemskap i bostadsrättsföreningen. Andelen bostadsrättslägenheter anger således en lägsta nivå på medlemsanslutningen i stadsdelen. Eftersom andelen bostadsrätter är högst i Hyllie kunde vi kanske förvänta oss den högsta medlemsanslutningen till boendeföreningar där. Medlemsanslutningen är emellertid högre i Fosie, vilket kan tyda på en högre anslutning till Hyresgästföreningen.

Hyllie-borna liksom för övrigt Oxie-borna är däremot i högre grad anslutna till fackliga

organisationer, idrottsföreningar, konsumentkooperativ samt kultur-, musik-, dans- eller teaterföreningar. 86% av Fosie-borna är anslutna till minst 1 förening, jämfört med 92% i Hyllie och 90% i Oxie. Nedanstående tabell anger andelen anslutna till olika antal föreningar. 25% av de föreningsanslutna Fosie-borna är bara medlemmar i 1 förening, jämfört med 17% av Hyllie-borna och 19% av Oxie-borna. Mer än var femte Oxie-bo är medlem i minst 5 föreningar, jämfört med 11% av Fosie-borna och 14% av Hyllie-borna. De föreningsanslutna Fosie-borna är anslutna till i genomsnitt 2,6 föreningar, jämfört med Hylliebornas och Oxie-bornas 2,9.

Tabell 48. Medlemsanslutning (%) uppdelad på antal medlemskap i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Medlemsanslutning	86	92	90
därav 1 förening	25	17	19
därav 2 föreningar	26	26	24
därav 3 föreningar	23	23	23
därav 4 föreningar	14	20	11
därav 5+ föreningar	11	14	22
Medeltal	2,6	2,9	2,9
Totalt	554	447	173

Medlemsanslutningen säger inte hela sanningen om befolkningens sociala engagemang. Som t ex köpare av en bostadsrätt måste man bli medlem i en bostadsrättsförening vare sig man vill eller ej. För en del människor är det nog inte själva medlemskapet man söker, utan snarare handlar det om en investering i eget boende, dvs fjärran från föreningsidealet och därmed allt vad social kompetens heter.

Bättre mått på engagemang är nog därför aktivitetsnivån och särskilt mobiliseringsgraden, vilka jag definierade ovan. Mobiliseringsgraden anger förhållandet mellan antalet aktiva och befolkningen. Här mäter jag förhållandet mellan antalet aktiva och

undersökningspopulationen. Vare sig man mer eller mindre tvingas in i ett föreningsmedlemskap eller ej så väljer man åtminstone sin aktivitetsnivå själv. Att aktivt engagera sig ger i större utsträckning än bara medlemskap uttryck för social kompetens. Följande tabell innehåller de största föreningskategorierna med avseende på mobiliseringsgrad, sorterade efter Fosie.

Tabell 49. Mobiliseringsgraden (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Idrottsförening	11	13	18
Förening för boende	4	5	7
Facklig organisation	4	1	3
Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening	3	4	6
Annan hobbyförening	3	2	6
Annat religiöst samfund	2	0	0
Totalt	554	447	172

I nästan alla föreningskategorierna ligger mobiliseringen på en högre nivå i både Hyllie och Oxie. Den i särklass högsta mobiliseringsgraden i alla tre stadsdelarna finner vi bland idrottsföreningarna. Tidigare pekade jag på den högre medlemsanslutningen till boendeföreningar i Fosie, men att döma av ovanstående siffror är engagemanget i såväl Hyllie som Oxie totalt sett ändå större.

Ser vi till föreningslivet som helhet visar sig 25% av befolkningen i Fosie vara aktivt engagerade i minst en förening, mot 31% i Hyllie och 35% i Oxie. Tabellen nedan redovisar också fördelningen av antalet aktiva engagemang. Av alla aktivt engagerade Fosie-bor är 70% engagerade i 1 förening och 22% i 2 föreningar. Mätt i mobiliseringsgrad och antalet aktiva engagemang visar sig Oxie-borna vara mest engagerade i föreningslivet.

Tabell 50. Mobiliseringsgraden (%) uppdelad på antal föreningsengagemang i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Mobiliseringsgraden	25	31	35
därav 1 engagemang	70	77	51
därav 2 engagemang	22	18	41
därav 3 engagemang	6	4	5
därav 4 engagemang	2	1	3
därav 5+ engagemang	0	1	0
Medel	1,4	1,3	1,6
Totalt	554	447	173

Bland Fosies delområden visar sig de aktivt engagerade vara klart överrepresenterade på Östra Söderkulla, Augustenborg, Hindby och Hermodsdal. I dessa områden utgör de aktivt engagerade ungefär en tredjedel av befolkningen. Sämre står det till med föreningsengagemanget på Eriksfält, Heleneholm, Almhög, Gullvik och Kastanjegården. Där uppgår andelen aktivt engagerade till runt 18%.

Initiativ

Medborgarundersökningen använde frågor om initiativ som mått på medborgarnas förmåga till inflytande. Att hävda sin rätt kan också betraktas som en del av ens sociala kompetens. Människor som mer eller mindre aldrig hävdar sin rätt får nog karakteriseras som likgiltiga, för såväl sitt eget som andras öde. Sen kan visserligen människors initiativförmåga bero på en rad andra omständigheter. Således kan t ex ekonomisk press, en osäker boendemiljö eller personliga problem leda till avtrubning. Ändå hamnar människor nog i situationer där de till slut måste bekänna färg. Vill man bry sig eller inte?

Att ta initiativ ger inte heller alltid uttryck för just social kompetens. Initiativförmågan kan t ex hänga ihop med ens arbetsuppgifter. Därför kan vi knappast

fokusera på initiativförmåga i allmänhet. Medborgarundersökningens frågor om vad man kan kalla den medborgerliga initiativförmågan lämpar sig nog däremot ganska väl. Givet dessa reservationer kan svaren på frågorna om dagis, skola, boendet, arbetet och sjukvården ge en viss uppfattning om den sociala kompetensen i stadsdelarna.

Tabell 51. "Du som har barn inom barnomsorgen, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	32	36	22
därav lyckades inte	36	44	73
därav ännu ovisst	30	19	14
därav lyckades	33	36	14
Medel	1,6	1,7	1,3
Totalt	83	55	32

Av familjer med barn på dagis är andelen initiativtagare störst i Hyllie. Det behöver inte nödvändigtvis bero på en större initiativförmåga bland barnfamiljerna i Hyllie. Den högre andelen initiativtagare kan givetvis också bero på ett större missnöje. Omvänt behöver inte den lägre andelen initiativtagare i Oxie bero på en sämre initiativförmåga bland barnfamiljerna. Kanske har man inte samma anledning att ta initiativ i Oxie. Barnomsorgen fungerar kanske bättre där. Jag återkommer till frågan om hur stadsdelsbefolkningarna bedömer

barnomsorgens kvalitet. Ovanstående siffror bör tolkas som den första, men inte enda, indikationen på skillnaderna i initiativförmågan och då framstår initiativförmågan som störst i Hyllie. Hyllie-borna är också de som i störst utsträckning har lyckats med sina initiativ, 36% jämfört med 33% i Fosie och 14% i Oxie.

Om vi betraktar svarsalternativen som en gradvis mätning av initiativförmågan kan vi även räkna ut medelvärdena. I viss utsträckning kan frågan nämligen sägas mäta inte bara initiativförmågan, utan även graden av initiativförmåga. Om man lyckas med sina initiativ eller ej beror delvis på ens initiativförmåga. Eventuella framgångar beror ju givetvis även på andra faktorer, men medelvärdena kan nog ändå sägas ge en ganska god uppfattning om graden av initiativförmåga i stadsdelarna. Hyllie hamnar inte oväntat högst med 1,7 i medelvärde, tätt följd av Fosie.

Hur fördelar sig då initiativförmågan bland barnfamiljer i stadsdelen? Populationen är ju inte särskilt stor så vi får vara försiktiga med slutsatserna. Om vi ändå skärskådar fördelningen så visar sig initiativförmågan vara i särklass störst på Augustenborg. Där säger sig 80% av barnfamiljerna ha tagit initiativ under det senaste året för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar.

Oftast tar man initiativ tillsammans med andra föräldrar och då utgör föräldramötet ett naturligt forum för engagemanget. Initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar brukar nog ofta börja med att man går på föräldramöte. Levnadsundersökningen innehåller en fråga om föräldramöte som därför bör kunna utgöra ytterligare ett mått på initiativförmågan.

Tabell 52. "Du som har barn inom barnomsorgen, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?" (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja oftast och vanligtvis jag själv	35	22	13
Ja oftast och vanligtvis min make/maka/sambo	19	16	13
Ja oftast och vi skiftas om eller går tillsammans	27	47	66
Ibland och då vanligtvis jag själv	1	2	0
Ibland och då vanligtvis min make/maka/sambo	5	5	0
Ibland och då skiftas vi om eller går tillsammans	2	7	9
Nej	11	0	0
	100	100	100
Totalt	80	55	32

I Fosie är 11% av hushållen med barn inom barnomsorgen aldrig representerade på föräldramötena. I såväl Hyllie som Oxie går minst en av föräldrarna på föräldramöte, åtminstone ibland. 92% av föräldrarna i Oxie går dessutom oftast på föräldramötena, jämfört med 85% i Hyllie och 81% i Fosie. Föräldrarna i Fosie utmärker sig genom ett i stor utsträckning vad man kan kalla enkönat engagemang. Där representeras 60% av barnhushållen alltid bara av en och samma förälder. I Oxie representeras 75% av barnhushållen av båda föräldrarna, antingen samtidigt eller så skiftas man om, oftast eller ibland. Hyllie hamnar mitt emellan med en representation av båda föräldrarna på 55%.

Tabell 53. "Du som har barn inom skolan, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	42	35	42
därav lyckades inte	50	46	60
därav ännu ovisst	29	31	24
därav lyckades	21	23	17
Medel	1,7	1,6	1,7
Totalt	130	108	60

När det gäller skolfrågor är andelen initiativtagare lika hög i Fosie som i Oxie. Hyllies barnfamiljer har inte tagit initiativ i samma utsträckning under det senaste året. Däremot visar sig barnfamiljerna i Hyllie vara mer framgångsrika, särskilt i förhållande till Oxie där 60% av initiativtagarna har misslyckats. Därför hamnar medeltalen för de tre stadsdelarna också på ungefär samma nivå. När det gäller andelen framgångsrika så upprepar sig således mönstret från föregående fråga om barnomsorgen. Däremot ger Hyllie-borna inte samma prov på initiativförmåga, utan tvärtom så toppar Fosie och Oxie. Kan det bero på ett

större missnöje med barnomsorgen än med skolan i Hyllie? Frågan får tills vidare vänta på ett svar.

Av delområdena verkar det bo en överrepresentation av initiativtagare på Gullvik och Hindby. Särskilt underrepresenterade verkar initiativtagarna vara på Lindängen och Augustenborg. För Augustenborgs del beror nog de låga siffrorna i viss utsträckning på det bristande befolkningsunderlaget. Inget delområde har en lägre andel barn i skolåldern än Augustenborg. Endast 5% av befolkningen utgörs av barn i åldrarna 7-15 år, vilket kan jämföras med 9% i Fosie som

helhet. För Lindängens del är nog däremot siffrorna värda att ta på större allvar. 11% av befolkningen på Lindängen består av barn i skolåldern och bara var femte förälder har tagit initiativ under det senaste året för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar.

Ovan analyserade jag hur stadsdelsbefolkningarna besvarade frågan om närvaron på barnomsorgens föräldramöte. Levnadsundersökningen ställer samma fråga till föräldrar med barn i skolan.

Tabell 54. "Du som har barn inom skolan, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja oftast och vanligtvis jag själv	36	35	13
Ja oftast och vanligtvis min make/maka/sambo	19	14	15
Ja oftast och vi skiftas om eller går tillsammans	36	37	62
Ibland och då vanligtvis jag själv	3	2	2
Ibland och då vanligtvis min make/maka/sambo	4	2	2
Ibland och då skiftas vi om eller går tillsammans	1	8	5
Nej	0	2	2
	100	100	100
Totalt	129	107	60

Svaren skiljer sig inte lika mycket mellan stadsdelarna som i fallet med barnomsorgen. Samtliga skolbarnhushåll i Fosie verkar vara representerade på föräldramötena, åtminstone ibland. I Hyllie och Oxie verkar några få andelar av skolbarnhushållen aldrig vara representerade. Ungefär en lika stor andel av skolbarnhushållen är oftast representerade på föräldramötena, nämligen runt 90%. I Oxie är vad man kan kalla det tvåkönade engagemanget störst. 68% av alla skolbarnhushåll representeras av båda föräldrarna, antingen samtidigt eller så skiftas man om, oftast eller ibland. Motsvarande siffra för Fosies del ligger på 38% och för Hyllie på 47%.

Tabell 55. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt boende?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	33	33	38
därav lyckades inte	24	25	21
därav ännu ovisst	30	19	24
därav lyckades	45	56	55
Medeltal	1,7	1,8	1,9
Totalt	551	446	173

Initiativförmågan vad gäller boendefrågor verkar vara störst i Oxie. 38% av Oxie-borna har under det

senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sitt boende, jämfört med 33% i såväl Fosie som Hyllie. Att döma av våra siffror har Fosie-borna lyckats sämst. Skillnaderna återspeglar sig i medelvärdena.

Jag har träffat kvinnor som är små hjältar i sitt liv och gärningar, t ex en som vårdar sin totalförslamade man i hemmet. En annan passar nio dagbarn i bostaden ifrån kl.6.30 till 17.30 och kvällarna måste hon ägna åt all planering. Jag har också träffat invandrarkvinnor som kom på 60, 70 talet och är i det närmaste utslitna i lederna av tungt arbete på Malmö Strump, tvätterier o dyl. (Louise Sandin)

Bland delområdena i Fosie verkar initiativförmågan vara störst på Heleneholm. Där säger sig ungefär hälften av invånarna ha tagit initiativ det senaste året för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Inte långt därefter följer Kastanjegården, Gullviksborg, Almvik och Gullvik. Den svagaste initiativförmågan finner vi på Västra och Östra Söderkulla, där knappt var fjärde invånare har tagit initiativ för sitt boende.

Tabell 56. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sjukvården?" (andelar av samtliga som har sökt läkare under det senaste året)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	12	11	9
därav lyckades inte	33	9	33
därav ännu ovisst	17	45	11
därav lyckades	50	45	56
Medel	1,3	1,3	1,2
Totalt	451	365	139

Hur står det då till med initiativförmågan när det gäller sjukvården? Trots alla nedskärningar och

förändringar inom sjukvården är det ändå en ganska liten andel som tar initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Kanske kan de relativt låga siffrorna i alla tre stadsdelarna också bero på en villrådighet. Kanske upplever man sjukvården som svår att påverka och den frågan återkommer jag till snart. Vad vi nu än kommer fram till för svar på frågan så verkar skillnaderna i initiativförmåga vara ganska obetydliga.

Av alla områden i vår undersökning är initiativförmågan i särklass störst när det gäller arbetslivet. I Hyllie och Oxie har 74% av alla förvärvsarbetande tagit initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar under det senaste året. Andelen initiativtagare är lägre i Fosie, men ändå hög. Hyllie-borna har lyckats bäst med sina initiativ.

Tabell 57. "Du som är förvärvsarbetande, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av samtliga förvärvsarbetande)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	67	74	74
därav lyckades inte	22	19	15
därav ännu ovisst	24	23	32
därav lyckades	54	59	53
Medel	2,5	2,8	2,8
Totalt	276	207	118

Återigen vill jag emellertid understryka vikten av att koppla andelen initiativ till frågor om varför man tar initiativ och på vilka villkor. I den utsträckning initiativ bara grundar sig på missnöje så kan nog statistiken ovan sägas ge en ganska god uppfattning om skillnaderna i initiativförmåga mellan stadsdelarna när det gäller arbetslivet. I en tidigare fråga visade ju sig de förvärvsarbetande i stadsdelarna nämligen vara ungefär lika nöjda respektive missnöjda med sitt arbete. Om

missnöjet är lika stort så måste skillnader i initiativ kunna tolkas som skillnader i initiativförmåga.

Samhällsintresse

Kan samhällsintresse sägas ge uttryck för social kompetens? Ja, säkert i viss mån, men inte nödvändigtvis. Människor kan utveckla en hög social kompetens med avseende på ett begränsat socialt sammanhang, t ex vänkretsen, men samtidigt ge blanka sjutton i samhället som helhet. Ändå tror jag på ett samband. Tänker man längre än näsan räcker så ser man nog ganska tydligt också det större samhällets betydelse för ens eget sociala sammanhang. Människor som verkligen bryr sig om det lilla, kan inte gärna strunta i det stora. Med vissa reservationer kan vi som jag ser det därför ta samhällsintresset till intäkt för social kompetens.

Hur kan vi då mäta samhällsintresset? I vilka attityder, vanor eller ageranden visar sig samhällsintresset? Vi ställde en fråga om politiska samtal som borde kunna utgöra en måttstock. Frågan gällde hur man själv agerar om man är tillsammans med bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor. Andelen medborgare som aktivt brukar ta del i politiska diskussioner är högst i Oxie. Varannan Oxiebo brukar aktivt ta del i politiska diskussioner, jämfört med 44% i Hyllie och 38% i Fosie. I Fosie brukar 15% inte bry sig alls, jämfört med 9% i såväl Hyllie som Oxie.

Tabell 58. "Hur brukar Du själv göra om Du är tillsammans med några bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Brukar inte lyssna	15	9	9
2 Brukar lyssna, men säger inget	16	18	11
3 Säger ibland vad jag tycker	32	29	31
4 Säger oftast vad jag tycker	38	44	49
	100	100	100
Medel	2,9	3,1	3,2
Totalt	546	443	171

Minst intresserade av politiska diskussioner verkar man vara på Hermodsdal och Nydala. Andelen invånare som helt brukar slå dövöret till och inte alls bryr sig är kraftigt överrepresenterade där. Intresset för politiska diskussioner verkar vara störst på Lindängen och särskilt på Kastanjegården. På Kastanjegården engagerar sig 77% för det mesta och säger vad de tycker.

En man jag mötte var så negativ att han till och med avrätt sina barn från att skaffa barn. De hade dock inte lyssnat konstaterade han med en suck. Allt var dåligt och ingenting gick att göra åt det. Både han och frun hade jobb. De hade god ekonomi och bodde i ett bra bostadsområde. Men ändå var allt fel. Politikerna fattar fel beslut, vi släpper in för många invandrare, TV-programmen är dåliga, facket gör ingenting för sina medlemmar, vådret är uselt, läkarna ställer fel diagnos och Sverige kommer snart att gå under. Efter en stund kände jag mig helt utmattad och hela livet kändes meningslöst. Vi gick ut och tittade på hans uteplats och han berättade, för första gången i positiv ton, om alla växterna. Men så kom vi till persikoträdet. Bladen var förkrympta och hoprullade som i keramp. Trädet hade en sjukdom som tyvärr inte gick att bota.

Sjukdomen åt sig in under barken så det var bara att gräva upp trädet med roten. Ingenting att göra åt. (Karin Ingvarsson)

Vi ställde också en fråga med fyra svarsalternativ om politiskt intresse. Jämför vi medeltalen så tycks intresset inte skilja sig mer än marginellt mellan stadsdelarna. I Fosie säger sig emellertid 18% inte alls vara intresserade av politik, jämfört med 12% i Hyllie och 9% i Oxie.

Tabell 59. "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Mycket	9	9	8
Ganska	31	41	36
Inte särskilt	42	38	47
Inte alls	18	12	9
	100	100	100
Medel	2,7	2,5	2,6
Totalt	550	448	173

Geografiskt skiljer sig fördelningen av svaren delvis från ovanstående fråga om deltagande i politiska diskussioner. Den tidigare överrepresentationen på Hermodsdal gäller inte längre. Det politiska ointresset på Hermodsdal är varken större eller mindre än genomsnittet för stadsdelen. Nu utmärker sig istället Heleneholm och Augustenborg. Det var också just dessa två delområden som utmärkte sig i det senaste valet med Fosies lägsta valdeltagande, 68,1% på Heleneholm respektive 63,8% på Augustenborg. Svaren från Levnadsundersökningen tyder emellertid på att intresset för politiska diskussioner verkar vara större än det allmänna intresset för politik, åtminstone vad gäller Augustenborg.

Tänk på alla dessa fantastiskt fina ungdomar som finns. De har sådana fina visioner om framtiden. En av mina intervjupersoner läste en dikt som hon

själv skrivit när hon gripit in och räddat livet på en mobbad klasskamrat. Själv bade hon varit mobbad och satt länge kvar och berättade om varför och hur det var. En liten hjälte i vår vardag som fick sitt Tack av mamman till den flicka som gjort flera självmords försök. Hennes syn på framtiden och vårt leverne är poesi som alla skulle lyssna på och ta del av. Själva skall jag bära det med mig och försöka leva och tänka på detta. (Louise Sandin)

3.4.4 Sammanfattning

- **Utbildning:** Nästan var femte invånare i såväl Fosie som Hyllie har inte ens slutfört en 9-årig grundskoleutbildning. Endast 13% av Fosie-borna har slutfört en eftergymnasial utbildning, jämfört med 22% i Hyllie.
- **Ekonomi:** Fosie-borna har klart sämre ekonomi än Hyllie-borna och särskilt Oxie-borna. Svaren på alla frågorna om ekonomi pekar mycket entydigt i samma riktning. Barnfamiljernas disponibla inkomst är till exempel 48% högre i Oxie och 26% högre i Hyllie. Skillnaderna i ekonomiska resurser är större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Svagast ekonomiska resurser har invånarna på Heleneholm och Augustenborg.
- **Föreningsengagemang:** Fosie har den lägsta medlemsanslutningen till föreningar av de tre stadsdelarna. Graden av mobiliseringen till föreningslivet är också lägst i Fosie. Bland Fosies delområden visar sig de aktivt engagerade vara klart överrepresenterade på Östra Söderkulla, Augustenborg, Hindby och Hermodsdal.
- **Barnomsorgsinitiativ:** En lägre andel barnföräldrar än i Hyllie, men högre än i Oxie, har engagerat sig för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Barnfamiljerna i Fosie har lyckats lika väl som Hyllie-borna, men betydligt bättre än Oxie-borna. Av Fosies delområden har Augustenborg den högsta andelen initiativtagare. Fosie-borna besöker däremot föräldramöten i mindre utsträckning än Hyllie-borna och Oxie-borna. I Fosie är det också i högre utsträckning antingen den ena eller den andra föräldern som går på föräldramötet. Intresset för föräldramöten kan således betraktas som mer enköntat än i Hyllie och Oxie.
- **Skolinitiativ:** Samma andel barnföräldrar som i Oxie, men högre än i Hyllie, har engagerat sig för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Barnfamiljerna i Fosie har lyckats lika bra som Hyllie-borna, men bättre än Oxie-borna. Fosie-borna besöker skolans föräldramöten i högre utsträckning än barnomsorgens. Intresset för föräldramöten i skolan är inte lika enköntat som i barnomsorgen.
- **Boendeinitiativ:** Fosie-borna är lika bra på att ta initiativ som Hyllie-borna, men sämre än Oxie-borna. Oxie-borna lyckas dessutom betydligt bättre med sina initiativ än Fosie-borna, vilket för övrigt också gäller Hyllie-borna. Av Fosies delområden tar invånarna på Heleneholm initiativ i högst utsträckning.

- Sjukvårdsinitiativ: I jämförelse med både skola, barnomsorg, boende och arbetsliv verkar initiativförmågan vara minst vad gäller sjukvården. Den låga graden av initiativ skiljer sig inte heller mellan stadsdelarna.
- Arbetslivsinitiativ: Den högsta graden av initiativ finner vi inom arbetslivet. I Fosie ligger emellertid graden av initiativ på en lägre nivå än i Hyllie och Oxie. Initiativtagande Fosie-bor lyckas också sämre än Hyllie-borna, men lika väl som Oxie-borna.
- Samhällsintresse: Fosie-borna är klart mindre intresserade av att ta del i politiska diskussioner än Hyllie-borna och Oxie-borna. Minst intresserad verkar man vara på Hermodsdal och Nydala. Det största intresset hittar vi på Kastanjegården och Lindängen. Intresset för politik är överhuvudtaget mindre i Fosie än i Hyllie och Oxie. Minst intresserad av politik är man på Heleneholm och Augustenborg. Just dessa två delområden utmärkte sig också i det förra valet med Fosies lägsta valdeltagande.

3.5. KULTURER

Bostäder, miljöer, befolkning, kontinuitet, arbetsliv, familjer, pengar, utbildning och sociala engagemang är nödvändiga förutsättningar för ett fungerande socialt liv, men det räcker inte. Människan behöver också uppleva sin tillvaro och sig själv som meningsfull. En avsaknad av mening ger upphov till modlöshet och likgiltighet. Utan mening kan vi inte känna motivation och då kan vi inte förklara våra handlingar. Då kan vi inte heller prioritera eller värdera vad som är viktigt.

Hur får då vår tillvaro och vi själva en mening? Vissa kanske kan ägna tid åt att tänka ut sin egen mening utifrån studier av andras tankar och tyckande. Andra hämtar av olika skäl sin mening från mediernas skval. Livets meningar ingår alltid i ett större sammanhang av meningar och detta är vad jag menar med kultur. Inplaceringen av enskilda meningar i kulturernas större sammanhang skärper konturer och stadgar innebörder.

Kultur består som jag ser det således inte bara av s k 'fin-kultur', utan även av vardagssammanhagens meningsfullheter. Stadsdelar kan ha sina egna kulturer likväl som olika befolkningsgrupper. Kultur är inget som bara aktualiseras genom invandringen av människor från främmande länder. Visst delar vi infödda svenskar en kultur av grundläggande meningar, ryggmärgsattityder och allmänna synsätt på livet, men lokala skillnader förekommer ofta och då grundade på samhörigheter som t ex klass, kön eller lokalitet. Vardags- och lokalkulturen är en kraft som kan hjälpa fram människors motivation, initiativ och engagemang. Genom kulturen kan vi finna gemensamma nämnare som enhetliggör oss, men kulturer kan också splittra.

I följande kapitel belyser jag kulturen i stadsdelarna utifrån två infallsvinklar. Först försöker jag ta reda på hur stadsdelsinvånarna ser på sig själva i termer av identitet. Därefter intresserar jag mig för stadsdelsinvånarnas kulturella engagemang.

3.5.1 Identiteter

Kulturer stakar inte bara ut meningar med tillvaron, utan också meningar med en själv. Hur vi ser på tillvaron hänger ihop med hur vi ser på oss själva. Genom kulturen får vi så att säga en identitet. Vi kan t ex anse oss tillhöra arbetarklassen eller så kanske vi inte tror på förekomsten av klasser överhuvudtaget. I båda fallen hänger vår identitetskänsla samman med hur vi ser på omgivningen i övrigt. Identiteten utgör således en slags nyckel till vår kultur. Identiteten både avslöjar och avslöjar oss.

Identiteter byggs upp kring en roll eller egenskap. Ju tydligare och klarare roll eller egenskap, desto gynnsammare förutsättningar för identiteten. Framväxten av identiteter gynnas också av ju fler som delar samma roll eller egenskap. Styrkan i t ex arbetarklassidentiteten byggde på arbetarklassens storlek. Många människor delade i stor utsträckning varandras vardagsliv och kunde då utan större svårigheter också identifiera sig med varandra. Dagens identiteter får i allmänhet sägas vara betydligt luddigare, mångtydigare och flyktigare än gårdagens, vilket givetvis i grunden beror på arbetsmarknadens fragmentarisering. Rollerna kan fortfarande vara tydliga, men färre delar samma roll. Idag kan vi också välja mellan identiteter eller kanske snarare identitetsfragment i en annan utsträckning än tidigare och valmöjligheterna förefaller i allmänhet större. Å andra sidan skänker identiteter just därför inte samma känsla av trygghet. Ju luddigare roller och ju färre som delar dem, desto sämre trygghetskänsla.

I hur stor utsträckning identifierar sig då befolkningen fortfarande med klasser? Arbetarklassidentiteten har starkast stöd i Fosie. Nästan hälften av Fosie-borna identifierar sig med arbetarklassen, till skillnad från 30% i såväl Hyllie som Oxie. Samtidigt är det också i Fosie som flest invånare inte anser sig kunna ta ställning. Den starka arbetarklassidentiteten i Fosie motsvaras av en nästan lika stark medelklassidentitet i Oxie. Ändå är det i Oxie

som tron på klassidentiteter har sitt starkaste stöd. 81% identifierar sig med någon av klasserna, jämfört med 70% i såväl Fosie som Hyllie. I Hyllie dominerar ingen av identiteterna.

Tabell 60. "Vilken klass eller socialgrupp känner Du mest samhörighet med?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Arbetarklass	47	30	31
Medelklass	21	36	45
Övre medelklass	2	4	5
Känner ingen samhörighet	10	11	9
Finns inga klasser	9	11	5
Vet ej	11	8	6
	100	100	100
Totalt	551	444	172

Samhörighetskänslan med arbetarklassen är en väl rotad identitet som visserligen säkert inte ser likadan ut idag som för t ex 50 år sen, särskilt inte i dessa tider med hög arbetslöshet, men som säkert ändå fortfarande i viss mån kan kännas trygg och stark. Arbetarklassidentiteten pekade under många decennier framåt och var kopplad till en framtidstro. Dagens innebörd i arbetarklassidentiteten ter sig däremot minst sagt något oklar. Medelklassidentiteten är nog ännu otydligare i konturer och innebörd. I Sverige rymmer den förmodligen delar av den gamla arbetarklassidentiteten, kanske framför allt delar av vad som brukade kallas arbetararistokratiidealet.

I alla tre stadsdelarna säger sig ungefär 10% inte känna någon samhörighet med klasserna alls. Speglar detta kanske ett växande utanförskap? Vilka är dessa människor i Fosie som inte förnekar förekomsten av klasser, men som öppet anser sig stå helt utanför? Kan vi verkligen tala om en utanförskapsidentitet? Har dessa människor mer gemensamt än sin bristande samhörighetskänsla med klasser i allmänhet? Att utanförskapsidentiteter kan växa fram ser jag som en mycket påtaglig risk. Människor som helt saknar identifikationsmöjligheter med grupper i det etablerade

samhället kan mycket väl istället förena sig genom sitt utanförskap, särskilt om utanförskapet också sammanfaller med t ex etnisk tillhörighet.

Dagens höga arbetslöshet bland invandrare skapar helt klart grogrund för en utanförskapskultur. När t ex allt fler muslimska kvinnor markerar sin kulturella särart genom att bära slöja, då slår de enligt min uppfattning också vakt om sitt utanförskap. Enligt vissa forskare måste en framgångsrik integration byggas på att invandrarna först får markera sin kulturella särart, men med tiden kan då även en mening med utanförskapet etableras på allvar. Bland vissa invandrargrupper har arbetslösheten kanske redan normaliserats till en självklar del av den egna kulturen. Då kan utanförskapet också utvecklas till en egen social kraft med egna motiveringar, bevekelsegrunder, normalitetsideal och synsätt på samhället.

Svaren från Fosie-borna tyder emellertid knappast på något entydigt samband mellan utanförskap och nationalitet. Givet den utsträckning svarsalternativet ingen samhörighetskänsla med klasser låter sig användas som mått på utanförskap så är det främst invånarna på Gullvik som känner sig utanför, dvs ett delområde med en låg andel invandrare. Bland alla som har angivit svaret "Känner ingen samhörighet" överensstämmer andelen personer med utländsk bakgrund nästan exakt med genomsnittet för hela stadsdelen.

Nationaliteten kan utgöra ytterligare en viktig grund för identifiering, inte bara för personer med utländsk bakgrund utan även för infödda svenskar. Levnadsundersökningen innehåller en fråga om vilken nationalitet man anser sig ha. Om vi relaterar svaren till svaren på frågan om födelseland kan vi mäta betydelsen av andra nationaliteter än svenska i stadsdelarna. I Fosie och Hyllie betraktar sig 35% av personerna med utländsk bakgrund som svenskar. Av personer med utländsk bakgrund i Oxie betraktar sig en högre andel som svenskar, nämligen 43%. Personer med utländsk bakgrund verkar således vara mer försvenskade i Oxie än i Hyllie och Fosie.

Förutom klass och nationalitet kan identiteter givetvis även grunda sig på geografiska avgränsningar. Vad betyder t ex stadsdelarna för invånarnas identiteter? I vilken utsträckning identifierar sig invånarna med sina stadsdelar? Att döma av svaren på Levnadsundersökningens fråga om vikten av att känna sig som stadsdelsbo verkar inte stadsdelsidentiteten ha större betydelse i någon av stadsdelarna. För nästan hälften av invånarna i alla tre stadsdelarna spelar stadsdelsidentiteten ingen roll alls.

Tabell 61. "Är det viktigt för Dig att känna Dig som stadsdelsbo?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Inte alls	49	47	48
2	11	10	12
3	17	16	18
4	10	13	8
5 I mycket hög grad	12	15	14
	100	100	100
Medel	2,2	2,4	2,3
Totalt	552	446	173

Av de intervjuer jag hittills har haft är det speciellt en 67-årig kvinna som jag tror att jag kommer att minnas länge. Hon kunde inte tala svenska, hon kunde inte läsa eller skriva men det verkade som om hon kunde många andra saker som i vårt högteknologiska samhälle inte alltid uppskattas tillräckligt. Hon var änka, mamma till flera barn, mormor och farmor till flera barnbarn. Hon hade lämnat Somalia för fem år sedan. Hon berättade att landet är nu i kaos, utan riktig ledning. Hon hade en världskarta på väggen och hon pekade var hon kom ifrån. Somalia är ett stort land.

En vuxenstuderande som tolkade mina svenska ord till somaliska och Aya - jag kallar henne Aya - somaliska ord till svenska. Vi hade ögonkontakt och jag kände att vi förstod varandra även utan

tolkning. Ayas ögon var kolsvarta. Hon bar glasögon och huvudet - dock ej ansiktet - var täckt av en stor duk. Hon hade en färgstark somalisk klänning svept omkring sin kropp. Hon var ganska lång, slank, vig som en ung flicka.

Utan Mahmouds - jag kallar sonen för Mahmoud - hjälp hade jag inte kunnat fylla i frågorna i frågeformuläret. Området Aya bodde på kallas för Nydala i Malmö. Nu när grönskan har kommit såg det riktigt fint ut i omgivningarna. Aya bodde i ett höghus, hyresvärderna var privat. Huset verkade inte vara i det bästa skicket. Det var fyrkantigt, bögt - minst nio våningar.

Trappan var mörk, en blandning av dofter mötte mig; det var svårt att gissa hur många olika internationella kök som kunde finnas i huset. Namntavlan avslöjade en värld i miniatyr, titthålen en möjlighet till kontakt. Jag undrar vem som uppfann titthålen? Det måste ha varit en nordbo som uppfann dem, tror jag. Det bara känns så.

Nu stod jag utanför Ayas dörr på femte våningen, ringde på. Jag såg att titthålet svartnade för ett ögonblick eftersom det annars var ett ljusst prick - det måste ha varit ett fönster mitt emot titthålet.

Dörren öppnades, jo, det var så att vardagsrumsfönstret var mitt emot ytterdörren. Aya nickade, hon accepterade att bli intervjuad. Frågorna var vardagsfrågor tyckte Aya. Hon kunde tänka sig att svara på dem alla. Det var bara att sätta igång. "Min mamma levde 107 år och min pappa arbetade som teolog och bonde. Vi bodde i eget hus på landet" sa Aya. Jag tyckte att Aya verkade vara överdrivet positiv i sina omdömen medan intervjun fortskred. Var det min oförmåga att ställa frågor på rätt sätt eller var det självzensur? Här hjälpte Mahmoud till med förtydligandet. "Du förstår, i vårt land har det funnits ett kommunistiskt styre i många år. Man fick verkligen tänka efter vad man sade när man öppnade sin mun, det var farligt att säga några kritiska saker om samhället" fortsatte Mahmoud.

” Jag tycker att Du Aya kan mycket väl säga kritiska saker, om Du vill” sa jag. Aya tittade på mig med sina svarta ögon och smålog. ” Jo, det är bra här i Sverige. Det är knappt någon snö på vintrarna. Men luften är dålig. Det är så mycket avgaser; det känns som om jag inte kan andas ibland”, fortsatte hon. ”Jag mår inte så bra, jag har varit hos doktor på vårdcentralen och fått medicin men det hjälper inte. Det finns nog ingen medicin som hjälper här tror jag”, sa Aya.

Mahmoud började berätta hur Aya var van vid att ständigt vara sysselsatt med någonting i Somalia. Sysloslösheten kändes förödande för Aya. Aya hade en väninna på Holma som hon brukade hälsa på ibland. Nu skulle hon berätta om denna intervjua och fråga henne om hon också hade fått besök av en levnadsundersökare. ” Jag har fått det mycket bättre i Sverige men min hälsa har blivit mycket sämre”. ”Du vet att jag kan inte läsa och skriva, men jag kan många dikter utantill” sa Aya, när samtalet kom in på böcker, kultur och fritid.

Nu associerade jag plötsligt till min egen mormor som dog för 31 år sedan- men som också var en levande historiebok för mig. Jag kände saknad och vemod över att jag hade missat så mycket att ta del av hennes historia på grund av att jag helt enkelt var för ung och okunnig för att förstå och uppskatta denna historia. Hon kunde, liksom Aya, många dikter och berättelser om livets olika aspekter. Sånger som uttryckte sorg, glädje, vemod, kärlek, årstidernas och människokroppens variationer.

”Att Du Mahmoud inte skriver ner denna fantastiska kulturskatt som Din mor har inom sig”, sa jag. ” Tänk vad det skulle betyda för barn, barnbarn, Malmö, Sverige och hela världen” fortsatte jag. Aya tittade på mig med en min som jag inte kunde tolka på något sätt vad hon tänkte. Det var Aya som var huvudpersonen, inte mina associationer långt tillbaka till barndomen och min egen mormor. Men Aya hade något universellt över sig. Jag kunde inte vara oberörd av hennes

personlighet. Hon inspirerade. Jag hoppades att vårt samtal hade varit ömsesidigt givande.

Aya drömde om ett ”öppet och vänligt samhälle, där det skulle vara lättare att komma i kontakt med andra människor”. Detta Ayas uttalande fick mig att tänka närmare på vårt samhälle och på vår stad. Hur är det egentligen? Varför upplevs avstånden så stora mellan människorna? Finns det många ensamma och bortglömda människor i Malmö?

Hur är det för kvinnor t ex. från Somalia att leva i vårt ”bögutvecklade ” samhälle där teknisk, elektronisk, maskinell kunskap sitter högt i kurs och där framstegen - nästan även människovärdet - mäts med hur man kan hänga med i denna utveckling?

Det är fantastiskt att ha människor som Aya omkring oss som kommer ihåg ramsor, sånger och dikter ur det förflutna. Det finns säkert många andra levande historieböcker bland oss malmöbor. Är det okunnighet - som det var för mig i min ungdom - som gör att denna kunskap inte tas tillvara bättre? (Ulla-Majja Tanskanen)

3.5.2 Kulturella engagemang

Kulturen i stadsdelarna låter sig även mätas med avseende på invånarnas kulturella engagemang. Hur står det till med befolkningens intresse för t ex teater, konserter, muséer eller utställningar? Hyllie-borna och Oxie-borna verkar gå på teater, muséer, konserter eller utställningar i högre utsträckning än Fosie-borna. 37% av Fosie-borna säger sig aldrig gå på teater, muséer, konserter eller utställningar, jämfört med 23% i Hyllie och 27% i Oxie.

Minst intresserad av kulturevenemang verkar man vara på Hermodsdal, Lindängen, Augustenborg och Nydala. I dessa delområden säger sig mellan 40% och 50% aldrig gå på teater, muséer, konserter eller utställningar. Omvänt verkar intresset vara mer utbrett på Gullvik, Östra Söderkulla, Kastanjegården och

Eriksfält. Där säger sig minst 80% gå på teater, museer, konserter eller utställningar, åtminstone då och då.

Tabell 62. "Brukar Du gå på teater, konserter, museer eller utställningar?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Nej	37	23	27
Ja, någon gång	55	62	61
Ja, ofta	9	15	13
	100	100	100
Totalt	555	447	173

Även i svaren på en fråga om läsvanor toppar Hyllieborna. 47% av Hyllie-borna säger sig läsa böcker ofta, mot 41% i Oxie och 36% i Fosie. Av delområdena utmärker sig Gullvik med en andel på 58% som säger sig läsa böcker ofta och Augustenborg med 47%. Minst läsintresserad verkar man vara på Heleneholm där bara 14% säger sig läsa böcker ofta. Inget annat delområde kommer i närheten av Heleneholms låga siffror.

Tabell 63. "Brukar Du läsa böcker?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Nej	21	14	17
Ja, någon gång	43	39	42
Ja, ofta	36	47	41
	100	100	100
Totalt	555	447	173

Uppslagsverk i bostaden är det framför allt Oxieborna som har tillgång till. 90% av Oxie-borna säger sig ha tillgång till uppslagsverk i bostaden, mot 80% av Hyllie-borna och 65% av Fosie-borna. I Fosie är tillgången särskilt låg på Augustenborg och Hermodsdal. Där har bara runt 46% av invånarna tillgång till uppslagsverk i bostaden. Befolkningen på Nydala och Lindängen har det lite bättre ställt med ett innehav på 56%. Den högsta andelen invånare med

tillgång till uppslagsverk i bostaden återfinns på Eriksfält och Kastanjegården med innehav på närmare 90%.

Tabell 64. "Har Du tillgång till uppslagsverk i Din bostad?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	65	80	90
Nej	35	20	10
	100	100	100
Totalt	555	447	173
t			

Kulturintresset framgår också av svaren på frågorna om föreningslivet. Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening har en högre medlemsanslutning i både Oxie och Hyllie än i Fosie. Fosie-borna är inte heller lika engagerade i kultur-, musik-, dans- eller teaterföreningar, vilket vi kan utläsa av den lägre nivån på mobiliseringsgraden.

TV:n brukar ofta pekas ut som lokalkulturens dödgrävare. I sällskap med bilen utgör TV:n själva symbolen för individualiserad masskonsumtion. Bedömningen av TV-tittandets konsekvenser bör nog dock nyanseras en smula. En välgjord film eller analyserande TV-nyheter mår i alla fall inte jag särskilt dåligt av. Däremot kan TV:n leda bort uppmärksamheten från ens egna sociala sammanhang och i större doser försvårar givetvis TV:n allt socialt liv. Om stadsdelsbefolkningen ägnar all sin fritid åt TV-tittande kan ingen stadskultur varken uppstå eller överleva. TV:n förmedlar gott om mening och identiteter, men knappast i syfte att enhetliggöra lokalsamhällen.

I en nyligen publicerad artikel frågar sig Robert D. Putnam vad som hände med de amerikanska lokalsamhällenas tidigare så blomstrande kulturella och sociala liv. I sitt svar på frågan argumenterar han mycket övertygande för varför just TV:n bör betraktas som boven i dramat. Enligt Putnam är det TV-tittandet som i stor utsträckning har förstört vad han

kallar lokalsamhällets sociala kapital. Amerikanen tittar i genomsnitt fyra timmar om dagen på TV och författaren räknar då inte med all den tid när TV:n bara står på i bakgrunden.

Tabell 65. "Ungefär hur många timmar i genomsnitt om du tittar Du på TV?" (medelvärde och medianvärde av timmar)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Antal timmar, medel	2,8	2,5	2,3
Antal timmar, median	3	2	2
	100	100	100
Totalt	551	447	172

Hur mycket tittar Malmö-borna egentligen på TV? Svaren framgår av ovanstående tabell. Fosie-borna tittar mest på TV och Oxie-borna minst. Minst hälften av befolkningen i Hyllie och Oxie tittar maximalt 2 timmar om dagen. I Fosie uppgår TV-tittandet för minst hälften av befolkningen till minst 3 timmar om dagen. Skillnaderna till situationen i televisionens förlovade hemland USA minskar. Mest tittar man på TV på Augustenborg. Där tittar 38% av invånarna på TV mer än 3 timmar om dagen. Minst tittar Kastanjegårdens och Gullviks befolkning på TV. Där tittar bara runt 10% av invånarna på TV mer än 3 timmar om dagen.

3.5.3 Sammanfattning

- Klassidentiteter: Tron på klassidentiteter är starkare i Oxie än i både Fosie och Hyllie. Den högsta andel som inte säger sig kunna ta ställning, varken för eller emot klassidentiteter överhuvudtaget, bor i Fosie. Samtidigt är det också i Fosie som arbetarklassidentiteten har sitt starkaste stöd.
- Nationalitetsidentiteter: En lika hög andel av personer med utländsk bakgrund i Hyllie och Fosie betraktar sig som svenskar. I Oxie ansluter sig en högre andel av personer med utländsk bakgrund till den svenska identiteten.
- Stadsdelsidentiteten: Identifieringen med stadsdelen verkar inte vara av någon större betydelse i någon av de tre stadsdelarna. För nästan hälften av invånarna i alla tre stadsdelarna spelar stadsdelsidentiteten ingen roll alls.
- Kulturengagemang: Andelen som aldrig går på teater, konserter, muséer eller utställningar är betydligt högre i Fosie än i Hyllie och Oxie. Minst intresserad av kulturevenemang verkar man vara på Hermodsdal, Lindängen, Augustenborg och Nydala. Omvänt verkar intresset vara mer utbrett på Gullvik, Östra Söderkulla, Kastanjegården och Eriksfält.
- Böcker: Fosie-borna läser inte heller böcker lika mycket som Hyllie-borna och Oxie-borna. Minst läsintresserad verkar man vara på Heleneholm och mest läsintresserad på Gullvik och Augustenborg.
- Uppslagsverk: Betydligt färre Fosie-bor än Hyllie-bor och Oxie-bor har tillgång till uppslagsverk. Minst tillgång har invånarna på Augustenborg och Hermodsdal. Den bästa tillgången till uppslagsverk har invånarna på Eriksfält och Kastanjegården.
- Kulturföreningar: Engagemanget i kulturföreningar är också lägre i Fosie än i Hyllie och Oxie.
- TV-tittande: Fosie-borna tittar mer på TV än Hyllie-borna och Oxie-borna. Mest tittar man på TV på Augustenborg.

3.6. MAKT

En analys av stadsdelarnas goda och dåliga krafter måste givetvis inkludera även makten i stadsdelen. Ansvar för stadsdelarnas utveckling vilar ytterst på politikerna, men deras beslut förverkligas av förvaltningarna. Vilken politik som ligger till grund för t ex barnomsorgen eller skolan och hur väl politiken fungerar har betydelse för hur många barnfamiljer som stannar kvar. Separata undersökningar av förvaltningarnas närvaro och ageranden i stadsdelarna hade varit av stort intresse, men här måste vi nöja oss med svaren från Levnadsundersökningen. Dessvärre har vi inte haft möjligheter att ställa frågor om alla förvaltningar med betydelse för livet i stadsdelen. Intressanta förvaltningar som t ex socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa hamnar utanför undersökningen.

Statliga och kommunala förvaltningar kan analyseras utifrån en mängd olika infallsvinklar. I en allmän mening kan alla förvaltningar sägas inbegripa både tvångs- och servicefunktioner. Å ena sidan är det förvaltningarnas uppgift att ställa krav och se till att skyldigheter, men även rättigheter efterlevs. Å andra sidan tillhandahåller förvaltningar service åt medborgarna. Inom vissa förvaltningar renodlas en av funktionerna. Servicefunktionen dominerar inom t ex barnomsorgen eller sjukvården, medan t ex skattemyndigheten mest sysslar med tvångsfunktionen. Inom en del förvaltningar blandas funktionerna, t ex socialtjänsten eller skolan. Blandningen kan ibland framstå som ett dubbelt ansikte, vilket blockerar för servicepotentialen. Ibland kan det gå så långt att människor inte vågar riktigt tro på servicepotentialen eftersom förvaltningen när som helst kan visa upp sitt andra ansikte.

3.6.1 Barnomsorg, skola och vård

I följande kapitel jämför jag barnomsorgen, skolan och sjukvården. Barnomsorgen och skolan lämpar sig för

en jämförelse eftersom båda förvaltningarna sysslar med barn. Samtidigt haltar jämförelsen eftersom barnomsorg och skola skiljer sig med avseende på grader av tvång respektive service. Inom barnomsorgen renodlas servicefunktionen, vilket innebär en likhet med sjukvården.

Tabellen nedan återspeglar säkert delvis skillnaderna respektive likheterna mellan förvaltningarna. Barnomsorgen såväl som sjukvården bygger på frivillighet, till skillnad från skolan. Föräldrar har i regel ett skäl till varför de söker barnomsorg. Inte sällan kan föräldrarna också välja mellan olika former av barnomsorg eller t ex olika dagis. I skolan måste emellertid alla gå, oavsett om man vet varför eller ej. Skolan har således ett otacksammare utgångsläge än barnomsorgen.

Att barnfamiljerna i alla tre stadsdelarna sätter högre betyg på barnomsorgen än på skolan förvånar därför knappast. Skärskådar vi svaren så visar sig runt 20% vara mycket nöjda med barnomsorgen i alla tre stadsdelarna, medan runt 11% säger sig vara mycket nöjda med skolan. Spridningen på svaren är precis lika stor i de tre stadsdelarna. Ingen av stadsdelarna är således varken mer eller mindre entydig i sina svar än de andra. Skillnaderna kan givetvis även bero på andra faktorer än just proportionerna mellan tvång och service, t ex omorganisationer, nedskärningar, personalproblem, ledningsförmåga, bristande valmöjligheter etc. Omvänt kan kanske barnomsorg i både Fosie, Hylle och Oxie sägas fungera väldigt väl. Ändå tror jag att siffrorna säger något om skolans svårigheter att frigöra sin servicepotential. Till skillnad från barnomsorg och sjukvård bygger skolan på tvång. Barn är tvungna att gå i skolan.

Tabell 66. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med barnomsorgen, skolan respektive sjukvården?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Barnomsorgen	7,0	7,1	7,4
Skolan	6,2	6,8	6,2
Sjukvård	7,4	8,1	7,1

I både Fosie och Hyllie toppar emellertid sjukvården. Jag har här valt att begränsa mig till vårdcentralernas sjukvård, vad vi kan kalla lokalsjukvården. Hur väl privatläkarna, jourcentralerna, företagsläkarna och sjukhusmottagningarna fungerar ter sig inte lika intressant ur ett stadsdelsperspektiv. Mest anmärkningsvärt är lokalsjukvårdens starka ställning i Hyllie. Där säger sig hela 36% vara mycket nöjda (svarsalternativ 10), jämfört med runt 23% i såväl Fosie som Oxie. Spridningen på svaren är också minst i Hyllie. Det höga betyget på lokalsjukvården i Hyllie får således betraktas som ganska entydigt. Lokalsjukvården i Hyllie verkar hålla en både högre och jämnare kvalitet än i Fosie och Oxie.

Levnadsundersökningen ställer också frågor om olika aspekter på barnomsorg, skola och sjukvård. För barnomsorgens del handlar det om pedagogiskt innehåll, tillsynen, personalens bemötande och lokalerna. Skillnaderna mellan stadsdelarna i var fråga stämmer ganska väl överens med genomsnittet. Fosie-borna och Hyllie-borna är ungefär lika nöjda, medan Oxie-borna sätter ett något högre betyg. Mest nöjd i alla tre stadsdelarna verkar man vara med personalens bemötande och minst nöjd med det pedagogiska innehållet. Slutsatsen kan emellertid inte betraktas som helt säker. Skillnaderna är inte tillräckligt stora.

Tabell 67. "Du som har barn inom barnomsorgen, hur nöjd respektive missnöjd är Du med det pedagogiska innehållet, tillsynen, personalens bemötande, lokalerna och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Pedagogiskt innehåll	6,9	6,8	7,1
Tillsynen	7,3	7,2	7,6
Personalens bemötande	7,6	7,9	8,2
Lokalerna	7,2	7,1	7,6
Totalt sett	7,0	7,1	7,4
Förändringarna	4,5	4,5	3,8
Totalt	147	55	33

Anser man då att barnomsorgen under de senaste åren har förändrats till det bättre eller det sämre? Vi ställde en fråga om hur nöjd respektive missnöjd man är med de senaste årens förändringar. Mest missnöjd med förändringarna verkar man vara i Oxie. Där hamnade medelbetyget på 3,8, att jämföra med 4,5 i såväl Fosie som Hyllie. 18% av Oxie-borna är mycket missnöjda (svarsalternativ 0), jämfört med 11% i Fosie och 7% i Hyllie. I Hyllie säger sig hela 13% vara mycket nöjda med förändringarna (svarsalternativ 10).

Jämförelserna vilar på en något stabilare grund när det gäller skolan eftersom Hyllie och Fosie representeras av större populationer. I Hyllie verkar barnfamiljerna vara något mer nöjda med skolan än i Fosie och Oxie. Bedömningarna av de olika aspekterna på skolan skiljer sig emellertid ännu mindre än när det gäller barnomsorgen. Föräldrarna i alla tre stadsdelarna verkar vara ungefär lika nöjda med undervisningen, tillsynen och skollokaler. I alla tre stadsdelarna är spridningen på svaren störst när det gäller skollokaler. Av de olika aspekterna på skolan tycks skollokaler således hålla den ojämnaste kvaliteten i både Fosie, Hyllie och Oxie.

Tabell 68. "Du som har barn i skolan, hur nöjd respektive missnöjd är Du med undervisningen, tillsynen, skollokalerna och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Undervisningen	6,5	6,7	6,5
Tillsynen	6,1	6,6	6,0
Skollokalerna	6,0	6,7	5,7
Totalt sett	6,2	6,8	6,2
Förändringarna	4,2	4,6	3,4
Totalt	129	108	60

Hur nöjd är man med de senaste årens förändringar inom skolan? Vi ställde samma fråga som för barnomsorgen. Återigen verkar missnöjet vara störst i Oxie. Skolbarnföräldrarna i Oxie sätter medelbetyget 3,4 på förändringarna, vilket kan jämföras med 4,2 i Fosie och 4,6 i Hyllie. I Fosie har 50% av skolbarnföräldrarna angett ett svar lägre än mittvärdet 5. 15% lutar inte åt varken det ena eller andra hållet, medan 35% säger sig vara mer eller mindre nöjda med förändringarna.

Ovan framhöll jag sjukvårdens starka ställning i Hyllie. Mest nöjda verkar Hyllie-borna vara med personalens bemötande. Hela 45% av Hyllie-borna säger sig vara mycket nöjda med bemötandet. Även i Fosie och Oxie är det personalens bemötande som man verkar vara mest nöjd med. Behandlingen är man också i allmänhet nöjd med. Sämst betyg i alla tre stadsdelarna får däremot kontinuiteten.

Tabell 69. Lokalsjukvården: "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med väntetiderna, bemötande, behandling, kontinuitet och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Väntetiderna	7,1	8,0	6,9
Bemötande	8,1	8,6	7,5
Behandling	7,6	8,4	7,5
Kontinuiteten	7,0	7,6	6,5
Totalt sett	7,4	8,1	7,1
Totalt	191	126	60

3.6.2 Stadsdelsreformen

Den 1 januari 1996 genomförde Malmö en stadsdelsreform. Därmed ersatte en huvudsakligen territoriell organisationsform den tidigare funktionella. Tidigare organiserades förvaltningarna huvudsakligen efter funktion. Således organiserades t ex skola, kultur och familjeomsorg var för sig i egna förvaltningar. Stadsdelsreformen innebär en integration av kommunala verksamheter efter territoriella principer. Skola, barnomsorg, individ- och familjeomsorg, kultur och primärvård integreras i 10 relativt självständiga stadsdelsförvaltningar, avgränsade efter geografiska skiljelinjer och styrda av egna fullmäktigeförsamlingar.

Levnadsundersökningen av Fosie, Hyllie och Oxie innehöll en rad frågor om förväntningarna på stadsdelsreformen. Frågorna och formuleringarna är alla hämtade från utvärderingen av stadsdelsreformen i Göteborg. Svaren kan betraktas som statistiskt säkerställda eftersom de bygger på stora populationer.

Svaren från de tre stadsdelarna är inte helt jämförbara. I Oxie införde man nämligen på försök ett visst politiskt självstyre 1991. Försöket avbröts redan året därpå och under den borgerliga mandatperioden 1992-94 fungerade Oxie som nämnd för beställning av service. Stadsdelskontoret behölls i den nya organisationen och merparten av personalen arbetade

klar, däribland stadsdelschefen. När stadsdelsreformen genomfördes den 1 januari 1996 hade Oxie således betydligt gynnsammare förutsättningar än andra stadsdelar. Personal och politiker hade haft längre tid att förbereda sig på.

Tabell 70. "Känner Du till vilka frågor stadsdelsfullmäktige ansvarar för?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Mycket väl	3	3	4
2 Ganska väl	9	7	18
3 Ett och annat	17	21	30
4 Inte så väl	25	24	33
5 Inte alls	46	44	14
	100	100	100
Medel	4,0	4,0	3,4
Totalt	547	448	174

Skillnaderna i förutsättningar vad gäller t ex tid för förberedelser återspeglar sig säkert i svaren ovan. När vi genomförde vår undersökning under perioden april till september 1996 var Oxie-borna bättre informerade om vad stadsdelsreformen innebar. Invånarna i såväl Fosie som Hyllie kände däremot mycket dåligt till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för. Uppenbarligen hade informationskampanjerna ännu inte satt några djupare spår. Hela 46% i Fosie och 44% i Hyllie sade sig inte alls känna till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för. I särklass minst verkar man känna till stadsdelsfullmäktige på Heleneholm. Där säger sig över 90% inte känna till stadsdelsfullmäktige, inte alls eller inte så väl, vilket kan jämföras med 71% i hela Fosie. Även på Almhög, Hindby och Hermodsdal känner man dåligt till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för.

Stadsdelsreformen syftar till att förbättra förutsättningarna för medborgarnas delaktighet i politiken. Politikerna vill flytta besluten närmare medborgarna. Hur ser då medborgarna själva på sin delaktighet i politiken? Vi frågade om man kommer att

ta mer kontakt med politiker och tjänstemän. Hela 37% i Fosie och 39% i Hyllie svarade mycket bestämt nej. Ytterligare 34% respektive 38% svarade också nej, om än inte lika säkert. Kanske litat inte medborgarna riktigt på politikernas ambitioner eller så känner man allt för dåligt till stadsdelsreformens innebörd. Det kan emellertid också vara så att medborgarna helt enkelt inte vill engagera sig mer politiskt. I så fall bör man ju kanske fundera lite över stadsdelsreformens existensberättigande. Funderingen är nog dock lite för tidigt väckt.

Återigen utmärker sig Heleneholm. Där anger minst 95% ett av nej-alternativen som svar på frågan. Nästan lika små förhoppningar har invånarna på Hindby, Hermodsdal och Kastanjegården. Störst förhoppningar har invånarna på Nydala, Gullviksborg och Lindängen. Där uppgår andelen invånare som inte tror sig komma att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän till mindre än 65%.

Tabell 71. "Tror Du att Du kommer att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän när det nu har blivit stadsdelsfullmäktige?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	2	1	2
2 Ja, sannolikt	5	4	6
3 Svårt att säga	22	18	32
4 Nej, knappast	34	38	41
5 Nej, säkert inte	37	39	18
	100	100	100
Medel	4,0	4,1	3,7
Totalt	547	448	174

Vi genomförde vår undersökning under en tidsperiod när stadsdelsreformen bara var några månader gammal. Stora förändringar tar sin tid att genomföra fullt ut och innebär därför vanligtvis en viss röra i inledningsskedet. Dessutom hade nog många medborgare ännu inte hunnit skaffa sig egna erfarenheter av förändringarna, vilket de närmaste

identiska siffrorna för Fosie och Hyllie tyder på. Medborgarnas bedömningar bygger nog mer på hörsägen och den allmänna opinionen. Siffrorna ovan tyder ju också på ett synnerligen stort informationsbehov.

Tabell 72. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att göra det lättare att komma i kontakt med kommunala politiker?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	3	3	6
2 Ja, sannolikt	10	12	19
3 Svårt att säga	35	32	41
4 Nej, knappast	26	31	21
5 Nej, säkert inte	26	22	13
	100	100	100
Medel	3,6	3,6	3,1
Totalt	547	448	174

Medborgarna i allmänhet verkar tro på avsikterna med stadsdelsreformen i något högre utsträckning än på förändringar i sitt eget engagemang. Att stadsdelsreformen kommer att underlätta medborgarnas kontakter med politikerna tror i genomsnitt en något högre andel. I Fosie och Hyllie rör det sig emellertid fortfarande om en majoritet som inte tror på några underlättade kontakter alls. Oxieborna är mer optimistiska.

Nästa besök var hos en pigg och glad kvinnlig pensionär. Hon bodde i ett litet radbus vid en mycket trafikerad gata. Hon var mycket aktiv i sin vardag snickra och underhöll själv sitt hem. Hon hade förberett sig för mitt besök, skrivit små lappar om olika saker för att hon inte skulle glömma. Hon berättade mycket om sitt liv och var mycket kritisk mot samhället. Hon skrev brev till politiker och stadsråd både när hon tyckte det var bra och dåligt. Ibland fick hon också svar. Hon tyckte också väldigt illa om att man infört stadsdelsnämnder i

Malmö. Det är en politisk prestigesak och kostar bara oss skattebetalare en massa pengar, menade hon. Hon stödde också många organisationer med bidrag typ Röda Korset och Cancerfonden. Hon tyckte att hon hade det ganska bra, en fin grannkontakt, bra bostad och en fin familj som verkligen ställde upp för henne. Det blev en lång intervju med en person som verkligen engagerar sig i vad som händer och sker i samhället. (Ulla Nilsson)

Fortfarande toppar Heleneholm statistiken över andelen nej, men nu tillsammans med Kastanjegården. I dessa två delområden anger minst 74% ett av nej-alternativen som svar på frågan. De största förhoppningarna finner vi på Eriksfält och Almhög. Där uppgår andelen invånare som inte tror sig komma att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän till 45%.

Tabell 73. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att ge 'vanligt folk' större inflytande?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	2	2	2
2 Ja, sannolikt	9	8	8
3 Svårt att säga	27	26	32
4 Nej, knappast	35	38	43
5 Nej, säkert inte	27	27	15
	100	100	100
Medel	3,8	3,8	3,6
Totalt	547	448	174

Ännu färre tror att stadsdelsfullmäktige leder till ett större folkligt inflytande. Förbättrade kontakter med politikerna behöver inte självklart innebära ett större folkligt inflytande. En klar majoritet på över 60% i både Fosie och Hyllie tror inte på något större inflytande för 'vanligt folk'. Misstron är störst på Heleneholm, Eriksfält, Gullvik och Kastanjegården.

Där tror inte mer än 20% av invånarna på större folkligt inflytande. Mest hoppfull verkar man vara på Augustenborg, Lindängen och Nydala.

Förbättringar av servicen tror också i genomsnitt en något högre andel på. Tron på en förbättrad service är ganska jämnt fördelad i Fosie, med undantag för åtminstone ett delområde, nämligen Kastanjegården där mer än 80% inte tror på en förbättring av servicen.

Tabell 74. "Tror Du att servicen på det hela taget kommer att förbättras?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	3	2	5
2 Ja, sannolikt	11	9	11
3 Svårt att säga	38	36	44
4 Nej, knappast	26	30	32
5 Nej, säkert inte	22	23	9
	100	100	100
Medel	3,5	3,6	3,3
Totalt	547	448	174

Underlättade kontakter och förbättringar av servicen är vad Fosie-borna verkar tro mest på. Samtidigt är det just dessa två frågor som skapar den största tveksamheten. I såväl Fosie som Hyllie har minst var tredje tillfrågad svårt att ta ställning, jämfört med runt 20% i övriga frågor. Även Oxie-borna har svårast att ta ställning till just dessa två frågor. Kanske är det här som de egna erfarenheterna först börjar tränga sig på. Kanske är det just i svaren på dessa två frågor som vi ser en brytning äga rum mellan förutfattade meningar och egna erfarenheter.

Oxie-borna ger rent generellt inte uttryck för samma pessimistiska uppfattning om stadsdelsreformen som Fosie-borna och Hyllie-borna. Frågan är vad skillnaderna beror på. Vad säger oss skillnaderna om själva stadsdelsreformen? Tyder Oxie-bornas mindre pessimistiska uppfattning på att stadsdelsreformen har lyckats? Inte nödvändigtvis. Oxie-bornas svar säger kanske mer om politikerna och tjänstemännen i Oxie

än om själva stadsdelsreformen. Till stadsdelsreformens gynnsamma förutsättningar i Oxie hörde inte bara de tidigare erfarenheterna av självstyre, utan även kontinuiteten i personal och politiskt styre. I Oxie visste man vem och vilka som skulle styra.

Ovanstående siffror lämpar sig således inte särskilt väl för slutsatser om hur stadsdelsreformens ambitioner har förverkligats. Däremot kan vi dra en säker slutsats om reformens förankring. Stadsdelsreformen var mycket dåligt förankrad i den allmänna opinionen. Befolkningen var inte informerad och motiverad, vilket får sägas vara särskilt anmärkningsvärt eftersom reformen syftar till att öka demokratin. Socialdemokraterna sade sig vilja genomföra en decentralisering, men med centralistiska metoder. Säkert beror den avoga inställningen också på en förändringströtthet. Efter alla omställningar och omorganisationer är medborgarna förmodligen ganska slutkörda, men också oroade över vad förändringarna skall leda till. Stadsdelsreformen hade således inga särskilt gynnsamma förutsättningar när den sjuösattes i januari 1996. Stadsdelsförvaltningarna fick börja med att kämpa i en kraftig motvind.

3.6.3 Egenmakt

På senare år har begreppet egenmakt hamnat i centrum för debatten om segregation. Den statliga storstadskommittén gav t ex nyligen ut en bok på temat egenmakt. Med egenmakt menar man där "den makt som medborgaren utövar över sin vardag". Bakgrunden utgörs av den växande vanmakt som har kommit att sätta sin prägel på vissa av storstadsområdenas bostadsområden. Vanmakten kan bero på en rad olika förhållanden, t ex arbetslöshet, segregation, nedskärningar och knappa ekonomiska resurser.

Den svenska välfärdsstaten utvecklades till stor del utifrån en tro på enhetliga lösningar. Där hjulen inte snurrade av sig själv skulle centrala myndigheter 'lägga livet tillrätta'. Medborgarnas eventuella egenmakt var man knappast intresserad av, utan tvärtom. 90-talets

lokala systemskiften i Malmö, först den borgerliga regimens satsningar på privatiseringar och därefter socialdemokraternas stadsdelsreform, förenas i kritiken av centralistisk politik. Båda systemskiftena syftar ju faktiskt till att flytta ner besluten till människorna och stärka egenmakten, om än på högst olika villkor och med helt olika metoder. Begreppet egenmakt har således kommit att representera en strävan som förenar både socialdemokrater och moderater. Efter 90-talets två systemskiften bör därför undersökningar av egenmakt vara viktiga.

Levnadsundersökningen innehåller frågor om medborgarnas egenmakt i förhållande till barnomsorg, skola, sjukvård, boende och arbete. Först frågade vi om hur man ser på sina möjligheter att påverka. Svartalternativen utgörs av en skala där 0 står för inga möjligheter och 10 för mycket stora möjligheter. Därefter ställde vi frågor om hur man ser på sina möjligheter att byta barnomsorg, skola, sjukvård, boende respektive arbete. Just möjligheten att kunna byta representerar den yttersta formen av egenmakt. Med ledning av svaren kan vi dra slutsatser om egenmaktens styrka och skillnader mellan olika samhällsområden. Eftersom populationerna inte är så stora har jag grupperat svaren.

Ser vi till barnomsorgen verkar egenmakten vara störst i Hyllie och minst i Oxie. Hyllie-borna anser sig i allmänhet ha störst möjligheter att påverka. Samtidigt är också spridningen på svaren störst i Hyllie. Som framgår av tabellen nedan anser sig 16% av Hyllie-borna ha mycket små möjligheter, medan 18% betraktar möjligheterna som mycket stora. I Fosie är andelen som upplever sig ha mycket små möjligheter ungefär lika stor som i Hyllie, men betydligt mindre än i Oxie.

Tabell 75. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i barnomsorgen?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	18	16	30
2-4 Ganska små	37	42	30
5 Varken eller	25	5	18
6-8 Ganska stora	12	18	12
9-10 Mycket stora	8	18	9
	100	100	100
Medel	4,0	4,3	3,6
Totalt	83	55	33

Möjligheterna att byta barnomsorg verkar däremot vara sämst i Fosie och bäst i Oxie. 26% av föräldrarna i Fosie med barn inom barnomsorgen anser sig ha mycket små möjligheter. Spridningen på svaren är ungefär lika stor i stadsdelarna.

Tabell 76. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta barnomsorg om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	26	16	12
2-4 Ganska små	23	38	27
5 Varken eller	23	20	24
6-8 Ganska stora	22	13	27
9-10 Mycket stora	6	13	9
	100	100	100
Medel	4,0	4,3	4,9
Totalt	83	55	33

Om vi därmed övergår till skolan, så visar sig egenmakten i allmänhet vara störst i Hyllie, mätt i termer av medeltal. 8% av skolbarnsföräldrarna i Hyllie upplever sin egenmakt som mycket stor. I Fosie anser sig 28% av skolbarnsföräldrarna ha mycket små möjligheter. Upplevelsen av egenmakt skiljer sig inte

nämnavrt mellan skolan och barnomsorgen i någon av stadsdelarna.

Tabell 77. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i skolan?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	28	17	20
2-4 Ganska små	34	31	44
5 Varken eller	16	19	20
6-8 Ganska stora	15	25	12
9-10 Mycket stora	7	8	5
	100	100	100
Medel	3,7	4,4	3,7
Totalt	129	108	60

Egenmakten verkar vara större när det gäller möjligheten att byta skola. I Fosie och Hyllie hamnar den allmänna bedömningen på samma nivå, i genomsnitt 5,6. Ens möjligheter att byta skola upplevs som klart större än möjligheterna till byte av barnomsorg. Skillnaderna i genomsnitt utfaller klart till fördel för byte av skolan, 5,6 i jämförelse med 4,0 för Fosies del.

Tabell 78. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta skola om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	12	8	13
2-4 Ganska små	14	23	18
5 Varken eller	26	23	28
6-8 Ganska stora	29	27	28
9-10 Mycket stora	17	18	12
	100	100	100
Medel	5,6	5,6	5,2
Totalt	129	108	60

Av kommunala förvaltningar innehåller Levnadsundersökningen frågor om egenmakt även när det gäller sjukvården. I jämförelse med både barnomsorgen och skolan är tilltron till egenmakten lägre, särskilt i Fosie. Där anser sig hela 40% ha mycket små möjligheter att påverka.

Tabell 79. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast inom sjukvården?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	40	30	30
2-4 Ganska små	31	34	34
5 Varken eller	16	18	19
6-8 Ganska stora	9	11	9
9-10 Mycket stora	4	6	9
	100	100	100
Medel	2,8	3,4	3,5
Totalt	444	364	139

Bland Fosies delområden verkar man vara mest pessimistisk på Östra Söderkulla, Eriksfält, Heleneholm och Kastanjegården. Andelen som helt anser sig sakna egenmakt är överrepresenterad i dessa delområden. Mest optimistisk verkar man vara på Augustenborg.

Möjligheterna att välja sjukvård ser man däremot överlag betydligt mer optimistiskt på. Inget av ovanstående mått på egenmakt kan mäta sig med synen på ens möjligheter att välja sjukvård. Minst optimistisk är man i Fosie, men stadsdelarna skiljer sig inte särskilt mycket från varandra.

Tabell 80. "Hur ser Du på Dina möjligheter att välja sjukvård?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	4	4	2
2-4 Ganska små	11	7	6
5 Varken eller	13	10	16
6-8 Ganska stora	34	38	32
9-10 Mycket stora	39	40	44
	100	100	100
Medel	7,1	7,5	7,6
Totalt	444	364	139

Jag skärskådade pessimisterna i Fosie och till dem räknar jag här alla som har angett ett svaralternativ lägre än sju, dvs lägre än medelvärdet. Till delområdena med en klar överrepresentation av pessimister hör framför allt Almvik, Heleneholm och Kastanjegården.

Hur stor egenmakt anser man sig då ha när det gäller boendet? Svaren bör förmodligen relateras till fördelningen av upplåtelseformer. Därför säger kanske en jämförelse mellan Fosie och Oxie mer om fördelningen av upplåtelseformer än om skillnader i egenmakt. Den höga andelen äganderätter och bostadsrätter i Oxie innebär andra förutsättningar för egenmakt än i Fosie. Att Oxie-borna ser mer optimistiskt på sin egenmakt i boendet bör därför knappast förvåna.

Jämförelsen mellan Fosie och Hyllie ger nog en mer rättvis bild av skillnaderna. Hyllie-borna ser klart mer optimistiskt än Fosie-borna på sina möjligheter att påverka boendet. Vanmakten verkar vara större i Fosie än i Hyllie. I Hyllie återfinns vi precis halva befolkningen på den övre hälften av skalan (svarsalternativ 6 – 10), men i Fosie 39%.

Tabell 81. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i Ditt boende?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	14	10	6
2-4 Ganska små	24	20	8
5 Varken eller	22	20	15
6-8 Ganska stora	27	31	34
9-10 Mycket stora	12	19	36
	100	100	100
Medel	5,0	5,7	7,0
Totalt	546	447	174

Jag undersökte den geografiska fördelningen av alla som har svarat mindre än medelvärdet på frågan, vilka vi kan kalla boendepessimisterna. En överrepresentation av boendepessimister råder i synnerhet på Heleneholm, men även på Augustenborg och Hermodsdal. På Heleneholm bedömer hela 83% av befolkningen sina påverkansmöjligheter som mindre än genomsnittet för stadsdelen. På Augustenborg tillhör 63% av befolkningen pessimisterna och på Hermodsdal 54%.

Den kraftigaste underrepresentationen av boendepessimister finner vi på Västra Söderkulla, Östra Söderkulla och Kastanjegården. Där anser sig mindre än 20% av befolkningen i respektive delområde ha svagare egenmakt än stadsdelens genomsnitt.

Tabell 82. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta bostad om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	10	3	7
2-4 Ganska små	13	10	13
5 Varken eller	16	12	16
6-8 Ganska stora	24	30	28
9-10 Mycket stora	37	44	36
	100	100	100
Medel	6,6	7,5	6,9
Totalt	546	447	174

Även möjligheterna att byta bostad upplever man som sämre i Fosie än i Hyllie och Oxie. 10% av Fosieborn anser sig ha mycket små möjligheter. Av alla som har svarat mindre än medianvärdet 7 bor en överrepresentation på Almvik, Augustenborg och Heleneholm. Där utgör andelen pessimister minst 50%.

Avslutningsvis har jag även undersökt hur stor egenmakt man anser sig ha när det gäller arbetet. Frågan handlar om ens möjligheter att påverka vad man anser vara viktigast i arbetet. Stadsdelarna skiljer sig inte särskilt mycket, men Fosie-borna i allmänhet anser sig ha sämre möjligheter än såväl Hyllie-borna som Oxie-borna.

Tabell 83. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka vad som är viktigt för Dig i Ditt arbete (t ex uppläggning och inriktning)?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	8	5	6
2-4 Ganska små	13	11	8
5 Varken eller	10	14	11
6-8 Ganska stora	37	39	40
9-10 Mycket stora	31	31	34
	100	100	100
Medel	6,6	6,9	7,2
Totalt	274	211	119

Även möjligheterna att byta jobb ser man mer pessimistiskt på i Fosie än i såväl Hyllie som Oxie. I Fosie anser sig hela 39% ha mycket små möjligheter att byta jobb.

Tabell 84. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta jobb om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	39	32	30
2-4 Ganska små	28	26	31
5 Varken eller	11	14	15
6-8 Ganska stora	13	21	18
9-10 Mycket stora	10	7	7
	100	100	100
Medel	3,3	3,7	3,6
Totalt	274	211	119

3.6.4 Sammanfattning

- Kommunala förvaltningar: Fosie-borna är mer nöjda med barnomsorgen än med skolan. Mest nöjda är man emellertid med lokalsjukvården. De senaste årens förändringar inom barnomsorg och skola är man mest missnöjd med i Oxie, medan Fosie-borna och Hyllie-borna värderar förändringarna ungefär lika.
- Barnomsorgen: Fosie-borna är ungefär lika nöjda med barnomsorgen som Hyllie-borna, men något mindre nöjda än Oxie-borna. Barnomsorgspersonalens bemötande är vad Fosie-borna säger sig vara mest nöjda med. Barnomsorgens pedagogiska innehåll är man däremot minst nöjd med.
- Skolan: Fosie-borna är ungefär lika nöjda med skolan som Oxie-borna, men mindre nöjda än Hyllie-borna.
- Lokalsjukvården: Fosie-borna är något nöjdare än Oxie-borna, men inte lika nöjda som Hyllie-borna. Sjukvårdspersonalens bemötande är vad Fosie-borna säger sig vara mest nöjda med. Kontinuitet och väntetider är man minst nöjda med.
- Nästan hälften av invånarna i Fosie kände inte alls till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för. Av delområdena var man minst informerad om stadsdelsfullmäktige på Heleneholm.
- 71% av Fosie-borna trodde inte att stadsdelsfullmäktige skulle leda till ökade kontakter med politiker och tjänstemän. Mest pessimistisk var man på Heleneholm.
- 52% av Fosie-borna ansåg inte att stadsdelsfullmäktige underlättar kontakten med kommunala politiker. Mest pessimistisk var man på Heleneholm och Kastanjegården.
- 62% av Fosie-borna trodde inte att stadsdelsfullmäktige skulle ge 'vanligt folk' större inflytande. Mest pessimistisk var man på Heleneholm, Eriksfält, Gullvik och Kastanjegården.
- 48% av Fosie-borna trodde inte att stadsdelsfullmäktige skulle leda till bättre service. Mest pessimistisk var man på Kastanjegården.
- Egenmakt i inflytande: Fosie-borna anser sig ha störst egenmakt i förhållande till arbetet. På andra plats hamnar boendet. Egenmakten i skola och barnomsorg är ungefär lika stor. Sämst egenmakt anser man sig ha i förhållande till sjukvården. Fosie-bornas egenmakt är generellt sett lägre än Hyllie-borna och i synnerhet Oxie-bornas.

- Egenmakt i val: Fosie-borna anser sig ha störst valmöjligheter i förhållande till sjukvården och boendet. Både när det gäller sjukvården och boendet anser sig man emellertid inte ha lika stora valmöjligheter som Hyllie-borna och Oxie-borna. Fosie-borna upplever möjligheterna att välja skola som klart större än att välja barnomsorg. Sämst valmöjligheter anser man sig ha inom arbetslivet.

3.7. HELHET

3.7.1 Bäst i stadsdelen

Levnadsundersökningen innehåller frågor med öppna svar om vad som är bäst respektive sämst i stadsdelen. Intervjupersonerna kunde således svara precis vad de ville. Jag gick igenom samtliga svar och kategoriserade dem på ämne. Resultaten på frågan om vad som är bäst framgår av tabellen nedan. Under rubriken Grönt finner vi allt som har med grönt att göra, t ex grönområden och parker. I nästan samtliga fall använder intervjupersonen själv ordet grönt. Rubriken Grönt är närbesläktad med Stadsmiljö men ändå skiljaktig. Stadsmiljö handlar om områdets fysiska utformning, t ex husstorlekar och rymd. Så fort ordet miljö förekommer kategoriserar jag på Stadsmiljö. Rubriken kommersiell service inbegriper såväl bank och post som affärer och stormarknader.

Med Lokalt läge menar jag närheten till affärer och kommunal service. När man nämner just t ex närheten till affärer så kategoriserar jag på både Lokalt läge och Kommersiell service. Att affärer ligger nära innebär givetvis inte självklart kvalitet i utbudet. Ändå måste närhet betraktas som en tillgång, vilket i sig utgör en kvalitet. Ordet närhet använder jag också för kategoriseringar under rubriken Globalt läge, men då innefattas områdets placering i staden, t ex centralt eller nära till havet.

Svar: Ja. Min syn på stadsdelen har förändrats. Fosie består inte bara av höghus innehållande människor som har problem och är missnöjda. Bebyggelsen är varierad. Det finns 50-talskvarter omgivna av gator med tät storstadstrafik, nybyggda villakvarter där bilarna försiktigt smyger in i carporten, höghuskvarter där gårdarna och lekplatserna är översvämmade av barn, låghuskvarter med prydliga, snörräta rabatter omgärdade av staket och äldre villakvarter där alla busen är olika och har stora, grönskande

trädgårdar. Många av de jag träffat har bott länge i sitt bostadsområde. De trivs bra och tycker att de har nära till den service de behöver. När jag frågar vilket område i Malmö de helst skulle vilja bo i svarar de ofta: "Här, där jag bor". Jag har träffat flera ensamboende ungdomar och förvånats över att bara en av dem efterlyst någon form av samlingsställe i området. Bland ungdomarna är det dock flera som gärna skulle vilja bo centralt, kanske helst nära Triangeln. Något annat jag upptäckt är att det faktiskt finns träd i Malmö. Inte bara i parkerna utan också i bostadsområdena. Fortfarande tycker jag att de flesta grönområdena består av för mycket gräsmatta men det finns som sagt både träd och buskar. Grönskan uppskattas av de boende och nämns ofta som en positiv egenskap för bostadsområdet. (Karin Ingvarsson)

Alla svar som tar fasta på områdets sociala liv eller brist på sociala liv, t ex lugn och ro, kategoriserar jag under rubriken Socialt liv. Här återfinns vi också t ex kollektiva manifestationer eller frånvaro av kriminalitet. När intervjupersonerna framhåller t ex många barnfamiljer eller likasinnade kategoriserar jag på ämnet Social sammansättning. Rubriken Boende omfattar allt som har med själva bostaden att göra, dvs även vaktmästare och hyresvärd. Ämnena sjukvård, skola, barnomsorg och övrig offentlig service gäller både kvaliteten och tillgängligheten. Liksom i fallet ovan med den kommersiella servicen så kategoriserar jag t ex på både Lokalt läge och Sjukvård, när någon framhåller närheten till sjukvården.

Fosie-borna prisar framför allt sina grönområden och parker, men något mindre än Hyllie-borna och Oxie-borna. Ämnet Grönt förekommer i 41% av svaren. Därefter följer tillgången och kvaliteten på den kommersiella servicen, dvs banker och affärer, vilket Fosie-borna uppenbarligen värdesätter betydligt mer än både Fosie-borna och Oxie-borna. 35% av Fosie-borna fäster stor vikt vid sina bostadslokala läge, dvs närheten till service av olika slag. På fjärde plats

kommer "Socialt liv". I de flesta fall handlar det emellertid om frånvaron av socialt liv; dvs lugn och ro. Kategorin "Socialt liv" förekommer i mindre utsträckning än hos Hyllie-borna.

Även bostadens globala läge och stadsmiljön värdesätts av Fosie-borna i mindre utsträckning än av såväl Hyllie-borna som Oxie-borna. Oftast är det förekomsten av ordet miljö som jag har tagit fasta på. Svaren från Fosie-borna verkar inte innehålla särskilt många nyanser i synen på stadsmiljön. I Hyllie talar man t ex även om "Rymd mellan husen", "Öppet och luftigt", eller "Vyerna", vilket i stort sett saknas hos Fosie-borna. I övrigt skiljer sig inte Hyllie-bornas och Fosie-bornas svar nämnvärt. Skillnaderna gentemot Oxie-borna är genomgående större, vilket kanske förefaller ganska naturligt eftersom stadsdelarna skiljer sig så mycket i stort, t ex vad gäller lokalisering, storlek, upplåtelseformer och miljö.

Tabell 85. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Grönt	41	46	43
Kommersiell service	38	22	13
Lokalt läge	35	32	26
Socialt liv	28	37	23
Globalt läge	16	27	26
Stadsmiljö	14	23	22
Kommunikationer	14	15	26
Sjukvård	11	8	9
Trafiksituation	10	12	4
Barnvänligt	9	7	13
Övrig offentlig service	9	7	16
Social sammansättning	8	10	3
Fritidsmöjligheter	8	8	11
Skola	8	7	5
Boendet	7	8	2
Gemenskap	4	7	4
Barnomsorg	4	2	1
Renhållning och underhåll	2	3	0
Nöjen	1	4	0
Totalt	439	407	144

Eftersom ämnena delvis glider in i varandra har jag urskiljt tre huvudrubriker, nämligen socialt, miljö och service. Under rubriken "Socialt" ingår befolkningens sociala sammansättning, socialt liv, kultur och gemenskap. Rubriken "Miljö" täcker in stadsmiljön, barnvänlighet, fritidsmöjligheter, trafiksituation, grönområden, samt globalt och lokalt läge. Med miljö avser jag här således stadsdelen i fysisk mening. Under rubriken "Service" samsas såväl kommersiell som offentlig service, dvs affärer, boende, nöjen, kommunikationer, renhållning och offentlig service i allmänhet. Nedanstående tabell anger hur stor andel av populationen som har nämnt minst ett av ämnena under respektive rubrik:

Tabell 86. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Socialt	37	47	28
Miljö	81	85	83
Service	59	51	44
Totalt	439	407	144

Fosie-bornas syn på stadsdelens sociala innehåll hamnar mitt emellan Hyllie-bornas och Oxie-borna. Det sociala innehållet värdesätts mest av Hyllie-borna och minst av Oxie-borna. Eftersom jag här inte bara inkluderar ämnet "Socialt liv" så handlar det inte bara om lugn och ro. Föregående tabell visar hur Hyllie-borna även nämner "Social sammansättning" och "Gemenskap" i högre utsträckning än Fosie-borna och Oxie-borna. Miljö-kvaliteterna verkar däremot betyda ungefär lika mycket i stadsdelarna. Service-kvaliteter nämner däremot framför allt Fosie-borna.

Jag var hos en dam på Lindängen. Hon var treksam till intervjun och tyckte att hon var för gammal. Det var dock inte svårt att övertala henne. Hon var mycket trevlig. När jag skulle gå talade hon om hur trevligt det hade varit, vilket hon inte hade trott när hon själv hade tittat på formuläret. Hon önskade mig en riktigt bra dag och tackade mig för en trevlig pratstund. Då kändes det som om jag växte flera cm. (Birgitta Ekeblad)

Själva svarsfrekvensen på frågan säger nog också en hel del om stadsdelens kvaliteter. Ju fler invånare som har något att säga, desto påtagligare kan stadsdelens kvaliteter sägas vara. Hyllie har den i särklass högsta svarsfrekvensen. Hela 91% av populationen ansåg sig ha någonting att säga om stadsdelens kvaliteter. Hyllie toppar statistiken även när det gäller alla som svarade. Antalet kvaliteter som varje intervjuperson nämnde hamnade i medeltal på 2,6, till skillnad från 2,5 i Fosie och bara 2,2 i Oxie.

Tabell 87. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (andel svarande)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Svar	79	91	83
därav 1 svar	22	18	26
därav 2 svar	26	29	31
därav 3 svar	27	23	27
därav 4 svar	15	17	7
därav 5 svar	7	8	3
därav 6 svar	3	4	3
Medel av svar	2,5	2,6	2,2
Totalt	553	448	174

3.7.2 Sämst i stadsdelen

Även alla svar på frågan om vad man anser vara sämst i stadsdelen kategoriserade jag på ämne. Resultatet framgår av nedanstående tabell. Jämfört med ovanstående analys har en del nya ämnen tillkommit medan andra försvunnit. Jag har också ändrat definitionen på ämnet "Offentlig service" som nu omfattar även sjukvård, barnomsorg och skola. Liksom tidigare ingår däremot inte renhållning och underhåll.

Tabell 88. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Kommersiell service	20	34	8
Trafik	17	10	5
Invandring	11	7	3
Kriminalitet	10	12	22
Socialt liv	10	10	19
Offentlig service	9	14	14
Social sammansättning	9	8	9
Inget	9	3	3
Missbruk	8	2	1
Renhållning och underhåll	7	8	12
Stadsmiljö	6	5	17
Kommunikationer	5	11	9
Boendet	5	6	6
Läge	5	3	5
Oväsen	5	3	1
Fritidsmöjligheter	5	2	2
Barnvänligt	5	0	1
Väld	2	1	12
Gemenskap	2	1	0
Aktivitet	1	0	0
Kultur	0	1	0
Nöjen	0	0	2
Totalt	369	305	129

Fosie-borna beklagar sig i synnerhet över den kommersiella servicen. Liksom i Hyllie handlar missnöjet med den kommersiella servicen i de flesta fall om en avsaknad av post och bank. Frånvaron av post och bank är vad invånarna upplever som allra sämst. Missnöjet med den kommersiella servicen når däremot inte på långt när upp till Hyllies nivåer. Fosie-bornas och Hyllie-bornas svar på frågorna om bäst och sämst visar sig stämma ganska väl överens. På frågan om vad som är bäst i stadsdelen nämner 38% av Fosie-borna och 22% av Hyllie-borna den kommersiella servicen. På frågan om vad som är sämst i stadsdelen nämner omvänt 20% av Fosie-borna och

34% av Hyllie-borna den kommersiella servicen. Fosie-bornas svar är uppenbarligen betydligt nöjdare än Hyllie-bornas med den kommersiella servicen.

En av mina första intervjuupplevelser ägde rum i en lägenhet på Lantmannagatan. Det var på förmiddagen hos en kvinna i "övre medelåldern". Lägenheten var mörk, ganska trång och nersliten och låg strax ovanför gatuplanet. Det kändes ovärdigt och dagsljuset kunde knappt tränga genom cigarettröken in till det soffbörn där intervjun ägde rum. Kvinnan drack djupa klunkar ur folksölsburken och rapade högljutt innan hon svarade på mina frågor. Hennes berättelser om sitt liv var fascinerande och rummet var fullt av foton på nära och kära. Dessutom skulle katten fylla ett år och inbjudningskortet till kalaset var just skrivna. Hon var otroligt nöjd med sin lägenhet och skulle inte vilja bo på någon annan plats på jorden. Det enda negativa med bostadsområdet var att man lagt ner Systembolaget. Hon kände sig också sviken av kommunen som rivit hennes kolonistuga och idag, just idag, skulle hon och hennes sambo börja spara 1 000:- var per månad till en sommarstuga. (Karin Ingvarsson)

Efter den kommersiella servicen följer på andra plats missnöje med trafiken. Fosie-borna är mer missnöjda med trafiksituationen i stadsdelen än Hyllie-borna och Oxie-borna. "För mycket trafik", svarar en del, medan andra klagar över t ex "Buller från bussarna". Problemen verkar vara värst på Gullvik, Heleneholm och Kastanjegården.

Även svar som kan kategoriseras under rubriken "Invandring" nämns i högre grad av Fosie-borna än av Hyllie-borna och Oxie-borna. För tio år sedan skrev jag en bok tillsammans med Tomas Peterson och Björn Fryklund om Skånepartiet. Enligt våra slutsatser hade frågan om invandrarnas vara eller inte vara en större genomslagskraft i den politiska diskussionen än ute bland folk. Invandrarfrågan hade inte samma

avgörande betydelse för Skånepartiets stora framgång i kommunalvalet 1985 som man gjorde gällande i den politiska debatten. Att döma av de ändå förhållandevis låga siffrorna ovan vill jag nog hålla fast vid slutsatsen. Missnöjet under rubriken "Invandring" riktar sig dessutom ganska sällan mot invandrare som sådana, utan snarare mot proportionerna mellan svenskar och invandrare. "För många invandrare", heter det oftast. Koncentrationen av invandrare anses vara för stor. Missnöjet är särskilt stort på Augustenborg.

På fjärde plats kommer kriminaliteten, t ex inbrott i källaren eller bilar. Värst verkar situationen vara på Lindängen. En lika hög andel beklagar sig över det sociala livet, t ex oro, bråk och allmän stökighet. Främst är det invånarna på Nydala som nämner kriminaliteten. Nydalatorget och Nydalaparken pekas ut av ganska många, även av invånare i de kringliggande delområdena Gullviksborg, Hermodsdal och Almhög. Även missbruksproblemen verkar vara klart störst på Nydala. Att döma av svaren från vår undersökning är missbruksproblemen överhuvudtaget av större omfattning i Fosie än i Hyllie och Oxie.

Den offentliga servicen förekommer däremot inte lika ofta i Fosie-bornas svar som i Hyllie-bornas eller Oxie-bornas. Främst är det i svaren från invånarna på Gullvik som den offentliga servicen förekommer. På Heleneholm, Almhög och Kastanjegården nämner däremot ingen av intervjupersonerna den offentliga servicen.

I Fosie säger sig 9% av intervjupersonerna uttryckligen inte komma på någon enda brist i stadsdelen. Samma svar förekommer hos 3% av såväl Hyllie-borna som Oxie-borna. Kan den tydliga skillnaden tolkas som ännu ett tecken på större gap mellan människors levnadsvillkor i Fosie än i Hyllie och Oxie? Andelen intervjupersoner som uttryckligen inte kan komma på något negativt om stadsdelen är i hög grad koncentrerade till delområdet Västra Söderkulla. Där kan mer än var fjärde invånare inte komma på något om sin stadsdel. Mer än hälften av

alla Fosie-bor som inte kan komma på något negativt om stadsdelen bor på Västra Söderkulla.

Liksom i föregående fråga har jag urskiljt tre huvudrubriker, nämligen socialt, miljö och service. Under rubriken "Socialt" ingår kriminalitet, befolkningens sociala sammansättning, socialt liv, invandring, oväsen, missbruk, våld, kultur och gemenskap. Rubriken "Miljö" täcker in stadsmiljön, fritidsmöjligheter, trafiksituation och läget. Med miljö avser jag här således stadsdelen i fysisk mening. Under rubriken "Service" samsas såväl kommersiell som offentlig service. Nedanstående tabell anger hur stor andel av populationen som har nämnt minst ett av ämnena under respektive rubrik:

Tabell 89. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Socialt	43	36	49
Miljö	34	20	29
Service	41	60	46
Totalt	369	305	129

Av de tre stadsdelarna är Fosie-borna minst missnöjda med servicen i stadsdelen. Missnöjet med miljön är däremot störst i Fosie och det beror framför allt på trafiksituationen.

Liksom i ovanstående fråga om stadsdelens kvaliteter har jag också jämfört svarsfrekvenserna. Själva svarsfrekvensen på frågan säger nog också en hel del om stadsdelens brist på kvaliteter. Ju fler invånare som har något att säga, ju påtagligare kan stadsdelens brister sägas vara. Mest benägen att vädra sitt missnöje verkar man vara i Oxie. Fosie och Hyllie hamnar på samma nivå. En betydligt högre andel av befolkningen i Fosie anser sig således ha något positivt att säga om stadsdelen, 79% jämfört med 67% på frågan om stadsdelens brister. Svaren är dessutom färre än i frågan om stadsdelens kvaliteter. Intervjupersonernas svar innehåller i genomsnitt 1,5 ämnen, mot 2,5 i frågan om kvaliteterna.

Tabell 90. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (andel svarande i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Svar	67	68	74
därav 1 svar	64	67	64
därav 2 svar	26	27	26
därav 3 svar	7	6	9
därav 4 svar	2	0	2
därav 5 svar	1	0	0
därav 6 svar	0	0	0
Medel av svar	1,5	1,4	1,5
Totalt	553	448	174

3.7.3 Favoritområde i Malmö

Levnadsundersökningen innehåller en fråga om i vilket bostadsområde man helst vill bo. Var man helst vill bo kan bero på en rad olika mer eller mindre personliga orsaker, men svaren på frågan säger nog ändå en hel del om stadsdelens kvaliteter, totalt sett. I nedanstående tabell har jag listat Fosie-bornas 10 populäraste delområden.

Tabell 91. "Vilket bostadsområde i Malmö skulle Du helst vilja bo i?" (%)

	Delområde
Västra Söderkulla	9
Gamla Limhamn	9
Lindängen	6
Ribersborg	6
Almvik	6
Limhamns hamnomr	5
Nydala	4
Gamla staden	4
Gullvik	3
Kulladal	3

Ett av stadsdelens egna delområden toppar statistiken, nämligen Västra Söderkulla där 9% av Fosie-borna helst av allt vill bo. Av de 10 populäraste delområdena ligger 5 i Fosie. 47% av Fosie-borna vill helst bo i sin egen stadsdel, vilket kan jämföras med 60% av Hyllie-borna. Oxie-borna sätter ett ännu något högre betyg på sin stadsdel. 63% vill helst bo i sin egen stadsdel. I Hyllie ligger 7 av Hyllie-bornas 10 populäraste delområden i den egna stadsdelen. I Oxie är 5 av de 10 populäraste delområdena belägna i den egna stadsdelen.

3.7.4 Levnadsförhållanden

Frågorna i Levnadsundersökningen gäller olika aspekter på invånarnas levnadsförhållanden. Utifrån min analysmodell analyserar jag svaren, dimension för dimension. Dessutom är det min uppgift att dra slutsatser om hur de olika dimensionernas sociala krafter hänger ihop. Jag ville emellertid också ha reda på hur invånarna bedömer helheten i sina egna levnadsförhållanden. Därför avslutas undersökningen med några frågor om hur man värderar sina levnadsförhållanden. Givet helheten av alla kvaliteter och brist på kvaliteter, hur värderar medborgaren sina egna levnadsförhållanden, totalt sett?

Tabell 92. "Hur vill Du själv värdera Dina levnadsförhållanden?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Mycket bra	15	26	20
2 Ganska bra	49	57	58
3 Varken eller	21	11	16
4 Ganska dåligt	13	5	4
5 Mycket dåligt	2	1	2
	100	100	100
Medel	2,4	2,0	2,1
Totalt	553	446	172

Av invånarna i de tre stadsdelarna är det Hyllieborna som sätter högst betyg på sina levnadsförhållanden. 26% av Hyllie-borna sätter högsta betyg på sina levnadsförhållanden, vilket överträffar både Oxie-borna och Fosie-borna. Av Fosies delområden är andelen invånare som inte uttryckligen värderar sina levnadsförhållanden positivt (svarsalternativ 3 eller högre) överrepresenterade på framför allt Heleneholm, Hermodsdal och Augustenborg. Där anger högst 50% av invånarna värdena "Mycket bra" eller "Ganska bra", vilket kan jämföras med stadsdelsgenomsnittets 64%. Särskilt bra verkar man ha det på Kastanjegården och Eriksfält.

Tabell 93. "Om Du tänker tillbaka på de senaste 5 åren, tycker Du att Dina levnadsförhållanden under denna tid försämrats, förbättrats eller varit i stort sett oförändrade?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Kraftig försämring	12	10	9
2 Försämring	39	28	28
3 Oförändrade	28	35	36
4 Förbättring	17	24	23
5 Kraftig förbättring	4	4	5
	100	100	100
Medel	2,6	2,8	2,9
Totalt	553	446	172

Vi frågade också hur invånarnas levnadsförhållanden har förändrats. Mest har Fosie-bornas levnadsförhållanden försämrats. Drygt hälften (51%) av Fosie-borna säger sig ha fått försämrade levnadsförhållanden under de senaste 5 åren. Hyllieborna och Oxie-borna är inte lika missbelåtna. I såväl Hyllie och Oxie har levnadsförhållandena försämrats för 38%.

Av Fosies delområden är det på Hermodsdal, Lindängen och Augustenborg som man anser sig ha drabbats mest av försämringar. På Hermodsdal säger sig 62% av befolkningen ha drabbats av försämringar under de senaste 5 åren (svarsalternativ 1 och 2). Minst anser sig befolkningen på Västra Söderkulla ha drabbats.

Nu ska jag berätta närmare om en kvinna i 45-års ålder som jag intervjuede på Sofielundskolan och som jag kände, eller jag visste vem hon var, sedan fem år tillbaka.

Jag döper henne till Vicki. När jag såg henne försökte jag läsa av hennes ansikte vad livets fem år hade gjort med henne. Jag såg ett djupt veck i hennes panna mellan ögonbrynen.

Det vecket fanns inte där för fem år sedan! Fem år är fem år. Det är mycket som binner hända på den tiden. Förändringar som inte märks när man lever i nuet men som blir tydliga när man blickar bakåt. Annars tyckte jag inte att hon hade föräldrats nämnvärt.

Hon var, till det yttre, ganska lik sig själv som hon var för fem år sedan. Hon var nu klädd i svart som kanske är hennes favoritfärg. Hon verkade en aning trött och sliten; hon kanske hade sovit dåligt på natten. Vicki har alltid intresserat sig för frågor som är gemensamma för de boende i stadsdelen. Då för fem år sedan hade jag min arbetsplats på Gullviksborg där Vicki bor sedan 20 år tillbaka. Hon arbetade då som kommunal dagmamma och jag såg henne ofta ute på gården med ungarna och andra dagmammor. Jag beundrade hennes livsglädje, öppenhet och aktivitet i stadsdelen.

Vid ett tillfälle intervjuede jag henne ute på gården. Hon var stolt över Gullviksborg som blivit så fint efter renoveringen. Centret i Gullviksborg var fullt av aktiviteter på den tiden.

Det fanns gott om affärer. Folkets Hus kallade sig för "Världshuset" och höll på med intressanta konstutställningar. Efter att Gullviksborg på 1970-talet hade förfallit så hade området ryckts upp rejält efter mitten av 1980-talet. Många goda krafter hade säkert samverkat för att det hade blivit så bra. Folk kände stolthet över sitt område, skammen att bo på ett "slumområde" var bortsuddad. Livet är som ett hjul; det rullar, ner, upp, ner igen, upp igen. Även Romarriket hade sin uppgång och sitt fall. Så varför inte stadsdelarna?

Nu tillbaka till Vicki 1996. Vicki har blivit änka. Hon bor tillsammans med sin tonårsdotter. Hon jobbar inte längre som dagmamma utan som vårdbiträde på ett privat vårdhem. Hon har bra lön men hon får slita hårt för pengarna. Företaget försöker klara verksamheten med så lite personal som möjligt. Vicki har erfarenhet av både kommunal och privat sektor. Hon vet inte hur länge

hon ska orka fortsätta som hon gör nu. Livet har blivit hårt och desillusionerat.

Vicki tycker att det blivit mycket sämre i sambället på fem år. Hennes egen ekonomi är däremot bättre än innan, med änkepension och barnpension, men det tycks inte kompensera det som gått förlorat. Vicki har mist sin livskamrat. Hon tycker att Gullviksborg åter har börjat förfalla. I centret finns nu inte mycket mer än kvarterspolis och frisör. Hon är ledsen att fritidsgården för barn och ungdom har stängts. Det finns inget att göra för ungdomar. Vickis aktivitet på bostadsområdet har avtagit men inte uppbörjt helt. Hon är med i självförvaltningen av utemiljön. För att det är så fint; grönt, lummigt och välskött på Gullviksborg kan man tacka de boende, värden MKB och naturen. Vicki är stolt över utemiljön. Många känner henne. Speciellt ungdomar hälsar på henne när de träffas ute. Hon är inte ett dugg rädd för någon på bostadsområdet när det är mörkt.

Hon berättade att hon vid ett tillfälle blev omringad av ett ungdomsgäng men när de upptäckte vem hon var sa de "äsch, det är ju Vicki, henne måste vi lämna ifred". Några av ungdomarna hade varit dagbarn hos Vicki. Det är många dagbarn, som nu är vuxna, som kommit för att hälsa på henne efter många år. Vicki tyckte det var märkligt att så många av dagbarnen fortfarande bor kvar i Gullviksborg. Jag tycker att Vicki är ett bra exempel på vad som hänt i en stadsdel. Hon har levt med den nedåtgående och uppåtgående utvecklingen i Gullviksborg under minst 20 års tid. Hon har inte förlorat känslan för sin stadsdel. Det är sådana personer som Vicki, deras entusiasm och engagemang som skapar levande stadsdelar. (Ulla-Majja Tanskanen)

3.7.5 Sammanfattning

- Grönområdena toppar listan över vad Fosie-borna betraktar som bäst i stadsdelen. Därefter följer den kommersiella servicen, det lokala läget och socialt liv.
- Fosie-borna har i allmänhet mindre positivt att säga om sin stadsdel än Oxie-borna och i synnerhet Hyllie-borna.
- Den kommersiella servicen toppar listan över vad Fosie-borna betraktar som sämst i stadsdelen. Därefter följer trafiken, invandringen och kriminaliteten.
- Fosie-borna har ungefär lika mycket negativt att säga om sin stadsdel som Hyllie-borna, men något mindre än Oxie-borna.
- 47% av Fosie-borna vill helst av allt bo i sin egen stadsdel, jämfört med 60% av Hyllie-borna och 63% av Oxie-borna.
- Fosie-borna sätter ett sämre betyg på sina levnadsförhållanden än Hyllie-borna och Oxie-borna. Minst nöjd med sina levnadsförhållanden är man på Heleneholm, Hermodsdal och Augustenborg.
- Fosie-bornas levnadsförhållanden har försämrats mer än Hyllie-bornas och Oxie-bornas. Störst försämringar har invånarna på Hermodsdal, Lindängen och Augustenborg drabbats av.

4. SLUTSATSER

Vilka sociala värden innehåller stadsdelen Fosie?

Hur stark är segregationen?

Vad innebär segregationen?

Kan vi rentav urskilja olika sociala världar?

I rapportens början ställde jag en rad frågor om segregation, dess innebörd, omfattning och orsaker. Jag undrade också om stadsdelarna är segregerade i sig eller om gränserna går mellan stadsdelarna.

För att kunna besvara frågorna har jag velat ta fasta på stadsdelarnas möjligheter och inte bara begränsa mig till problemen. Allt för ofta brukar forskningen om segregation grunda sig på en människosyn som klassificerar befolkningsgrupper utifrån deras förhållande till marknadsekonomin. Mått som förvärvsfrekvens, arbetslöshet och inkomst anses säga hela sanningen om situationen i en stadsdel. Jag har istället utgått från en människosyn som i första hand betonar människors sociala egenskaper och då vidgas perspektivet på stadsdelen. Då syns även andra sociala krafter.

I rapporten har jag analyserat en rad olika sociala krafter i stadsdelen med hjälp av en analysmodell som består av sju dimensioner, vilka jag sen delar in i olika underdimensioner. För varje dimension undersöker jag de sociala krafterna och mäter deras styrka. Styrkan mäter jag i homogenitet. Ju större homogenitet, desto starkare social kraft. En blandning av t ex bostadsbeståndet skapar ingen homogen social kraft. Det kan däremot en hög andel arbetslösa göra. Koncentrationer av arbetslösa kan t ex utgöra en gynnsam grogrund för idéer om utanförskap.

Geografiska koncentrationer av starka sociala krafter, t ex i ett bostadsområde, definierar jag som segregationspoler. Ofta talar man felaktigt om bostadsområden eller rentav stadsdelar som segregerade. En hög geografisk koncentration av t ex personer med utländsk bakgrund är emellertid inte självklart liktydigt med segregation, utan bör snarare betraktas som en segregationspol. Först när en segregationspol med motsatt social kraft uppstår, t ex en hög geografisk koncentration av personer med svensk bakgrund, kan vi tala om segregation. Vi måste således först peka ut segregationspolerna innan vi kan dra slutsatser om segregation. Utan segregationspoler ingen segregation.

Frågan om i vilken utsträckning de starka sociala krafterna är positiva eller negativa för stadsdelen kan jag emellertid inte besvara uttömmande i delrapporterna. Svaret på den frågan beror nämligen i hög utsträckning på vilka stadsdelar och vilket Malmö vi vill ha. Svaret kräver också ett perspektiv på integration, vilket jag inte har haft möjligheter att utveckla i projektets delrapporter. Min avsikt är att återkomma till frågeställningen om goda och dåliga krafter i projektets huvudrapport.

4.1 Sociala värden ...

Historisk segregation

Fosie är en mycket ung stadsdel. Dess bostadsområden har inte funnits mer än några decennier. Ändå saknar inte stadsdelen en mycket framgångsrik social historia att hämta kraft från. Jag tänker i första hand på Augustenborg, ett av Malmös främsta exempel på efterkrigstidens sociala bostadspolitik.

I Fosie avtecknar sig de olika stadierna i den svenska efterkrigstidens bostadspolitik synnerligen väl. En vandring genom historien börjar lämpligtvis på Augustenborg, MKB:s första bostadsområde. Augustenborg präglades av 1945 års bostadssociala utredning och dess tankar om grannskapsenheter. En fortsatt vandring genom Almhög, Nydala och Söderkulla visar hur idealen om grannskapsenheter allt mer låter sig överordnas ekonomiska överväganden om storskalighet. Ute på Lindängen har närsamhällets grannskapsenheter definitivt ersatts av fjärrsamhället. Delområdenas gränser sammanfaller således i stor utsträckning med tidsperiod.

Rent historiskt rymmer nog stadsdelen en viss spänning mellan just Augustenborgs grannskapsmiljöer och miljonprogrammets Lindängen. Kanske kan vi tala om en historisk segregation. Invånarna på Augustenborg borde kunna hämta en helt annan kraft ur sitt områdes historia än invånarna på Lindängen.

Rumslig segregation

Jag kan urskilja tre rumsliga segregationspoler i Fosie. En första pol representeras av delområdena Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält. Där bor merparten av invånarna i stora bostäder och i äganderätter. Invånarna är bland de mest nöjda i stadsdelen med sin bostad. Den första polens kraft försvagas av att delområdena inte ligger i direkt anslutning till varandra. Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält är belägna i olika delar av stadsdelen.

En andra pol representeras av Västra och Östra Söderkulla samt Almvik. Där bor mer än 95% i bostadsrätter. Invånarna är bland de mest nöjda i stadsdelen med sitt boende. Till skillnad från den första polen ligger dessa tre delområden belägna i direkt anslutning till varandra.

En tredje pol representeras framför allt av Heleneholm och Hermodsdal. Där är bostäderna inte alls lika stora och merparten av invånarna bor i privata hyresrätter. Invånarna är bland de minst nöjda i stadsdelen med sitt boende. Heleneholm och Hermodsdal ligger visserligen inte i direkt anslutning till varandra, men vi kan på goda grunder inkludera även Nydala och då sträcker sig segregationspolen i ett sammanhängande bälte från stadsdelens norra del in i dess mitt.

Kanske är det emellertid framför allt Kastanjegården och Heleneholm som representerar den rumsliga segregationens ytterligheter. Intrycket förstärks av att dessa delområden ligger i varsin ände av stadsdelen, Heleneholm i norr och Kastanjegården i söder. Stadsdelens största bostäder finns på Kastanjegården och där bor samtliga invånare i äganderätt. Stadsdelens minsta bostäder finns på Heleneholm.

Demografisk segregation

Fosie rymmer två tydliga demografiska segregationspoler. Den ena polen representeras av stadsdelens norra del. På Augustenborg bor stadsdelens i särklass högsta koncentration av personer med utländsk bakgrund. Koncentrationen är hög även

i kringliggande delområden. Augustenborg, Hindby och Hermodsdal har stadsdelens sämsta fysiska hälsa. Sämst psykisk hälsa har invånarna på Augustenborg, Heleneholm, Hermodsdal och Nydala. Andelen rökare är högst på Augustenborg, liksom även andelen förtidspensionärer. Hermodsdal, Heleneholm och Augustenborg har stadsdelens lägsta bofasthet. Samtliga dessa delområden ligger i stadsdelens norra del, mer eller mindre i direkt anslutning till varandra.

Augustenborg får nog sägas representera den demografiska segregationens ena ytterlighet. Dess andra ytterlighet representeras helt klart av Kastanjegården. Där bor stadsdelens lägsta koncentration av personer med utländsk bakgrund. Invånarna är bland de mest nöjda i stadsdelen med sin hälsa. Av samtliga delområden är bofastheten högst på just Kastanjegården.

Strukturell segregation

Segregationen i Fosie följer även strukturella mönster. En segregationspol representeras av Augustenborg, Hermodsdal, Heleneholm och Nydala. Dessa delområden toppar arbetslöshetsstatistiken. Andelen barnfamiljer är antingen låg eller så dominerar ensamstående föräldrar. Invånarna tillhör dem i stadsdelen som umgås minst med sina grannar. Dessutom är det invånarna i just dessa delområden som känner sig minst säkra i sina bostadsområden.

Den andra polen representeras av delområdena Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält. Dessa delområden utmärker sig med låga arbetslöshetsnivåer. Barnfamiljerna består i hög utsträckning av samboende föräldrar. Invånarna tillhör dem i stadsdelen som umgås mest med sina grannar.

Resurssegregation

Minst lika tydlig är den ekonomiska segregationen. Den ena polen utgörs av Augustenborg och Heleneholm. Andelen som inte klarar kontantmarginalen och har problem med räkningarna är högst i dessa två delområden. På Augustenborg och

Heleneholm betraktar sig 70% av befolkningen som antingen fattiga eller låginkomsttagare, vilket är högst i Fosie.

Den andra polen består av Kastanjegården, Eriksfält och Gullvik. Där klarar nästan samtliga invånare kontantmarginalen och räkningarna har nästan ingen problem med. Mindre än var tredje betraktar sig som fattig eller låginkomsttagare, vilket är lägst i Fosie.

Kulturell segregation

Vissa tecken tyder på förekomsten av en kulturell segregation i Fosie. Den ena segregationspolen utgörs av Hermodsdal, Lindängen, Augustenborg och Nydala. Dessa delområden utmärker sig genom ett särskilt lågt intresse av att gå på teater, konserter, museer eller utställningar. Den andra segregationspolen utgörs av delområdena Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält. Här verkar intresset för kulturevenemang vara starkast. Även skillnaderna i etnisk sammansättning understödjer förmodligen en kulturell segregation mellan polerna.

Maktsegregation

Valdeltagandet i det senaste kommunala valet återspeglar en tydlig maktsegregation i Fosie. Den ena segregationspolen representeras av Augustenborg och Heleneholm. Dessa två delområden utmärker sig genom ett valdeltagande under 70%. Invånarna på Augustenborg och Heleneholm är också mest pessimistiska när det gäller sin förmåga att påverka boendesituationen.

Den andra segregationspolen utgörs av Kastanjegården, Eriksfält, Gullvik, Västra Söderkulla och Östra Söderkulla. Här finner vi stadsdelens högsta valdeltagande och invånarna har stor tilltro till sin förmåga att påverka boendesituationen.

4.2 ... i olika sociala världar

Segregationens gränser går inte i första hand mellan Fosie och andra stadsdelar, utan inne i stadsdelen. I Fosie sammanfaller nämligen flera former av segregation. Segregationspolerna består i stort sett av samma delområden. Den så tydliga rumsliga segregationen är i hög grad även lika tydligt demografisk, strukturell, ekonomisk, kulturell och politisk. Därför kan vi nog med fog tala om åtminstone två olika och skilda sociala världar.

Den ena sociala världen består av Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält. Här bor merparten av invånarna i stora äganderättsbostäder och är mycket nöjda med sitt boende. Andelen personer med utländsk bakgrund är låg och invånarna mår förhållandevis bra. Invånarna bor i regel kvar ganska länge. Arbetslösheten är låg och barnfamiljerna består i hög utsträckning av samboende föräldrar. Invånarna behöver inte bekymra sig nämnvärt om sin ekonomiska situation, utan har det gott ställt. Här finns ett starkt intresse för kulturevenemang. Invånarna tror i stor utsträckning på sin egenmakt.

Till den andra sociala världen räknar jag Augustenborg, Heleneholm, Hermodsdal och delar av Nydala. Här bor merparten av invånarna i hyresrätt, antingen kommunal eller privat, och är inte särskilt nöjda med sitt boende. Andelen personer med utländsk bakgrund är hög och invånarna mår inte särskilt bra, varken fysiskt eller psykiskt. Invånarna bor i regel inte kvar särskilt länge och delområdena präglas av hög befolkningsomsättning. Arbetslösheten är hög och barnfamiljerna består i hög utsträckning av ensamstående föräldrar. Invånarnas ekonomiska resurser är synnerligen små. Intresset för kulturevenemang är inte stort. Invånarna har en ganska låg tilltro till sin egenmakt.

Ingen av de två sociala världarna är särskilt väl samlad geografiskt. Delområdena är spridda i stadsdelen. Kastanjegården, Gullvik och Eriksfält ligger i varsin ände av Fosie; i söder, öster och väster. Heleneholm och Augustenborg gränsar visserligen till

varandra, men på grund av skolorna, idrottsplatsen och Heleneholms kraftvärmeverk är avståndet mellan delområdenas bostadsområden ändå ganska stort. Avståndet till Hermodsdal är ännu större. De två sociala världarna får således sägas vara ganska fragmentariserade geografiskt, vilket säkert försvagar deras sociala kraft. Ändå måste Fosie betraktas som en starkt segregerad stadsdel.

Vad kan vi då säga om skillnaderna mellan världarna? Hur stor är segregationen? Utifrån en bredare människosyn än ekonomismens har jag i rapporten velat mäta skillnader även med andra mått än ekonomiska. Ett bostadsområde kan inte dömas ut bara med hänvisning till hög arbetslöshet och låga inkomster. Skillnaderna låter sig inte mätas enbart i termer av kallare och varmare. Världarna är framför allt olika.

När vi talar om problemen i ett bostadsområde så bör inte i första hand andra bostadsområden utgöra grunden, utan bostadsområdets egna inneboende möjligheter. Augustenborg är så att säga inte problemet och Kastanjegården lösningen. Segregationen mellan Augustenborgs och Kastanjegårdens två sociala världar kan i flera avseenden sägas vara positiv. Med positiv menar jag då möjligheterna som uppdelningen mellan världarna skapar för olika intressen, levnadssätt och människotyper.

Därmed vill jag givetvis inte dölja segregationens mörka sidor. En konstruktiv social utveckling gynnas verkligen inte av t ex dålig hälsa och låg boendekontinuitet. Min rapport sätter fingret på

ganska många brister i den ena sociala världens bostadsområden. Förutsättningarna för en konstruktiv social utveckling borde kunna förbättras avsevärt.

Om kampanjerna som Storstadskommittén skriver om och som jag nämnde i inledningskapitlet inte skall fortsätta i en strid ström utan synbara resultat vill det emellertid till att även bostadsområdenas egna inneboende möjligheter tas tillvara. Jag har t ex skrivit om Augustenborgs historia och fysiska miljöer. Demokratiska ideal läg till grund för områdets utformning. Augustenborgs upphovsmän ville med sina planlösningar "... gynna bildandet av en demokratisk människotyp, för vilken friheten och självständigheten kombineras med social ansvarskänsla". (SOU 1945:63) Därför byggde man t ex många fritidslokaler i husen.

Kanske är det kraften i områdets historia och fysiska miljöer som visar sig i statistiken över föreningsengagemang. Få delområden i Fosie har så hög mobiliseringsgrad som Augustenborg och för den delen även Hermodsdal. På Kastanjegården, Eriksfält och Gullvik uppgår mobiliseringsgraden till runt 18%. På Augustenborg och Hermodsdal är var tredje invånare aktivt engagerad i minst en förening. I ett annars ganska så dystert mörker utgör historien och miljöerna, men kanske framför allt föreningsengagemanget ljus som alla konstruktiva satsningar på den sociala världen borde låta sig vägledas av.

5. HUR?

Hur gjorde vi?

Vilka metoder användes?

Vilken svarsfrekvens resulterade projektet i?

Rapportens tredje del ägnar jag åt projektets metodologi. Begreppet metodologi brukar översättas med metodlära eller läran om vetenskapliga metoder. Min avsikt är givetvis inte att redogöra för alla tänkbara metoders för- och nackdelar. Istället vill jag använda begreppet metodologi för den helhet av metoder som kommer till användning i just vårt projekt. Projektet består nämligen av flera olika faser, var och en med sina egna metoder. Frågan om hur projektet genomfördes har därför en rad olika svar, beroende på vilken fas vi talar om. Varje fas har krävt sina egna metodologiska reflexioner och utvecklingsförlopp.

5.1 Konstruktionen av frågeformuläret

Att ställa frågor är egentligen mycket svårt. Som man frågar får man svar, brukar det heta. Det är så lätt att bygga in fördomar, normer, attityder, förutfattade meningar eller andra begränsningar i själva frågeformuleringarna. Kanske utformar man inte svarsalternativen fullständigt. Frågeformulär som inte innehåller alla tänkbara svarsalternativ förlorar sin trovärdighet. Intervjuundersökningar kräver därför noggranna och omfattande förberedelser.

I utvecklingen av Levnadsundersökningens frågeformulär läste jag in mig på en rad tidigare undersökningar, framför allt de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna, den statliga maktutredningen, folkhälsoundersökningarna i Malmö, projektet om företagen och den äldre arbetskraften, enkätundersökningen om systemskiftet i Helsingborg och utvärderingen av stadsdelsreformen i Göteborg. Jag förde också ingående diskussioner om frågeformuläret med forskare från Sociologiska Institutionen och Socialhögskolan i Lund, Samhällsmedicinska Institutionen i Malmö samt Institutet för Social Forskning i Stockholm. Dessutom prövade jag flera versioner av frågeformuläret på deltagarna från den första etappen av

Levnadsundersökningen, vilket resulterade i många konstruktiva och fruktbara synpunkter.

Merparten av frågorna i Levnadsundersökningens frågeformulär härstammar således från andra undersökningar. Jag har emellertid korrigerat en hel del av formuleringarna och anpassat såväl innehåll som form till Malmöförhållanden. Helheten är således min egen.

Levnadsundersökningen genomförs med hjälp av besöksintervjuer, antingen i hemmet eller på annan av intervjupersonen önskad plats. Den personliga kontakten i besöksintervjuer kan innebära vissa svårigheter. Kanske påverkas intervjupersonen av intervjuaren genom t ex sätt att ställa frågorna, klädsel eller attityder. Kanske kan intervjuarens ålder, kön eller nationalitet skapa blockeringar. Alla som sysslar med intervjuer måste därför lära sig hur man minimerar riskerna.

Till fördelarna med besöksintervjuer hör en i allmänhet högre kvalitet på svaren än i telefonintervjuer och framför allt postenkäter. Besöksintervjuer innebär inte samma beroende som i postenkäter av hur frågorna framställs och förklaras i formuläret. Intervjuaren kan vid behov förtydliga och förklara frågorna. Dessutom kan intervjuaren vara helt säker på vem som besvarar frågorna. I undersökningar med postenkät kan man aldrig vara helt säker på vem som svarar. Kanske hjälper andra familjemedlemmar till.

Till besöksintervjuns fördelar hör också möjligheterna att blanda kvantitativ och kvalitativ metod. Postenkäter lämpar sig nästan enbart för kvantitativa frågor med fastställda svarsalternativ. Jag ville ta tillvara dessa möjligheter och Levnadsundersökningen innehåller därför en ganska bred blandning av olika frågeformer. En renodlat kvantitativ metod kommer till uttryck i en rad olika skalfrågor av typen frekvens, kvantitet och intensitet. Kvalitativ metod används i flera frågor med öppna svar; dvs frågor där intervjupersonen inte behöver känna sig bunden av fastställda svarsalternativ utan kan

svara vad som helst. Mest kvalitativ är emellertid den metod som ligger till grund för projektets skivrarverkstäder där deltagarna får möjligheter att skriva av sig om sina upplevelser från intervjuarbetet. Därigenom tar vi tillvara även mer kvalitativa intryck och upplevelser av hur människorna i stadsdelarna lever.

5.2 Rekrytering och utbildning

Arbetet med intervjuerna kräver givetvis utbildning. Varje etapp har därför börjat med en inledande intensivutbildning i allmän forskningsmetodologi, frågemetoder, begreppsdefinition och intervjuteknik. Jag har t ex skrivit en särskild handbok med definitioner av alla ingående begrepp. Dessutom har intensivutbildningen innehållit särskilda föreläsningar och grupparbeten om etik, samt spårnings- och kontaktteknik. Framför allt har emellertid intensivutbildningen ägnats åt Levnadsundersökningens frågeformulär. Förutom ingående studier av frågeformuläret och dess begreppsdefinitioner, fråga för fråga, har deltagarna tränat sig genom åtskilliga intervjuer av varandra.

Utbildning räcker emellertid enligt min uppfattning inte. Det krävs en vana vid att möta människor i olika situationer, väntade såväl som oväntade. Det krävs också en bred förståelse och känsla för människors mer ordlösa sätt att kommunicera. Man kan inte läsa sig till en kunskap om alla signaler som människor använder i kommunikationen med andra. Därmed räcker det inte med utbildning, utan jag vill också betona vikten av intervjuarens sociala kompetens.

Jag definierade social kompetens i rapportens första del. Rent allmänt definierar jag social kompetens som människors förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Vi har i rekryteringen av projektets deltagare lagt stor vikt vid just social kompetens. I syfte att ytterligare höja deltagarnas sociala kompetens har projektet dessutom innehållit flera föreläsningar och grupparbeten på temat ”Vad är socialt?”.

5.3 Urvalet

För varje stadsdel har jag beställt urvalen från företaget Enator och deras generella databas för Malmö, kallad Magda. Beställningen har omfattat 4% av varje stadsdels befolkning i åldrarna 18-75 år. Urvalet har gjorts slumpmässigt och kan betraktas som representativt. Beställningarna har levererats på diskett. Jag har haft tillgång till uppgifter om personnummer, namn, nuvarande adress, föregående adress, födelselän, medborgarskap, civilstånd, delområde och statistikområde. Uppgifterna har inte använts för något annat syfte. En avidentifiering av svaren har skett i slutet av undersökningen.

5.4 Arbetsorganisationen

Under projektets första etapp prövade vi olika organisationsformer. Det visade sig finnas ett stort behov av handledare för varje stadsdel. I projektets andra och tredje etapp har vi därför utsett handledare för de olika stadsdelarnas grupper av deltagare. Merparten av handledarna har rekryterats bland deltagarna från den första etappen av Levnadsundersökningen. Handledarna har svarat för sammanhållningen av deltagargrupperna, men också utdelningen av namn på intervjupersoner. Jag har först delat ut namn på intervjupersonerna till handledarna portionsvis. Utdelningen har skett i form av s k spårningslistor, vilka har bestått av samtliga uppgifter om respektive intervjuperson. Jag har löpande registrerat utdelningen till handledarna i min databas.

Handledarna har i sin tur delat ut spårningslistorna till deltagarna. Därefter har deltagarna först delat ut formulären i brevlådorna och därefter tagit kontakt med intervjupersonen, främst genom telefon. Såväl utdelning som telefonkontakt har ofta krävt ett omfattande spårningsarbete. Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) har färre invånare tillgång till telefon i Malmö än i andra svenska städer. Malmö toppar också statistiken över andelen abonnenter med hemligt telefonnummer. Till stöd har deltagarna haft den handbok som jag har skrivit. Förutom definitioner

av alla ingående begrepp i frågeformuläret har handboken bestått av allmänna råd om presentation och intervjuer.

Jag har just fått tio nya intervjupersoner på lappar. Jag försöker hitta tel nummer till mina namn. Jag hittar två namn. Då ringer jag till nummerupplysningen och får ett tel nummer till. Tre personer har hemligt nummer och resten finns det ingen uppgift om. Då försöker jag med folkbokföringen. Alla fyra personerna är skrivna på "mina" adresser. Nästa steg blir att dela ut frågeformulären. Första huset jag kommer till har porttelefon. Jag ringer på lägenheten jag ska upp till. Det är ingen hemma. Då försöker jag med andra lägenheter och efter ett par försök svarar någon. Jag säger att jag kommer med post och blir insläppt. Jag lägger formuläret i brevlådan och fortsätter till nästa adress. Där ska jag lämna formulär till två personer i samma trappuppgång. Den ena personen har jag inget telefonnummer till så jag ringer på dörren för att få kontakt med denne. Ingen öppnar, så jag får lägga formuläret i brevlådan. Den andra personen finns inte med på namnskylden i trapphuset. Jag får därför gå från dörr till dörr för att försöka hitta namnet. Det finns inte på någon dörr. På väg till nästa adress går jag förbi hyresvärdens kontor. Jag går in och frågar var personen i fråga bor och får då beskedet att han har flyttat. Den nya adressen har de inte. Nästa person jag ska till har inte heller någon telefon så jag ringer på dörren. En man öppnar och säger att personen flyttade till Tyskland för tre år sedan. Nästa person på min lista har inte heller telefon, så jag ringer på dörren när jag väl kommit in i trappan. Ingen är hemma där heller, så det blir att lägga formuläret i brevlådan här också. Sedan ska jag till ett hus där två personer i samma trappa har telefon. Efter vissa problem med att komma in pga porttelefon kan jag lägga även dessa formulär i rätt brevlådor. Nu återstår det tre personer att lämna formulär till. Alla tre har

hemligt tel nummer. Det innebär att jag får ringa på hos dem för att eventuellt få deras nummer. Det har fungerat vid några tidigare tillfällen. Två av personerna är hemma och jag får ett tel nummer. Den andra personen säger direkt att han inte är intresserad av att delta i vår undersökning. Den sista personen på min lista är inte heller hemma, så jag får lägga formuläret i hennes brevlåda. Nu har jag en halv timme på mig innan jag ska göra en intervju. Efter denna tänker jag köra hem till de jag inte fick tag på när jag lämnade ut blanketterna. Nu blir det inte så eftersom intervjun tog över tre timmar och det har blivit för sent för att ringa på hos folk som jag inte känner. Jag får köra hem och fortsätta nästa dag i stället. (Anders Durango)

Alla spårningslistor och frågeformulär från framgångsrikt genomförda intervjuer lämnas tillbaka till handledarna. Först kodar emellertid deltagarna vissa av svaren, t ex yrkestillhörighet eller utbildning, enligt samma modell som Folk och Bostadsräkningarna (FoB). Även spårningslistorna över uteblivna intervjuer, t ex där intervjupersonen har nekat eller inte går att få tag på, lämnas tillbaka. Handledarna genomför en kvalitetskontroll för varje genomförd intervju. Kvalitetskontrollen är till för att eliminera såväl slarvfel som logiska fel. Slarvfel kan t ex uppstå om deltagarna fyller i formuläret felaktigt eller glömmer att ställa en fråga till intervjupersonen. Då återgår frågeformuläret till deltagarna som ibland måste ta kontakt med intervjupersonen återigen. Med logiska fel menas fel som uppstår när t ex intervjupersonen uppger sig ha förskolebarn i frågan om familj, men sen glömmer att ange barnbidrag i frågan om disponibel inkomst. Även logiska fel kan leda till behov av kompletteringar.

Kvalitetskontrollen följs av att handledaren skriver in resultat på dator i dataprogrammet MS Works efter en mall som jag har utformat. Därefter genomför handledarna slutkontroller parvis, då inskrivningarna på dator jämförs med frågeformulären. Slutligen

överlämnas datafiler och frågeformulär till mig. För att hålla reda på alla spårningslistor och formulär registrerar vi hela förloppet löpande. Varje spårningslista som jag lämnar ut respektive tar emot, registrerar jag i min dator. Liknande registreringar sker när handledarna delar ut och tar emot spårningslistor och formulär. Hela hanteringen av spårningslistor och formulär är således mycket noggrann, allt för att på bästa sätt kunna uppfylla kraven på anonymitet. Identiteten på varje frågeformulär behålls bara så länge undersökningen pågår. Därefter avskiljs identiteten och intervjuaren anonymiseras.

5.5 Analys och tolkning

Forskare med tillgång till databaser av den storleksordning som finns inskriven på min dator kan ganska lätt drunkna i alla faktauppgifter. En del samhällsforskare tycks anse att fakta talar för sig själv. Ju fler faktauppgifter och ju högre svarsfrekvens, desto säkrare kan vi vara på resultaten. Större delen av forskningsinsatserna handlar då om statistiska bearbetningar. Siffrornas anses vara viktigast och inte vad de står för. Därför sitter man och filar på de sista decimalerna. Enligt min och för övrigt många andra samhällsforskarens uppfattning talar fakta definitivt inte för sig själv utan måste tolkas, sorteras och prioriteras. Det är istället samhällsforskaren som måste tala för fakta genom att argumentera utifrån ett teoretiskt perspektiv. Annars kan man aldrig få reda på faktauppgifternas egentliga innebörd.

Tolkningen av resultaten sker genom analyser. I analysen koncentrerar sig forskaren på en sida av verkligheten i taget. Det vi vill undersöka delas upp i sina beståndsdelar där var och en undersöks för sig. Resultaten av analyserna måste sen sammanfogas till en helhet och det sker genom syntesen. Om inte annat så bör syntesen uppstå när vi drar slutsatser. Då bör en ny bild av verkligheten framträda som låter oss få syn på nya företeelser. Annars förlorar forskningen sin legitimitet. Dessvärre upplever människor idag allt för många forskningsresultat som förutsägbara.

Samhällsforskarna talar inte sällan om för människor vad de redan vet. Därför har samhällsforskningen helt klart hamnat i en trovärdighetskris.

Jag har försökt lägga stor vikt vid såväl teori som empiri i mina analyser av resultaten. Teorin som ligger till grund för mina tolkningar redovisade jag i rapportens första del. I databearbetningen av svaren har jag framför allt använt mig av kalkylprogrammet MS Excel 97, men även i viss utsträckning av databasprogrammet dBase IV. Jag har konstruerat ett kalkylblad i MS Excel 97 där frekvensfördelningar, medelvärden, medianvärden, standardavvikelser, korrelationskoefficienter och konfidensintervall (felmarginal) räknas ut automatiskt för varje variabel. Konstruktionen av kalkylbladet tillgodoser också alla behov av korstabuleringar.

5.6 Svarsfrekvens

Tabellen nedan anger svarsfrekvensen, uppdelad på olika kategorier. Jag har räknat ut två andelstal för de olika kategorierna. I det första andelstalet räknar jag med samtliga kategorier. Kategorierna ”Flyttat”, ”Utlandsjobb” och ”Adress okänd” kan emellertid inte sägas ingå i urvalet och dessa har jag därför räknat bort i det andra andelstalet. Bakom andelen oanträffbara döljer sig ett stort arbete. Projektets intervjuare har lagt ner mycket möda på att försöka få tag på intervjupersonerna. Ibland har man på vinst och förlust besökt sin adress så mycket som 15 gånger utan resultat.

Tabell 94. Svartsantal och svarsfrekvenser för Fosie (%)

	Antal	Andel 1	Andel 2
Ja	558	54	59
Nej (starkt)	239	23	25
Nej (svagt)	40	4	4
Flyttat	45	4	
Utlandsjobb	5	0	
Adress okänd	32	3	
Oanträffbar	56	5	6
Sjuk	27	3	3
Språksvårigheter	16	2	2
Övrigt	11	1	1
Totalt	1029	100	100

Varför är då svarsfrekvensen viktig? Jo, en låg svarsfrekvens kan skapa skevheter i materialet och försämra representativiteten. Kanske är det stora delar av en viss kategori som inte har svarat. Om t ex en hög andel arbetslösa inte svarar så kan stadsdelsbefolkningens hushållsekonomi framstå som bättre än vad den egentligen är. Sen behöver inte en svarsfrekvens på 70% nödvändigtvis vara tillräcklig. Höga andelar av en viss kategori kan förekomma även inom ramen för ett bortfall på 30%. Alla undersökningar måste därför utföra en analys av bortfallet.

För mig har denna tiden varit mycket stimulerande och givande. Många både roliga och mindre roliga minnen kommer att stanna en lång tid. Mannen som stängde dörren samtidigt som han bockade sig likt en kines och sa tack, tack, inte, inte. Kvinnan som tittade på mig genom "ögat", försvann, kom tillbaka, öppna dörren och slänger till mig formuläret samtidigt som hon nästan skriker till mig "Ta din bok och gå". (Louise Sandin)

Bortfallsanalyserna har möjliggjorts tack vare databasens omfattning. Urvalet är hämtat från Malmös

allmänna databas MAGDA och den innehåller uppgifter om kön, ålder, medborgarskap, statistikområde, civilstånd, samt född i Sverige eller inte. Tack vare en komplettering som projektdeltagarna gjorde har jag dessutom kunnat analysera bortfallet med avseende på boendets upplåtelseform (dvs äganderätt, bostadsrätt eller typ av hyresrätt). Vad kan vi säga om dem som inte har svarat? Verkar det röra sig om någon särskild kategori? Lider materialet av en underrepresentation i något avseende?

Tabell 95. Åldersgrupper, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
18-19	3	3
20-24	8	8
25-29	9	9
30-34	11	11
35-39	9	9
40-44	8	8
45-49	9	10
50-54	9	8
55-59	10	9
60-64	8	8
65-69	6	7
70-75	8	10
	100	100
Medel	44,9	45,7
Totalt	558	1029

I ovanstående tabell jämför jag intervjupopulationen och hela urvalspopulationen med avseende på ålder. Populationerna stämmer nästan helt överens, både vad gäller fördelningen på åldersgrupper och medeltal. Intervjupopulationen kan således inte sägas innehålla någon skevhet med avseende på ålder.

Tabell 96. Könsfördelning, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Män	43	47
Kvinnor	57	53
	100	100
Totalt	558	1029

När det däremot gäller könsfördelningen kan vi lägga märke till en viss skevhet. Männerna är något underrepresenterade, vilket framgår av ovanstående tabell. Även fördelningen på upplåtelseformer innehåller en viss skevhet. Hyresrättsinnehavarna är något underrepresenterade, särskilt privata.

Tabell 97. Upplåtelseformer, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Äganderätt	13	12
Bostadsrätt	43	41
Delägare		
/andelsrätt	0	0
Privat hyresrätt	21	25
Kommunal		
hyresrätt	20	22
Hyr i andra hand	2	1
Annat avtal (t ex tjänstebostad)	0	0
	100	100
Totalt	557	1009

Fördelningen av personer med svensk respektive utländsk bakgrund skiljer sig däremot inte alls mellan populationerna. Andelarna fördelar sig lika i populationerna. Databasen Magda anger inte bakgrund, men väl medborgarskap alternativt årtal för svenskt medborgarskap. Jag har därmed kunnat ta reda på bakgrund i bortfallspopulationen genom att räkna in samtliga personer med utländskt medborgarskap

eller angivet årtal för svenskt medborgarskap i kategorin utländsk bakgrund.

Tabell 98. Bakgrund, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Svensk		
bakgrund	70	69
Utländsk		
bakgrund	30	31
	100	100
Totalt	558	1029

Vi kan också jämföra hur populationerna fördelar sig på stadsdelens delområden. Överensstämmelsen visar sig vara hög, vilket framgår av nedanstående tabell. Delområdena är väl företrädda i intervjupopulationen.

Tabell 99. Delområde, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Heleneholm	3	4
Eriksfält	2	2
Västra Söderkulla	11	11
Östra Söderkulla	4	3
Hermodsdal	7	7
Nydala	12	14
Almhög	8	8
Gullviksborg	9	9
Augustenborg	8	8
Hindby	4	4
Gullvik	3	3
Almvik	11	9
Lindängen	16	17
Fosieby	0	0
Kastanjegården	2	2
Fosieby		
industriområde	0	0
Fredriksberg	0	0
	100	100
Totalt	558	1029

Ser vi till ålder, bakgrund och delområden kan intervjupopulationen sägas utgöra ett Fosie i miniatyr. Vad gäller kön och upplåtelseform innehåller intervjupopulationen däremot en viss skevhet. Hänger då skevheterna ihop? Beror t ex underrepresentationen av hyresrätter på underrepresentationen av män? Nej, tvärtom. Bland männen finns en lägre andel hyresrättsinnehavare än bland kvinnorna. En kompensation för den manliga underrepresentationen skulle således minska andelen hyresrättsinnehavare i intervjupopulationen ytterligare. Vi måste därför dra slutsatsen att inte bara männen är för få, utan även hyresrättsinnehavarna. Frågan är då vilka konsekvenser underrepresentationen av män och hyresrättsinnehavare får i intervjupopulationen? I vilka

svar slår skevheterna igenom? Kan jag överhuvudtaget uttala mig om konsekvenserna?

Jag har försökt ta reda på konsekvenserna genom en särskild bortfallsanalys. I databasprogramspråket dBase har jag skrivit ett program som identifierar intervjupersonerna i bortfallet med avseende på kön, åldersintervall, upplåtelseform och nationalitet. Åldersintervallen är tre till antalet; nämligen 18-29, 30-64 och 65-75 år. Nationaliteterna delar jag in i svensk respektive utländsk bakgrund. Programmet lokaliserar en intervjuperson slumpmässigt i intervjupopulationen som uppfyller bortfallets identitetskriterier. Svaren som denna person har angivit på samtliga frågor dubbleras. Efterhand skapas därmed en ny och större population där vissa av intervjupersonerna i svarspopulationen är dubblade eller t o med förekommer ännu fler gånger beroende på deras likhet med personerna i bortfallspopulationen. I slutändan har 160 av intervjupersonerna inte använts mer än 1 gång, medan 343 personer har dubblats och representerar således två personer. 46 personer representerar 3 personer och 7 personer 4, medan 1 person representerar 7 och 1 person 8.

Tabell 100. Representationer i vägnings-procedur (antal)

Antal representationer	Antal intervjupersoner
1	160
2	343
3	46
4	7
7	1
8	1
Totalt	1027

Datakörningen resulterar i en population som är i det närmaste helt representativ i förhållande till urvalspopulationen vad gäller ålder, kön, nationell bakgrund, upplåtelseform och delområde.

Tabellförteckning

Tabell 1. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (byggnadsår)	26
Tabell 2. Bostäder (%) i delområden (byggnadsår)	27
Tabell 3. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (antal rum)	27
Tabell 4. Bostäder (%) i delområden (antal rum)	28
Tabell 5. Boendeyta för några hushållstyper i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde av kvadratmeter)	28
Tabell 6. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (upplåtelseformer)	29
Tabell 7. Bostäder (%) i delområden (upplåtelseformer)	30
Tabell 8. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med Din bostad?” (%)	31
Tabell 9. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med utemiljön?” (%)	31
Tabell 10. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med den kommunala servicen i Ditt bostadsområde?” (%)	32
Tabell 11. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt boende?” (%)	32
Tabell 12. Samvariation med frågan om hur nöjd man är med sitt boende totalt sett (korrelationskoefficienter)	33
Tabell 13. Befolkning i Malmö och dess 10 stadsdelar (1/1 – 1996)	35
Tabell 14. Befolkning (%) i delområdena (1/1 – 1996)	36
Tabell 15. Personer med utländsk bakgrund i Malmö och dess 10 stadsdelar (%)	36
Tabell 16. Personer med utländsk bakgrund i Fosies delområden (%)	37
Tabell 17. De största invandrargrupperna i Fosie, Hyllie, Oxie och Malmö (andelar av samtliga invandrare)	37
Tabell 18. Fördelningen av Fosies 5 största invandrargrupper i delområdena (andelar av samtliga invandrare i respektive delområde och andelar av respektive grupps befolkning i hela stadsdelen)	38
Tabell 19. ”Hur känner Du Dig just nu, rent fysiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?” (%)	40
Tabell 20. ”Hur känner Du Dig just nu, rent psykiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?” (%)	41
Tabell 21. ”Röker Du?” (%)	41
Tabell 22. Utflyttade (%) från Fosies delområden (andelar av respektive delområdes befolkning)	42
Tabell 23. ”Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på Dig just nu?” (exkl ålderspensionärer i %)	45
Tabell 24. Förvärfrekvens (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)	46
Tabell 25. Arbetslöshet (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)	46
Tabell 26. Arbetslöshet (%) i Fosies delområden 1990 och 1996 (18-64 år)	46
Tabell 27. Socioekonomisk indelning (SEI) av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	47
Tabell 28. Indelning efter näringsgren av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	48
Tabell 29. De 8 vanligaste yrkena bland förvärvsarbetande i Fosie (%)	48
Tabell 30. Indelning efter arbetstid av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	49
Tabell 31. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt arbete?” (%)	50
Tabell 32. Hushåll efter antal boende i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	51
Tabell 33. Barnfamiljer (%) i Fosie, Hyllie och Oxie (andelar av hushåll)	51
Tabell 34. ”Umgås Du med grannarna?” (%)	52
Tabell 35. ”Brukar Du besöka vänner och bekanta eller ha vänner och bekanta på besök?” (%)	53
Tabell 36. ”Brukar Du besöka släktingar eller ha släktingar på besök?” (%)	53
Tabell 37. ”Hur säker och trygg känner Du Dig när Du går ensam i Ditt bostadsområde och det är mörkt?” (%)	54
Tabell 38. Utbildningsnivåer i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	58
Tabell 39. Utbildningsinriktningar i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	59
Tabell 40. Disponibel årsinkomst i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde)	59
Tabell 41. Disponibel månadsinkomst (kr) för barnhushåll med två föräldrar i Fosie, Hyllie och Oxie (kvartiler och kvartilavstånd)	60
Tabell 42. ”Om Ditt hushåll plötsligt hamnade i en situation där Du på en vecka måste skaffa fram 12.000 kr, skulle Du kunna klara det?” (%)	61
Tabell 43. ”Hur ofta har det hänt att Ditt hushåll under det senaste året har haft svårigheter att klara räkningarna?” (%)	61
Tabell 44. ”Sparar Ditt hushåll regelbundet varje månad och långsiktigt?” (%)	62
Tabell 45. ”Gjorde Du någon semesterresa (eller resa av rekreativ karaktär) under 1995?” (%)	62
Tabell 46. ”Hur ser Du på Din inkomst- och levnadsstandard?” (%)	63
Tabell 47. Medlemsanslutning (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie	64
Tabell 48. Medlemsanslutning (%) uppdelad på antal medlemskap i Fosie, Hyllie och Oxie	64
Tabell 49. Mobiliseringsgraden (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie	65
Tabell 50. Mobiliseringsgraden (%) uppdelad på antal föreningsengagemang i Fosie, Hyllie och Oxie	65
Tabell 51. ”Du som har barn inom barnomsorgen, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?” (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)	66
Tabell 52. ”Du som har barn inom barnomsorgen, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?” (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)	67

Tabell 53. "Du som har barn inom skolan, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)	67
Tabell 54. "Du som har barn inom skolan, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan).....	68
Tabell 55. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt boende?" (%)	68
Tabell 56. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sjukvården?" (andelar av samtliga som har sökt läkare under det senaste året).....	69
Tabell 57. "Du som är förvärvsarbetande, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av samtliga förvärvsarbetande).....	69
Tabell 58. "Hur brukar Du själv göra om Du är tillsammans med några bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor?" (%).....	70
Tabell 59. "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?" (%)	71
Tabell 60. "Vilken klass eller socialgrupp känner Du mest samhörighet med?" (%).....	75
Tabell 61. "Är det viktigt för Dig att känna Dig som stadsdelsbo?" (%).....	76
Tabell 62. "Brukar Du gå på teater, konserter, museer eller utställningar?" (%).....	78
Tabell 63. "Brukar Du läsa böcker?" (%).....	78
Tabell 64. "Har Du tillgång till uppslagsverk i Din bostad?" (%)	78
Tabell 65. "Ungefär hur många timmar i genomsnitt om du tittar Du på TV?" (medelvärde och medianvärde av timmar).....	79
Tabell 66. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med barnomsorgen, skolan respektive sjukvården?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	82
Tabell 67. "Du som har barn inom barnomsorgen, hur nöjd respektive missnöjd är Du med det pedagogiska innehållet, tillsynen, personalens bemötande, lokalerna och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	82
Tabell 68. "Du som har barn i skolan, hur nöjd respektive missnöjd är Du med undervisningen, tillsynen, skollokaler och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	83
Tabell 69. Lokalsjukvården: "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med väntetiderna, bemötande, behandling, kontinuitet och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	83
Tabell 70. "Känner Du till vilka frågor stadsdelsfullmäktige ansvarar för?" (%)	84
Tabell 71. "Tror Du att Du kommer att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän när det nu har blivit stadsdelsfullmäktige?" (%)	84
Tabell 72. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att göra det lättare att komma i kontakt med kommunala politiker?" (%).....	85
Tabell 73. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att ge 'vanligt folk' större inflytande?" (%)	85
Tabell 74. "Tror Du att servicen på det hela taget kommer att förbättras?" (%).....	86
Tabell 75. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i barnomsorgen?" (%)	87
Tabell 76. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta barnomsorg om Du skulle vilja?" (%)	87
Tabell 77. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i skolan?" (%)	88
Tabell 78. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta skola om Du skulle vilja?" (%).....	88
Tabell 79. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast inom sjukvården?" (%)	88
Tabell 80. "Hur ser Du på Dina möjligheter att välja sjukvård?" (%)	89
Tabell 81. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i Ditt boende?" (%).....	89
Tabell 82. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta bostad om Du skulle vilja?" (%).....	90
Tabell 83. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka vad som är viktigt för Dig i Ditt arbete (t ex uppläggning och inriktning)?" (%).....	90
Tabell 84. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta jobb om Du skulle vilja?" (%).....	90
Tabell 85. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %).....	94
Tabell 86. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %).....	95
Tabell 87. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (andel svarande).....	95
Tabell 88. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %).....	96
Tabell 89. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %).....	97
Tabell 90. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (andel svarande i %).....	98
Tabell 91. "Vilket bostadsområde i Malmö skulle Du helst vilja bo i?" (%).....	98
Tabell 92. "Hur vill Du själv värdera Dina levnadsförhållanden?" (%).....	99
Tabell 93. "Om Du tänker tillbaka på de senaste 5 åren, tycker Du att Dina levnadsförhållanden under denna tid försämrats, förbättrats eller varit i stort sett oförändrade?" (%).....	99
Tabell 94. Svartsantal och svarsfrekvenser för Fosie (%)	114
Tabell 95. Åldersgrupper, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	114
Tabell 96. Könsfördelning, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	115
Tabell 97. Upplåtelseformer, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	115
Tabell 98. Bakgrund, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	115

Tabell 99. Delområde, intervjupopulation och urvalspopulation (%).....	116
Tabell 100. Representationer i vägnings-procedur (antal)	116

Aktuella referenser och inspirationer

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994) Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Bengt-Erik (1994) Som man frågar får man svar. Kristianstad: Rabén Prisma (1985)
- Billing, Peter & Stigendal, Mikael (1994) Hegemonins decennier. Lärdomar från Malmö om den svenska modellen (doktorsavhandling). Borås: Möllevångens Samhällsanlys (040/972966)
- Björkvold, Jon-Roar (1991) Den musiska människan. Barnet, sången och lekfullheten genom livets faser. Kristianstad: 1991
- Eklund, Klas (1992) Vår ekonomi. En introduktion till samhällsekonomin. Slovenia: Tiden
- Fritzell, Johan & Lundberg, Olle red (1994) Vardagens villkor. Levnadsförhållanden i Sverige under tre decennier. Finland: Brombergs Bokförlag
- Halvorsen, Knut (1989) Samhällsvetenskaplig metod. Lund: Studentlitteratur
- Ingelstam, Lars (1995) Ekonomi för en ny tid. Stockholm: Carlssons
- Jönsson, Sten & Rubenowitz, Sigvard & Westerståhl, Jörgen red (1995) Decentraliserad kommun. Exemplet Göteborg. Smedjebacken: SNS Förlag
- Olsson Hort, Sven E (1992) Segregation - ett svenskt dilemma? Stockholm: SOU 1992:19
- Olsson, Jan (1994) Den sociala ekonomin. Stockholm: Carlssons
- Petersson, Olof & Westholm, Anders & Blomberg, Göran (1993) Medborgarnas makt. Helsingborg: Carlsson (1989)
- Rothstein, Bo (1994) Vad bör staten göra? Finland: SNS Förlag
- Statens offentliga utredningar (1995) Att röja hinder. Delbetänkande av Storstadskommittén, Stockholm: SOU 1995:142
- Stigendal, Mikael (1996) Varför finns Malmö? Malmö: Malmö Stad
- Stigendal, Mikael (1996) "Tänk om marknadsekonomin inte räcker!"; i SOU 1996:151, Bidrag genom arbete – en antologi. Stockholm: Storstadskommittén
- Wetterberg, Gunnar (1995) Det nya samhället. Om den offentliga sektorns möjligheter. Falun: Tiden